

Καλοκαίρι Ιούνιος - Σεπτέμβριος 2007 (**18**) www.stachtes.com

απόψεις, κριτική, ματιές, επεμβάσεις

i) αγριολόγος...(ο): [Η Λογοκρισία δεν είναι Πολιτισμός](#) **ii) Κριτική Βιβλίου.** Μαρία Πετρίτση: [Λένα Κίτσοπούλου: Νυχτερίδες](#) **iii) Μνήμη.** [Βλάχος Γεράσιμος \(1607 - 1685\)](#) **iv) Θεωρία.** Λίτσα Χατζοπούλου: [Έκπτωτος άγγελος \(μια μάλλον σκοτεινή ιστορία\)](#) **v) Δοκίμιο.** Ομάδα «Ανορθογραφίες»: [Η γλωσσική ιδεολογία του 'σωστού' και του 'λάθους'](#) **vi) Δοκίμιο.** Κώστας Κουτσουρέλης: [Κ.Π. Καβάφης: Μια επιτυχία όχι ανεξήγητη](#) **vii) Οδός Ευρυπίδου** του [Σωτήρη Παστάκα: Ενύπνιο παραλογοτέχνου](#) **viii) Ιστορία-Μυθολογία.** Κώστας Π.Δάρμος: [Αλφειός και Αρέθουσα](#)

λογοτεχνικά κείμενα

ix) Μόνιμη συνεργασία Περιοδικό HETERON 1/2: [Της Χρύσας Μπότση: «Καλημέρα, είμαι η καινούργια σας γιατρός...!»](#) **x) Γιώργος Μίχος** **xi) Νίκος Βλαχογιάννης** **xii) Όλγα Βασιλείου** **xiii) Isis** **xiv) Χρήστος Φασούλας** **xv) Νίκος Λέκκας** **xvi) Γιώργος Μποϊλής** **xvii) Βασίλης Ζαρέφης** **xviii) Κατερίνα Κατσίρη** **xix) Ελένη Στασινού** **xx) Σωκράτης Ξένος** **xxi) ο άλλος Ρο(ΐδης)** **xxii) Διαβάστε τα κείμενα των συνεργατών μας (συνεχή ενημέρωση) | ΝΕΑ ΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ (+ Δελτία Τύπου, συνεχή ανανέωση) | ΟΙ ΣΤΑΧΤΕΣ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΑΣ**

[αρχή σελίδας](#)

α γ ρ ι μ ο λ ό γ ο ς...(ο)

Η Λογοκρισία δεν είναι Πολιτισμός

«Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους.» Πρόκειται για το άρθρο 14§1 του Συντάγματός μας. Προσέξτε την υπογράμμιση: «**τηρώντας τους νόμους του Κράτους.**»...Που σημαίνει ελευθερία έκφρασης υπό Προϋποθέσεις. Δεν είμαι συνταγματολόγος αλλά αυτό το

«τηρώντας τους νόμους» είναι ένα περιοριστικό πλαίσιο. Αντιθέτως ας πάρουμε για παράδειγμα το σύνταγμα των ΗΠΑ με τα λόγια του Δικαστή Hugo Black [1] για το νόημα της απόλυτης διατύπωσης της Πρώτης Τροποποίησης (First Amendment): «το Κογκρέσο δεν θα θεσπίσει κανένα νόμο που να περιορίζει την ελευθερία του λόγου ή του τύπου». Αυτό σαν πρόλογος• παίρνοντας παράδειγμα από το σύνταγμα μιας χώρας που• ανεξαρτήτως της γενικής «Αντιαμερικάνικης» φρενίτιδας που μας διέπει έναντί της πολιτικής της, δεν είναι κακό να διδασκόμαστε από κάθε τι καλό από όπου κι αν αυτό προέρχεται. Τα υπόλοιπα είναι στείρα τύφλωση. Εδώ μιλάμε για την ελευθερία της Τέχνης.

Στη χώρα μας υπάρχει αυτή η Ελευθερία; Γιατί η πρόσφατη απαγόρευση του έργου της κ. Εύας Στεφανή [2] «παραβίασε τις διατάξεις περί ασέμνων ή προσέβαλε σύμβολα του ελληνικού κράτους», κατά την... Ασφάλεια Αττικής. Να μην αναφέρω ένα σωρό παραδείγματα από συντάγματα άλλων προηγμένων χωρών, συμπεριλαμβανομένου και των ΗΠΑ όπου η βεβήλωση ακόμα και της σημαίας δεν θεωρείται αξιόποινη πράξη. Ακόμη και με τα στενά όρια του «τηρώντας τους νόμους του Κράτους» η βάρβαρη απαγόρευση του έργου τέχνης είναι παράνομη και δεν ταιριάζει σε μια κοινωνία που θέλει να ονομάζεται προηγμένη και ανεκτική. Θα μπορούσαν οι υπεύθυνοι να διανοηθούν κατάσχεση μιας εφημερίδας; Η τέχνη λοιπόν δεν χαιρεί την ίδια ελευθερία με αυτή του Τύπου; **Αν π.χ., ο Παπαθεμελής ή ο Ζουράρις είναι ελεύθεροι να χρησιμοποιούν διάφορα σύμβολα για να προωθήσουν τις δικές τους απόψεις, δεν είναι νοητό κάποιιο άλλοι να μην μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα ίδια σύμβολα για να προωθήσουν αντίθετες απόψεις. Αλλά και τα ίδια τα κρατικά σύμβολα που απαγορεύεται να προσβάλουμε πόσα είναι; Εκτός της σημαίας, περιλαμβάνονται σε αυτά και ο εθνικός μας ύμνος, το νόμισμά μας (έστω και πολυεθνικό), το Σύνταγμα μας, οι νόμοι που ψηφίζει η Βουλή κ.λπ. κ.λπ. Τελικά, απομένει κανένα σύμβολο προς κοινή χρήση ή όχι; Όπως και να εξετάσει κανείς αυτή την ιστορία, αποδεικνύεται εξωφρενική.**[3]

Αξιότιμοι Κύριοι, υπουργοί, υφυπουργοί, πολιτικάντηδες και όργανα της τάξης, όλοι εσείς που παρέα με τους ακροδεξιούς Καράτζα - Γεωργιάδηδες. Εσείς που φορέσατε τον μανδύα του τεχνοκρατικού πολύ καλά κάνατε, αλλά θλίβομαι ειλικρινά για τις «προχωρημένες, και τις άλλες «μοντέρνες, avant guard» γκαλερί που συμμετείχαν και δεν διαμαρτυρήθηκαν κατεβάζοντας τα έργα τους μπροστά σε αυτή την επαίσχυντη προσβολή του βάρβαρου και ουσιαστικά παράνομου «αστυνομικού μπουκαρίσματος», γιατί πρέπει να πούμε ότι πρόκειται για παρανομία όταν η Art Athina είναι θεσμός υπό την αιγίδα του ΥΠΠΟ. Ο υπουργός κ. Βουλγαράκης εν μέσω παρατεταμένης «κρίσης των ομολόγων» δεν του περίσσεψε μια στάλα αξιοπρέπειας και αρκέστηκε (και αυτός) στο ρόλο του τεχνοκρατικού λέγοντας ότι υπερασπίζεται μεν την αυτονομία της τέχνης αλλά η «συγκεκριμένη δημιουργία» δεν τον καλύπτει αισθητικά (!) Ούτε λόγος για το πάπλωμα. Πολύ σωστά ο κ. Μάνος Στεφανίδης υπενθυμίζει σε βάρβαρους, με μια δόση ειρωνείας «πως το γυμνό, θήλυ φύλο παρουσιάζει από το 1860 ο Κουρμπέ στον πίνακα “Οι απαρχές του κόσμου” και ο Ντισάν στο Etant Donnes (1946-66). Όπου, από μια κλειδαρότρυπα βλέπει κανείς ένα εφηβαίο. Όπως ακριβώς και στο έργο της Στεφανή. Εξάλλου ο Σολωμός θίγει τον ερωτισμό στη “Γυναίκα της Ζάκυνθος”, ενώ τον αποθεώνει σ' όλο του το έργο ο Εμπειρικός».[4]

Όπως και να το κάνουμε αγαπητοί ταγοί της ελευθερίας του Λόγου και της Έκφρασης: «[...] στην περίπτωση της Art Athina σημαίνει ότι εφόσον η έκθεση ενός έργου τέχνης δεν συνιστά παρανομία, παρανόμησαν όσοι προχώρησαν σε κατάσχεση του έργου και στη σύλληψη του

διευθυντή της έκθεσης, προσβάλλοντας έτσι κατάφωρα τόσο το συνταγματικό δικαίωμα του καλλιτέχνη και διευθυντή της έκθεσης όσο και του κοινού ή μερίδας του κοινού να "απολαύσει" το συγκεκριμένο έργο».[5] Σε ελεύθερες χώρες αυτά δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά και δεν επιτρέπεται να μένουν αναπάντητα γιατί αφήνουμε περιθώρια σε κάθε πατριδοκάπηλο να επιβάλει με την ισχύ της αήττητης ηλιθιότητας ένα περιβάλλον ανελεύθερο, ένα περιβάλλον αντίθετο με τις αρχές του πολιτισμού και της δημοκρατίας. Πως μπορεί ο δημιουργός μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον που δεν σέβεται θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως αυτό της έκφρασης, να λειτουργήσει. Ο διάλογος γύρω από την κρατική καταστολή και τη λογοκρισία σε κάθε μορφή τέχνης πρέπει με κάθε τρόπο να μείνει στην επικαιρότητα, να καταγγελλεί ακόμα και διεθνώς, να μπει στις συνειδήσεις και αν αυτό είναι δυνατό να εισχωρήσει μέσω των καλλιτεχνικών μαθημάτων στην εκπαίδευση. Να μπολιαστούμε με τις ιδέες του αμοιβαίου σεβασμού, της ανοχής, της ελεύθερης επιλογής και της έκφρασης. Είναι καθήκον. Η κατηγορία με την οποία αρχικά προέβησαν στη κατάσχεση μέσω του εισαγγελέα ήταν απλά η αιτία της «προσβολής εθνικού συμβόλου», δηλαδή για την απεικόνιση ενός αιδού ας πούμε, με υπόκρουση τον εθνικό ύμνο...(για γέλια). Κατόπιν βλέποντας ο εισαγγελέας το αβάσιμο της κατηγορίας, κουτοπόνηρα μετατράπηκε σε «παραβίαση του νόμου περί ασέμνων δημοσιευμάτων» (κι άλλα γέλια)... Καταλαβαίνουμε όλοι την τραγελαφικότητα της κατάστασης αλλά και την αμηχανία της δικαστικής εξουσίας. Η απόφαση που αναμένεται να βγάλει το δικαστήριο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα είναι αθωωτική. Δεν γίνεται αλλιώς. Μια αντίθετη απόφαση δεν νοείται γιατί η εκτελεστική εξουσία δεν επιθυμεί την γελοιοποίησή της.

Σε θέματα τέτοια όπου, ο πολιτισμός δέχεται την επίθεση του εθνικιστικού όσο και του θρησκευτικού φονταμενταλισμού (αυτά πάνε μαζί) δεν χωρούν μισόλογα, ούτε για τη «συγκράτηση ψηφοφόρων» ούτε «ναι μεν αλλά λόγω συγκυριών». Οι θέσεις των υπευθύνων πρέπει να είναι καθαρές. Το ίδιο ισχύει και για τις αίθουσες τέχνης που δεν έδειξαν, ως όφειλαν, έμπρακτα τη δυσαρέσκειά τους. Η ουδετερότητα σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ανοχή προς κάθε μορφή σκοταδισμού που χτυπά τη πόρτα μας. Τα μισόλογα του υπουργού Πολιτισμού και η σιωπή των υπευθύνων στα εθνικά μουσεία και ιδιαίτερα της διοίκησης της Εθνική Πινακοθήκης είναι ισότιμη της Αποδοχής. Όποια γνώμη κι αν έχουν για το έργο της Εύας Στεφανή (ακούσαμε πολλά, φτάνει.), γιατί δεν πρόκειται για την κρίση ενός καλλιτεχνικού έργου, αλλά για απαγόρευση στο ιερό δικαίωμα του Λόγου και της Έκφρασης. Ας σκεφτούν λοιπόν κάποιοι ιθύνοντες το λόγο και το ρόλο της ύπαρξής τους.

Καλές Διακοπές!

[1] Black & Kahn. «Justice Black and the First Amendment “Absolutes”»: A Public Interview», από το βιβλίο του Σταύρου Τσακυράκη «Θρησκεία κατά Τέχνης», Εκδόσεις Πόλις.

[2] Η Εύα Στεφανή εξέθεσε βίντεο στη διεθνή Foire της Art Athina 2007.

[3] ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΣΑΚΥΡΑΚΗΣ αν. καθ. Συνταγματικού Δικαίου

http://www.enet.gr/online/online_text/c=113,id=59512572

[4] Μάνος Στεφανίδης: «Η Εύα δεν αμάρτησε!»ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 06/06/2007

http://www.enet.gr/online/online_text/c=113,id=88237180

[5] Γεράσιμος Θεοδόσης <http://www.tanea.gr//Article.aspx?d=20070605&nid=4904652&sn=>

αρχή σελίδας

Ομάδα «Ανορθογραφίες»: Η γλωσσική ιδεολογία του 'σωστού' και του 'λάθους'

Αυτό που ακολουθεί είναι μία από τις πιο κοινές εμπειρίες όλων όσων ασχολούνται με την γλωσσολογία: Όταν δηλώσουν την ενασχόλησή τους, η αντίδραση είναι συνήθως «Ωραία, θα ξέρεις τότε αν είναι σωστό ή λάθος το...». Αυτή η αντίληψη για το ρόλο και την δραστηριότητα των γλωσσολόγων είναι τόσο εμπεδωμένη, ώστε ενδεχόμενη άρνηση αυτής της προσδοκίας να συνοδεύεται από επικριτικά σχόλια (π.χ. «Μα τι γλωσσολόγος είναι, να μην λέει ή να μην θέλει να ξεχωρίσει το σωστό και το λάθος...»). Φυσικά, και αρκετοί γλωσσολόγοι είναι θετικά προσκείμενοι σε αυτή την αντίληψη για τη γλώσσα, που φαίνεται να διαπερνάει όλους τους κοινωνικούς, πολιτικούς και επιστημονικούς χώρους. Το ζήτημα δεν είναι λοιπόν να την καταδικάσουμε ή να πούμε ότι είναι λανθασμένη (χρησιμοποιώντας τους ίδιους όρους του 'σωστού' και του 'λάθους'), αλλά να δούμε τις συντεταγμένες της, όχι μόνο από γλωσσολογική, αλλά και από εκπαιδευτική και ευρύτερα πολιτική άποψη.

Καταρχήν, ως προς το ζήτημα της διάδοσης αυτής της λογικής για τη γλώσσα, δεν χρειάζεται να πούμε πολλά, μια και γίνεται πολύ εύκολα αντιληπτή καθημερινά: σε ιδιωτικό επίπεδο, σε συζητήσεις με όλα σχεδόν τα πρόσωπα του περιβάλλοντός μας, και, κυρίως, στη δημόσια σφαίρα, όπου εμφανίζεται στην πιο ισχυρή της μορφή στην εκπαίδευση (θα μιλήσουμε παρακάτω γι' αυτό το θέμα), αλλά και στα ΜΜΕ: υπάρχουν στήλες στις εφημερίδες αφιερωμένες σε τέτοιου είδους γλωσσικές αναζητήσεις, ενώ και στην τηλεόραση δεν σπανίζουν οι αφιερωματικές εκπομπές με τέτοιο περιεχόμενο (άλλωστε, ποιος ξεχνάει το χαρακτηριστικότατο τηλεπαιχνίδι «Ομιλείτε Ελληνικά;»). Επιπλέον, κυκλοφορούν πολυσέλιδα βιβλία διαφημίζοντας τα 'σωστά Ελληνικά' (π.χ. Ι. Παπαζαφείρη: «Λάθη στη χρήση της γλώσσας μας»), ενώ και διάφορα λεξικά περιέχουν συγκεκριμένες συμβουλές για τη 'σωστή' Ελληνική.

«Δεν μπορείς να πεις 'σαν άνθρωπος', γιατί το 'σαν' σημαίνει ότι δεν είσαι στην πραγματικότητα / Όχι 'υπέγραψε' στην Προστακτική, αλλά 'υπόγραψε' / Το σωστό είναι 'επιτίθεμαι', όχι 'επιτίθομαι' / Το 'πανεπιστήμιο' κάνει στη Γενική του 'πανεπιστημίου', όχι 'πανεπιστήμιου' / Είναι αστείο να λέμε 'από ανέκαθεν', καθώς το 'ανέκαθεν' από μόνο του σημαίνει 'από πάντα' / Δεν μπορούν να υπάρχουν 'θετικές συνέπειες', γιατί η λέξη 'συνέπειες' έχει εγγενώς αρνητική χροιά / κλπ. κλπ. κλπ.». Αμέτρητα είναι τα παραδείγματα της διόρθωσης του 'λάθους' που μπορεί να βρει κανείς. Ποιος δεν έχει ακούσει ή διαβάσει τα παραπάνω, είτε στο σχολείο, είτε στη τηλεόραση και στις εφημερίδες; Από,τι φαίνεται, η χρήση της γλώσσας από τους Έλληνες είναι προβληματική, αφού είναι γεμάτη 'λάθη'. Λάθη όμως ως προς τι; Και είναι μοναδικό το φαινόμενο παγκοσμίως;

Τυποποίηση, νόρμα και 'λάθη'

Γενικά, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τα λεγόμενα λάθη σε δύο κατηγορίες: Στην πρώτη ανήκουν εκφορές οι οποίες πράγματι παραβιάζουν κάποια γραμματική, συντακτική ή σημασιολογική / πραγματολογική αρχή στην οποία συγκλίνουν πιθανότατα όλοι οι φυσικοί ομιλητές μίας γλώσσας, λ.χ. για την Ελληνική μία πρόταση όπως 'Ήλιος είναι ένα αστέρι' είναι 'λανθασμένη', με την έννοια ότι ονόματα με οριστική αναφορά (όπως ο Ήλιος) σε γενικευτικές χρήσεις (δηλ. σε χρήσεις που δηλώνουν σταθερή ιδιότητα) συνοδεύονται πάντα από άρθρο ('ο Ήλιος είναι ένα αστέρι'). Τέτοια λάθη απαντούν σχετικά σπάνια στις εκφορές φυσικών ομιλητών (ως αποτέλεσμα μάλλον πραγματολογικών καταστάσεων λ.χ. βιασύνη στον λόγο, στιγμιαία σύγχυση κλπ.), και συχνότερα στις εκφορές μόνο των μη φυσικών ομιλητών, και γι'αυτό δεν θα μας απασχολήσουν εδώ.

Αντίθετα, πολύ πιο ενδιαφέρουσα και αμφιλεγόμενη είναι η δεύτερη κατηγορία 'λαθών', που θα μπορούσαν να ονομαστούν 'συστηματικά'. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν εκφορές φυσικών ομιλητών που δεν ανταποκρίνονται σε κάποια γλωσσική 'νόρμα', όπως την εννοούν ορισμένοι, είτε θεσμικοί φορείς είτε και ιδιώτες. Στα παραδείγματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω θα μπορούσε να προσθέσει κανείς πολλά ακόμα, λ.χ. ότι είναι 'λάθος' το 'πιο καλύτερος', μια και το 'καλύτερος' είναι Συγκριτικός βαθμός επιθέτου και δεν χρειάζεται το συγκριτικό μόριο 'πιο'. Όμως, τα λάθη αυτά θα μπορούσαν να ονομαστούν 'συστηματικά' γιατί μπορούν να εξηγηθούν με βάση χαρακτηριστικά όλων των γλωσσικών επιπέδων (π.χ. του γραμματικού), που παρατηρούνται τόσο στην Ελληνική όσο και διαγλωσσικά. Θα αναφέρουμε δύο παραδείγματα:

α) Για την σύγκριση, η φράση 'πιο καλύτερος' εξηγείται αν λάβουμε υπόψη ότι το συγκριτικό επίθημα -τερος, για διάφορους μορφο-φωνολογικούς και ιστορικούς λόγους, έχει περιορισμένη κατανομή, δηλαδή δεν μπορεί να συνοδεύσει όλα τα επίθετα, λ.χ. δεν μπορεί να προσκολληθεί στα σε -μένος, π.χ. 'διαδεδομένος' (δεν υπάρχει διαδεδομενέστερος!), σε αντίθεση με το ανεξάρτητο στοιχείο 'πιο', που μπορεί να συνοδεύσει όλα τα επίθετα 'πιο διαδεδομένος'. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το 'πιο' να είναι συχνότερο στη χρήση και να αρχίσει να θεωρείται ως ο κύριος δείκτης σύγκρισης, σε αντίθεση με τον παλαιότερο μορφολογικό δείκτη -τερος, που μάλιστα αρχίζει να χάνει το διακριτικό του νόημα της σύγκρισης. Σε τέτοιες περιπτώσεις, έχει παρατηρηθεί διαγλωσσικά ότι οι ομιλητές επιστρατεύουν πολλές φορές και τα δύο στοιχεία για να είναι πιο σαφές το νόημα της εκφοράς, να ενδυναμώσουν λ.χ. το συγκριτικό νόημα της εκφοράς, και έτσι καταλήγουν στο διπλό μαρκάρισμα 'πιο καλύτερος'. Δεν μπορεί να θεωρηθεί τυχαίο ότι ακριβώς το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στα Αγγλικά, με εκφορές όπως 'more prettier' = πιο ομορφότερος. Η διαγλωσσική εμφάνιση του φαινομένου μαρτυρεί χωρίς αμφιβολία και τον συστηματικό και καθόλου τυχαίο χαρακτήρα.

β) Η περίπτωση του 'επιτίθεμαι': Είναι γνωστό ότι τα αρχαία ρήματα με κατάληξη -μι αποτελούσαν μια ειδική κατηγορία, μια και δεν περιλαμβάνονταν σε κάποιο γενικότερο κλιτικό παράδειγμα και είχαν κλίση με πολλές ιδιαιτερότητες. Αυτό είχε ως συνέπεια να δεχτούν ισχυρές πιέσεις κατά την ελληνιστική εποχή, και ήδη από τους πρώτους ρωμαϊκούς αιώνες είχαν μεταπλαστεί και κλίνονταν σύμφωνα με άλλα κλιτικά πρότυπα, και συγκεκριμένα, το 'επιτίθεμαι' είχε μετατραπεί σε 'επιτίθομαι', όπως μαρτυρούν πολλά παπυρικά κ.ά. κείμενα. Η φαινομενική επιβίωση του λόγιου 'επιτίθεμαι' στην Νέα Ελληνική πρέπει να αποδοθεί στην αρχαϊστική τάση λογίων που επανέφεραν τη χρήση του. Ωστόσο, ένα τέτοιο ρήμα στα Νέα Ελληνικά είναι σχεδόν αδύνατο να διατηρήσει την κλίση του, κυρίως για δύο λόγους: τα μεσοπαθητικά ρήματα έχουν πάντοτε κατάληξη -ομαι, και έτσι το 'επιτίθεμαι' δέχεται ισχυρές

αναλογικές πιέσεις για να συμμορφωθεί με αυτό το πρότυπο. Επιπλέον, η ίδια η κλίση του 'επιτίθεται' δημιουργεί πρόβλημα: π.χ. στο α' πληθ. θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε το νεοελληνικό 'επιτιθόμαστε', αλλιώς θα πρέπει να καταφύγουμε στο αρχαϊστικό απολίθωμα 'επιτιθέμεθα', που βέβαια ξενίζει οποιονδήποτε ομιλητή της Νέας Ελληνικής. Έτσι εξηγείται απόλυτα φυσικά από γλωσσική άποψη η χρήση του τύπου 'επιτίθομαι'.

Τα 'λάθη' λοιπόν αυτά συγκρίνονται με κάποια σωστή 'νόρμα'. Η έννοια της νόρμας είναι ουσιώδης για τη μελέτη του γλωσσικού τοπίου σε μία κοινότητα, καθώς είναι το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας τυποποίησης, που συνήθως επιβάλλεται από συγκεκριμένους φορείς (λ.χ. το κράτος μέσω της εκπαίδευσης, διάφοροι 'διανοούμενοι' με τη συγγραφή Λεξικού και Γραμματικής κ.ά.). Η τυποποίηση καλλιεργεί συστηματική την ψευδαίσθηση κοινής, ενιαίας γλώσσας για όλα τα μέλη της γλωσσικής κοινότητας (π.χ. της Ελλάδας), χωρίς αποκλίσεις και διαφορές μεταξύ τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να στιγματίζεται ως λανθασμένο οτιδήποτε ξεφεύγει από αυτή την νόρμα, όχι μόνο από τους θεσμικούς φορείς, αλλά και από τους υπόλοιπους φυσικούς ομιλητές.

Κατά συνέπεια, η τυποποίηση και η επακόλουθη νόρμα υποδαυλίζει και την γλωσσική αντίληψη 'γλωσσική αλλαγή = γλωσσική παρακμή', που είναι ευρύτατα διαδεδομένη στην Ελλάδα, και όχι μόνο. Όμως, όπως είναι σήμερα καθολικά αποδεκτό, όλες οι γλώσσες αλλάζουν, ή καλύτερα, οι φυσικοί ομιλητές, άλλοτε τελείως ενσυνείδητα άλλοτε ίσως χωρίς ιδιαίτερη συναίσθηση αλλάζουν την γλώσσα τους. Έχει αποδειχτεί πολλές φορές και σε συνάρτηση με διάφορες γλώσσες ότι αυτά που αποκαλέσαμε 'συστηματικά' λάθη είναι σχεδόν πάντοτε προπομποί των επακόλουθων ή και ήδη πραγματοποιμένων γλωσσικών αλλαγών. Η συνειδητοποίηση ότι τα λεγόμενα 'λάθη' είναι συχνά γλωσσικές ποικιλίες που οδηγούν στην γλωσσική αλλαγή οδηγεί αναπόδραστα στο συμπέρασμα ότι ο 'στιγματισμός' των γλωσσικών αυτών επιλογών και των ομιλητών τους δεν βασίζεται στην γλωσσική πραγματικότητα, αλλά σε μία ιδεολογική τοποθέτηση διαχωρισμού σε 'γνώστες' και 'μη γνώστες' της γλώσσας. Πόσο μάλλον όταν και οι ίδιες οι νόρμες συχνά διαφοροποιούνται κατ' ακολουθία με τις συγκεκριμένες γλωσσικές αλλαγές. Αυτό όμως συμβαίνει σε διαφορετικό βαθμό στις εκάστοτε περιπτώσεις, όπως φαίνεται και από την ελληνική πραγματικότητα.

Η 'ιδιαιτερότητα' της Ελληνικής: νόρμα με αναφορές στην Αρχαία!

Όπως γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω, καθώς η διαδικασία της τυποποίησης εμφανίζεται σε πολλές γλωσσικές κοινότητες, ανάμεσα στις οποίες όλα τα Ευρωπαϊκά κράτη, η γλωσσική ιδεολογία του σωστού και του λάθους, ουσιαστικά συνακόλουθο της προσπάθειας επιβολής μίας 'νόρμας', απαντά σε μικρό ή μεγάλο βαθμό και σε μικρότερη ή μεγαλύτερη απήχηση στον πληθυσμό όλων αυτών των χωρών. Για παράδειγμα, στα Αγγλικά στιγματίζεται συστηματικά η χρήση διπλής άρνησης όπως 'I didn't see nothing' = Δεν είδα τίποτα, μολονότι η χρήση αυτή είναι πολύ διαδεδομένη και, όπως φαίνεται και από την ελληνική μετάφραση, απαντά σε πολλές γλώσσες και εξηγείται εύκολα η διαχρονική της εξέλιξη.

Ωστόσο, η κατάσταση που παρατηρείται στην Ελλάδα έχει μία επιπλέον ιδιαιτερότητα: πολλές γλωσσικές χρήσεις κρίνονται 'λανθασμένες' με βάση τη νόρμα της αρχαίας Ελληνικής, και πιο συγκεκριμένα, της αρχαίας Αττικής διαλέκτου του 5ου-4ου αι. π.Χ., που πάντοτε εκλαμβάνεται ως το μέτρο σύγκρισης και ως η αποκλειστική κάτοχος του τίτλου της 'αρχαίας Ελληνικής

γλώσσας'. Φυσικά, αυτή η σύγκριση δεν ξεκίνησε σήμερα, αλλά ήδη από την ελληνιστική - ρωμαϊκή εποχή, όταν με την εμφάνιση μίας ομάδας 'φιλόλογων' που αναπολούσαν την δόξα του αρχαίου κλασικού κόσμου εμφανίστηκε και το αντιδραστικό κίνημα του 'Αττικισμού' με την επακόλουθη δημιουργία της διπλής παράδοσης (λόγιας και δημώδους) για την Ελληνική. Μας έχουν σωθεί οι ρυθμιστικές 'Εκλογές' του Φρόνιχου (2ος αι. μ.Χ.), ο οποίος εκφράζει το 'δέον' για μια σειρά από γλωσσικές εκφορές και ουσιαστικά αποτελεί πηγή για την 'καθομιλουμένη' της εποχής του, αφού είναι σχεδόν βέβαιο πως ό,τι στιγματίζει ως 'βάρβαρο', χρησιμοποιούνταν από συγχρόνους του. Άλλωστε, επιβεβαιώνει και την θέση που διατυπώσαμε κατά την οποία τα 'λάθη' μιας εποχής αποτελούν μαρτυρία για τις πιθανές επερχόμενες αλλαγές στη γλώσσα: αναφέρει ότι δεν πρέπει να λέγεται 'νηρόν ύδωρ' αλλά 'πρόσφατον', όμως επικράτησε η λέξη 'νερό' και σήμερα κανείς δεν θα σκεφτόταν ότι δεν είναι 'σωστή'! Το ίδιο με το επίρρημα 'έκτοτε', που κατά τον Φρόνιχο δεν είναι 'σωστό', αλλά σήμερα θεωρείται σχετικά λόγιο! Ακόμα και το ουσιαστικό 'άμυνα' ήταν νεολογισμός για εκείνη την εποχή και ο Φρόνιχος θεωρούσε ότι είναι απαράδεκτο, αλλά σήμερα έχουμε το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας... Και τα παραδείγματα μπορούν να πολλαπλασιαστούν χωρίς κόπο.

Η σημερινή κατάσταση, όμως, είναι παρόμοια με αυτή της ελληνιστικής περιόδου, με την διαφορά ότι από τότε έχουν περάσει περίπου 20 αιώνες! Για πολλές λόγιες εκφορές, χρησιμοποιείται ως νόρμα η γλωσσική χρήση της Αττικής, μολονότι έχουν μεσολαβήσει 25 αιώνες γλωσσικών μεταβολών! Χαρακτηριστικά είναι κάποια παραδείγματα: μαρτυρίες για την δομή 'από ανέκαθεν' υπάρχουν ήδη από την ελληνιστική εποχή (!), αλλά σήμερα επιμένουμε να θεωρούμε 'σωστό' το απλό 'ανέκαθεν', ενώ και θηλυκά ονόματα όπως η Σαπφώ έχουν στην Γενική κατάληξη -ώς ήδη από την ελληνιστική εποχή, όμως και σήμερα ακόμα το 'σωστό' θεωρείται της 'Σαπφούς'. Μόνο ως ιδεολογική εμμονή στην αρχαιολατρεία ως εγγυήτρια της 'συνέχειας' του ελληνικού 'έθνους' μπορεί να ερμηνεύσει κανείς την προσκόλληση στη συγκεκριμένη γλωσσική νόρμα και το σβήσιμο γλωσσικών μεταβολών πολλών αιώνων, ώστε να κρατηθεί με κάθε τρόπο ζωντανή η αντίληψη περί κοινής και ενιαίας ελληνικής και σε διαχρονικό επίπεδο.

Φυσικά, όταν οι 'διορθώσεις' αυτές δεν βασίζονται στη γνώση των ομιλητών για την μητρική τους γλώσσα, αλλά για την γλώσσα των αρχαίων Αθηναίων της κλασικής εποχής, είναι πολύ εύκολο να διαφοροποιούνται και γλωσσικά οι πολίτες με βάση το επίπεδο αυτής της γνώσης, που δεν μπορεί να είναι κοινό για όλους εκ των πραγμάτων. Αποτέλεσμα λοιπόν της ιδεολογίας του 'σωστού' και του 'λάθους' είναι ο διαχωρισμός των πολιτών σε γνώστες και μη γνώστες της ενιαίας και διαχρονικής Ελληνικής.

Η εκπαίδευση, πιστή στον ρόλο της αναπαραγωγής των ταξικών διαφοροποιήσεων και με μορφωτικά κριτήρια, αποτελεί τον κατεξοχήν πόλο προώθησης και επιβολής της συγκεκριμένης γλωσσικής ιδεολογίας. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, με την επαναφορά της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο και την διατήρησή τους στο Λύκειο παρατηρείται μία επαναφορά σε αμιγώς γραμματοκεντρική προσέγγιση στα Αρχαία, που μόνο αποτέλεσμα μπορεί να έχει την όξυνση αυτών των ανισοτήτων. Είναι λογικό οι φιλόλογοι, τους οποίους φυσικά δεν κατηγορούμε συλλήβδην, να αισθάνονται θεματοφύλακες του 'σωστού' σ' αυτό το κλίμα της γλωσσικής ιδεολογίας, και να αντλούν τα αισθήματα αυτο-εκτίμησης περισσότερο ίσως από τα Αρχαία, καθώς εκεί το χάσμα των γνώσεων με τους μαθητές είναι εκ των πραγμάτων μεγάλο. Όπως όμως αναφέραμε ήδη, δεν είναι μόνο οι φιλόλογοι αυτοί που

προωθούν κατά κάποιον τρόπο την συγκεκριμένη ιδεολογία, καθώς αυτή διακατέχει πολίτες απ' όλες τις κοινωνικές ομάδες.

Συμπερασματικά: τα 'λάθη' αποτελούν αναπόφευκτες αποκλίσεις από την εκάστοτε γλωσσική νόρμα μίας γλωσσικής κοινότητας, η οποία αποτελεί δημιούργημα μίας διαδικασίας τυποποίησης. Ταυτόχρονα, όμως, αποτελούν και το προμήνυμα των επερχόμενων γλωσσικών αλλαγών, και καθώς η γλώσσα αλλάζει, συμπαρασύρει και την νόρμα ή, με άλλα λόγια, τα 'λάθη' του σήμερα είναι η νόρμα του αύριο. Στα πλαίσια αυτά, η γλωσσική ιδεολογία του 'σωστού' και του 'λάθους', δημιούργημα ουσιαστικά της ίδιας διαδικασίας τυποποίησης με τη νόρμα, ελέγχεται ως ανακόλουθη με την γλωσσική πραγματικότητα. Η υπηρέτησή της ουσιαστικά οδηγεί σε διαχωρισμούς κοινωνικούς με επίχρισμα την γνώση της γλώσσας. Κατεξοχήν φορέας αυτής της ιδεολογίας αναδεικνύεται το σχολείο και, κατ' επέκταση, το κράτος. Στα πλαίσια μιας πολιτικής γλωσσικής τυποποίησης, η συγκεκριμένη ιδεολογία δεν μπορεί παρά να είναι παρούσα. Η διάδοσή της στον ελληνικό χώρο είναι όμως πραγματικά ανησυχητική, δεδομένου ότι η νόρμα στην οποία βασίζεται έχει αρχίσει (ή μάλλον συνεχίζει) να ενσωματώνει στοιχεία μίας γλωσσικής νόρμας που έχει παρέλθει εδώ και πάνω από 25 αιώνες. Ίσως λοιπόν να ήταν υπερβολικό να ζητήσουμε την πλήρη ανατροπή αυτής της καθεστωτικής ιδεολογίας. Σίγουρα όμως είναι απόλυτα φυσικό και αναγκαίο να παρέλθει ανεπιστρεπτό ο παραλογισμός της αρχαιομανίας και της ταύτισης της νόρμας με μία γλωσσική κατάσταση του 5ου αι. π.χ. Για τα υπόλοιπα, θα χρειαστεί μία διαφορετική εκπαίδευση και κοινωνία.

Copyright©Θοδωρής Μαρκόπουλος
23.2.06

Βιβλιογραφία

Για τα λάθη από γλωσσολογική πλευρά, βλ. ενδεικτικά [Δ. Θεοφανοπούλου-Κοντού](#) (2001) 'Λάθη στη χρήση της γλώσσας: Αλήθεια και μύθος'. Στο: Γ. Χάρης (επιμ.), Δέκα Μύθοι για την Ελληνική Γλώσσα. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, καθώς και την βιβλιογραφία του άρθρου.

Για τις γλωσσικές νόρμες, βλ. ενδεικτικά [R. Bartsch \(1987\) Norms of Language](#). London: Longman, καθώς και την πλούσια βιβλιογραφία εκεί.

Τέλος, για τις γλωσσικές ιδεολογίες, βλ. [Σ. Μοσχονάς](#) (2005) Ιδεολογία και γλώσσα. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη (ειδικά στο γ' κεφάλαιο), καθώς και την πολύ πλούσια βιβλιογραφία που παραθέτει ο συγγραφέας μέσα στο κείμενο.

Ολόκληρο το άρθρο μπορείτε επίσης να το διαβάσετε [στο διαδικτυακό τόπο της ομάδας "Ανορθογραφίες"](#)

[αρχή σελίδας](#)

Οδός Ευρυπίδου του Σωτήρη Παστάκα: Ενύπνιο παραλογοτέχνου

«**Μ**όνο οι παραλογοτέχνες μιλάνε για κυκλώματα», λέει ο **Γιάννης Κοντός** στο «& 7» **νούμερο 273 της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας στις 11/2/2007 στη Σταυρούλα Παπασπύρου**. Το Microsoft Word αναγνωρίζει αμέσως τα κυκλώματα, αλλά κτυπάει κόκκινο στη λέξη παρα...μη!

Κτύπησε ήδη κόκκινο δυο φορές παρόλο που το πρόσθεσα στο λεξικό. Θα δοκιμάσω άλλη μία: τις τελευταίες νύχτες ξυπνάω κάθιδρος από το μόνιμο πλέον εφιάλτη πως έχω στήσει το δικό μου κύκλωμα, και με ζώνουν τα φίδια. Ανακαλύπτω μέσα από αυτό το καταραμένο όνειρο, πως ενδόμυχη επιθυμία μου, και ο διακαής μου πόθος από παιδί ακόμα, δεν ήταν να γράφω ποιήματα, και μάλιστα καλά ποιήματα, αλλά να στήνω κυκλώματα... Σε ξεγέλασα, άτιμο Word! Όχι. Ο εφιάλτης μου δεν είναι αυτός. Ο εφιάλτης μου είναι πως είμαι παραλογοτέχνης. Κοκκίνισε!!! Όπως κοκκινίζω κι εγώ ολόκληρος, ρόδο πορφυρό και ρόδο άλικο της χαμένης μου παρθενίας. Το είπα, και κοκκίνισε ολόκληρο! Τι να είναι άραγε αυτό που με κάνει να κοκκινίζω σαν να μου βάζει η μάνα μου κόκκινο πιπέρι στη γλώσσα, που είναι χειρότερο από βρισιά, πολύ χειρότερο από το κύκλωμα και τα κυκλώματα και τον κυκλοδίωκτο ήλιο στις αμμουδιές του Ομήρου;

Πρέπει να είναι κάτι πολύ άσχημο, σαν τις πρόστυχες λέξεις, όταν ακόμα υπήρχαν στη ζωή μας για ένα πολύ σύντομο διάστημα, και λέξεις που τις λέγαν μόνο οι μεγάλοι: στην καρπουτσακλάρα μου, ας πούμε, ή το μουνί της Χαίδως. Εκείνες τις λέξεις που όλοι μας τις ακούγαμε αλλά δεν μπορούσαμε να τις πούμε... και δεν τις βρίσκαμε ούτε στα λεξικά, όπως συμβαίνει και τώρα με τον επεξεργαστή κειμένου για τον οποίον είναι άγνωστες οι παραπάνω λέξεις.

Επειδή έτυχε να μιλήσω κι εγώ εναντίον των κυκλωμάτων στο ποδόσφαιρο από εφηβική ηλικία, χουλιγκάνος στα νιάτα μου μικρής αλλά ένδοξης όπως είναι ένδοξες όλες οι μικρές ποδοσφαιρικές ομάδες, της Αθλητικής Ένωσης Λάρισας, έχω την εντύπωση πως είμαι παραλογοτέχνης σύμφωνα με τον ορισμό του κ. Κοντού.

Έτυχε επίσης να μιλήσω για κυκλώματα τη διάρκεια της στρατιωτικής μου θητείας. Για κυκλώματα στο Πανεπιστήμιο και το καθηγητικό κατεστημένο όταν ήμουν φοιτητής. Για κυκλώματα στο Υπουργείο Υγείας, σαν αιτούμενος Αγροτικό, κι έπειτα ειδικότητα. Πάλι μίλησα για κυκλώματα στο ΙΚΑ, όταν το 1998 προσπάθησα να διοριστώ σαν Ψυχίατρος σε ένα οποιοδήποτε Υποκατάστημα στο λεκανοπέδιο και μου είπαν πως η «ταρίφα» τότε ήταν ενάμιση εκατομμύριο δραχμές. Τυχερός λόγω ειδικότητας, φτωχής και ταπεινής, γιατί αν ήμουν καρδιολόγος ή γυναικολόγος θα έπρεπε να πληρώσω πέντε κι επτάμιση εκατομμύρια δραχμές... Για αυτό βλέπω εφιάλτες τελευταία: με ένα τέτοιο παρελθόν, πώς να μην είσαι και να μην αισθάνεσαι παραλογοτέχνης... όταν της πάσης φύσεως κυκλώματα τα έζησες στο πετσί σου...

Κάτι τόσο άσχημο και πρόστυχο ίσως που δεν το βρίσκεις ούτε στα λεξικά και τις εγκυκλοπαίδειες. Αναζητώντας έναν ορισμό του παραλογοτέχνη στο διαδίκτυο η μόνη αναφορά που ανακάλυψα ήταν του Δημοσθένη Κούρτοβικ, από το αντιλεξικό της ελληνικής χρηστομάθειας και σας την παραθέτω: «Παραλογοτεχνία είναι το αστυνομικό μυθιστόρημα, το αισθηματικό μυθιστόρημα, το ιστορικό μυθιστόρημα, το κατασκοπευτικό μυθιστόρημα, η επιστημονική φαντασία, το πολιτικό θρίλερ, η πορνογραφία, το ευθυμογράφημα, το αφήγημα τρόμου και μυστηρίου. Αν υπάρχει και κάποιο άλλο είδος που αρέσει και συγκινεί, να είστε βέβαιοι ότι ανήκει και αυτό στην παραλογοτεχνία»

Θα μου πείτε πως αυτός είναι ο ορισμός της παραλογοτεχνίας κι όχι του παραλογοτέχνη, και δεν μπορώ να μην συμφωνήσω μαζί σας. Για να δούμε λοιπόν τι βρήκαμε στη **Wikipedia**, την ανοικτή εγκυκλοπαίδεια:

Παραλογοτεχνία

Από τη Wikipedia, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

«Ο όρος παραλογοτεχνία χρησιμοποιείται, κυρίως από τους επίσημους λογοτεχνικούς κύκλους, για

να περιγράψει ορισμένα είδη λογοτεχνίας που απευθύνονται κυρίως στο πλατύ κοινό και, ορισμένες φορές, δεν έχουν ιδιαίτερες αξιώσεις από πλευράς ποιότητας, μα στοχεύουν κυρίως στην μαζική κατανάλωση.

Ως παραλογοτεχνία κατά καιρούς έχουν χαρακτηριστεί το αστυνομικό μυθιστόρημα, η επιστημονική φαντασία, τα κόμικς, τα western και οι αισθηματικές ιστορίες, χωρίς αυτός ο χαρακτηρισμός να εμποδίζει ορισμένα από αυτά τα είδη να καθιερωθούν ως "σοβαρή" λογοτεχνία και να αναδείξουν αξιόλογους συγγραφείς και έργα. Ο όρος επομένως έχει επικρατήσει περισσότερο ως αρνητικός προσδιορισμός παρά ως σημαίνον χαρακτηρισμός του λογοτεχνικού έργου και των διαστάσεών του, καθώς φαίνεται από την ιστορία έργων που στην εμφάνισή τους χαρακτηρίστηκαν ως "παραλογοτεχνικά" αλλά τελικώς έγιναν αποδεκτά ως κατάκτηση της ελληνικής γλώσσας ή της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Παραλογοτεχνία λοιπόν, είναι ένας αρνητικός (έως υβριστικός) προσδιορισμός, για τα έργα των άλλων όσων δεν είναι στο οικείο μας λογοτεχνικό περιβάλλον, και δεν αποτελούν μέλη μιας λογοτεχνικής συντροφιάς.»

Το άρθρο της επισημαίνει πως «χρειάζεται επεξεργασία» και δεν κρίνεται ακόμη ικανοποιητικό ως ορισμός για την παραλογοτεχνία, αλλά μας δίνει μια πρώτη αναφορά σ' αυτή την αποκρουστική μορφή του «παραλογοτέχνη» (πάλι κοκκίνισα ολόκληρος!), αποκαλώντας τον ως τον αποκλεισμένο των κυκλωμάτων, κι εδώ έρχεται σαν αντικατοπτρισμός να κάτσει ο αφορισμός του Γιάννη Κοντού πως «όσοι μιλάνε για κυκλώματα είναι παραλογοτέχνες».

Το λογικό δίλλημα είναι πως ή υπάρχουν κυκλώματα ή δεν υπάρχουν παραλογοτέχνες, αφού ο ένας προσδιορισμός αντικρούει τον άλλον. Ή πως υπάρχουν μόνο παραλογοτέχνες και δεν υπάρχουν κυκλώματα, και οι παραλογοτέχνες είναι ένα είδος που δεν είναι του είδους του Γιάννη Κοντού...

Είχα θέσει το ερώτημα σε φίλους που χαρακτηρίζονται από την ευφράδειά τους αλλά και πάλι δεν έτυχα κάποιας ικανοποιητικής απάντησης. Κάτι ψελλίσματα... παραλογοτέχνης είναι αυτός που δεν έχει συνείδηση της τέχνης του, αυτός δηλαδή που με ένα πληκτρολόγιο ή μια κόλλα χαρτί πιστεύει πως κάνει λογοτεχνία, οι κυρίες με τα διπλά ονόματα και οι μαμάδες των βορείων προαστίων, οι κύριοι που θεωρούν τους εαυτούς τους «ομότεχνους» του Ελύτη και του Σεφέρη, όλοι εκείνοι και εκείνες που πιστεύουν πως η «ποίηση είναι μόνο μία»... πορτοκαλάδα στο ψυγείο (και φυσικά μία είναι μόνο η δικιά τους...)

Σας ευχαριστούμε κ. Κοντέ που κάνατε πιο ενδιαφέροντες τους ύπνους μας. Οι εφιάλτες είναι η μόνη έκπληξη που μας έχει απομείνει...

Copyright©Σωτήρης Παστάκας

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Κουτσουρέλης: Κ.Π. Καβάφης: Μια επιτυχία όχι ανεξήγητη

Μνήμη Ηλία Λάγιου

ΓΙΑ ΝΑ ΤΟ ΠΟΥΜΕ ήδη εξ αρχής: η μεγάλη απήχηση της ποίησης του Κ. Π. Καβάφη στο εξωτερικό οφείλεται στην ασυνήθιστη λογοτεχνική της ποιότητα. Ωστόσο, από μόνη της η λογοτεχνική ποιότητα σπανίως επαρκεί ώστε να εξασφαλίσει σ' έναν συγγραφέα την διεθνή

καταξίωση. Καθοριστική είναι η συνέργεια και άλλων, εξωλογοτεχνικών, παραγόντων – είτε αυτοί είναι συγκυριακοί είτε μονιμότεροι.

Στην περίπτωση του Καβάφη, τέσσερις από αυτούς μου φαίνονται οι σπουδαιότεροι. Ο πρώτος έχει να κάνει με το ευμετάφραστο του έργου του. Μολονότι στην Ελλάδα συνηθίζουμε να υπερτονίζουμε τις γλωσσικές και στιχουργικές ιδιοτροπίες του Αλεξανδρινού, στην πράξη αυτές δεν επηρεάζουν ιδιαίτερα τις μεταφράσεις του. Έτσι, ακόμη και η μετριότερη απόδοση των ποιημάτων του επιτελεί τον σκοπό της, στο μέτρο που επιτρέπει στον ξενόγλωσσο αναγνώστη να παρακολουθήσει απρόσκοπτα τον αφηγηματικό τους πυρήνα: το story. Αν αναλογιστούμε το πλήθος των γλωσσικών και τεχνοτροπικών δυσκολιών που καλούνται να υπερνικήσουν οι μεταφραστές των περισσότερων άλλων κορυφαίων Ελλήνων λογοτεχνών, είναι προφανές ότι στο σημείο αυτό ο Καβάφης πλεονεκτεί και ότι θα πλεονεκτεί και στο μέλλον.

Ο δεύτερος λόγος της απήχησης του Καβάφη πρέπει να αναζητηθεί στην σημερινή δεσπόζουσα θέση της αγγλικής γλώσσας διεθνώς. Το γεγονός αυτό έχει σημαντικές επιπτώσεις στον τρόπο με τον οποίο διαβάζουμε και αξιολογούμε την παγκόσμια λογοτεχνία, ιδίως εκείνην του 20ου αιώνα. Και τούτο όχι μόνο επειδή οι αγγλόφωνοι συγγραφείς αποκτούν εκ των πραγμάτων μια θέση δυσανάλογα προβεβλημένη στον παγκόσμιο κανόνα. Αλλά επειδή και από τους αλλόγλωσσους συγγραφείς οικουμενική φήμη φαίνεται να απολαμβάνουν όχι όσοι είναι πράγματι αντιπροσωπευτικοί των εθνικών τους λογοτεχνιών, αλλά όσοι τυχαίνει να χωρούν στις προσλαμβάνουσες παραστάσεις του αγγλόφωνου κοινού [1]. Ο Καβάφης είναι μια τυπική τέτοια περίπτωση. Έλληνας της διασποράς που έζησε στο Λίβερπουλ και το Λονδίνο από τα εννιά ως τα δεκατέσσερά του χρόνια, που ποτέ δεν έπαψε να μιλάει την μητρική του γλώσσα με μια ελαφρά αγγλική προφορά, που έγραψε τα πρώτα του ποιήματα και αρκετές από τις κατοπινότερες σημειώσεις του απ' ευθείας στην γλώσσα του Σαίξπηρ, και που ακόμη και σήμερα είναι γνωστός στις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο με μια εξαγγλισμένη εκδοχή του επωνύμου του, ο Αλεξανδρινός είναι σε μεγάλο βαθμό προϊόν της βρεταννικής του ανατροφής. Το ίδιο και το έργο του: Η εμπειρική σκέψη· ο ιστορικός πραγματισμός· η προσήλωση στο common sense· η δυσπιστία προς τις μεγάλες ιδέες και τους "πολιτικούς αναμορφωτές"· η κοσμοπολίτικη αύρα, χαρακτηριστική σε κάθε όψιμη αυτοκρατορία, είτε αυτή έχει κέντρο της την Αλεξάνδρεια των Λαγιδών είτε το βικτωριανό και γεωργιανό Λονδίνο· ο κραυγαλέος ηδονισμός – ως αντίστροφη όψη ενός εσωτερικευμένου πουριτανισμού· η απ' υψηλού ειρωνεία, προσφιλές όπλο του gentleman· ο αισθητισμός της παρακμής, ακόμη και ένας κάποιος δανδισμός: νά μερικά μόνο από τα "βρεταννικά" γνωρίσματα της καβαφικής ποίησης που διευκόλυναν την διάδοσή της στις αγγλοσαξωνικές χώρες και, με εφελτήριο αυτές, στον υπόλοιπο κόσμο.

Ο τρίτος λόγος συνδέεται με τον σημερινό θρίαμβο του συναισθηματικού βιογραφισμού ως κριτηρίου αξιολογικού των λογοτεχνικών έργων. Πρόκειται για μια μετάλλαξη του παλαιού ρομαντικού μύθου που θέλει τον ποιητή οπωσδήποτε πάσχοντα, περιθωριακό, κατατρεγμένο ή έστω παραγνωρισμένο – εν ολίγοις: θύμα. Όπου μάλιστα ο δημιουργός τείνει και προς τον εκθεατρισμό των ιδιωτικών του παθών, προσδίδοντας στα κείμενά του χαρακτήρα εκμυστήρευσης και αυτοέκθεσης (outing), τότε το κριτήριο αυτό επισκιάζει συνήθως οτιδήποτε άλλο [2]. Στην τρέχουσα χρήση του ο συναισθηματικός βιογραφισμός συνοδεύεται συνήθως από ισχυρές δόσεις πολιτικού καθωσπρεπισμού (political correctness), αφού η αποθέωση του πολυβασανισμένου καλλιτέχνη ακολουθείται κατά πόδας από το απαραίτητο κήρυγμα υπέρ της

ανοχής, της πολυπολιτισμικότητας, του σεβασμού στη διαφορά κ.ο.κ. Σε τρεις κυρίως ομάδες αναζητεί ο συναισθηματικός βιογραφισμός τα ινδάλματά του: στους αυτοκτόνους, στους Εβραίους, στους ομοφυλόφιλους. Και δεν χρειάζεται εδώ να υπομνήσουμε πόσο συνετέλεσε ο ομοερωτισμός του Καβάφη στη διεθνή προβολή του έργου του. Αρκεί κανείς να διατρέξει τον μακρύ κατάλογο των μεταφραστών, των σχολιαστών και των επώνυμων θαυμαστών του διεθνώς. Η προσδοκία μιας "τελειωτέρας κοινωνίας", ανεκτικότερης στα σεξουαλικά της ήθη, ο ισχυρισμός ότι η "εμορφιά των ανωμάτων έλξεων" είναι ανώτερη των νόμιμων "ερώτων της ρουτίνας", η δοξολόγηση των "ανδρείων της ηδονής", οι διαμαρτυρίες κατά της "τρεχάμενης ηθικής" αποτέλεσαν ασφαλώς ήδη εξ αρχής ιδιαίτερο θέλγητρο για μια συγκεκριμένη μερίδα αναγνωστών. Το αργότερο από την έκδοση του βιβλίου του Ντομινίκ Φερναντέζ για την ιστορία της ανδρικής ομοφυλοφιλίας, ο Καβάφης μπορεί να θεωρείται πλέον και επίσημα ήρωας του κινήματος της σεξουαλικής χειραφέτησης – με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την υστεροφημία του.

Τέλος, η εκτόξευση του Καβάφη στο λογοτεχνικό στερέωμα συμβαδίζει με μια γενικότερη αλλαγή που σημειώθηκε στον χώρο της ποίησης, αλλά και των λοιπών τεχνών, τις τελευταίες δεκαετίες. Πρόκειται για τον σταδιακό παραγκωνισμό από την τρέχουσα ποιητική γλώσσα του δημόσιου, υψηλού και οραματικού λόγου. Η μεταβολή αυτή, της οποίας τα αίτια είναι ποικίλλα, συρρίκνωσε δραστικά την εικόνα μας για το τι είναι "ποιήση", αφού την ταύτισε ουσιαστικά με έναν τρόπο έκφρασης όλο και περισσότερο υπαινικτικό, διανοητικό και εσωστρεφή. Οι συνέπειες είναι γνωστές. Το αρχέτυπο του *poeta vates*, νεωτερικές μορφές του οποίου υπήρξαν τόσο ο "εθνικός ποιητής" και ο *poète engagé*, αφ' ενός, όσο και –ώς έναν βαθμό– ο *poète avantgardiste*, αφ' ετέρου, εγκαταλείφθηκε. Τη θέση του ποιητή-προφήτη, που απευθύνεται προγραμματικά στο ευρύτερο δυνατό ακροατήριο, κατέλαβε σταδιακά ο *poets poet*, δηλαδή ο συγγραφέας που γράφει για την κλειστή συντεχνία. Την επίγνωση ότι "ο λόγος ωθεί" ('Α. Μπερλής) διαδέχθηκε ο γλωσσικός σκεπτικισμός. Η μαχόμενη σάτιρα, η επίκαιρη θεματογραφία, η ηθικοπολιτική στράτευση υποχώρησε χάριν της ειρωνικής αποστασιοποίησης, του ηθολογικού ρεπορτάζ και της ουδέτερης ανθρωπογνωσίας. Σε αντίθεση προς όλους σχεδόν τους κορυφαίους Έλληνες ποιητές, από τον Κάλβο ως τον Σικελιανό κι από τον Ελύτη ως τον Αναγνωστάκη, οι οποίοι ακολουθούν το πρώτο, το κλασσικό ρεύμα, ο Καβάφης προοιωνίζεται σε μεγάλο μέρος του έργου του την τρέχουσα *conditio poetica*. Η στάση του είρωνος υπομνηματιστή που διασκεδάζει εκ του ασφαλούς με τα παθήματα των πρωταγωνιστών της ιστορίας, δικαιώνει στα μάτια των περισσότερων σημερινών ομοτέχνων του, Ελλήνων και ξένων εξίσου, την κρατούσα αντίληψη για την χρήση και τις δυνατότητες της ποιητικής ομιλίας. 'Αρα δεν είναι παράδοξο ότι τον θαυμάζουν.

Η φύση των πραγμάτων το θέλει ώστε κάθε εποχή να αποδίδει διαχρονική αξία στις αισθητικές της προτιμήσεις. Έτσι οι κριτικοί, ενώ δεν χάνουν ευκαιρία να μεμφθούν αυστηρότατα τους προγεγεννημένους επειδή αποτόλμησαν να "υπερτιμήσουν" ή να "υποτιμήσουν" τον τάδε ή τον δείνα ποιητή, τις δικές τους επιλογές τις θεωρούν αυτονόητα τελεσίδικες. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η θέση του καβαφικού έργου στον διεθνή κανόνα είναι σήμερα ιδιαίτερα υψηλή, ιδίως αν αναλογιστούμε την εμβέλεια της γλώσσας στην οποία αυτό γράφτηκε. Όμως η επιτυχία αυτή, αν τοποθετηθεί στα συμφραζόμενά της, δεν είναι ανεξήγητη. Εξίσου λίγο ανεξήγητη θα είναι αύριο και μια εξασθένηση της ακτινοβολίας του, αν οι συνθήκες μεταβληθούν. Μια νεότερη γενιά ποιητών, φέρ' ειπείν, που "δεν θα την ανιά η υγεία" (Οδ. Ελύτης) ή που δεν θα αναζητά τα θέματά της αποκλειστικά στη "φθορά", την "παρακμή" και την "διαστροφή", θα ήταν λογικό να δει τον Καβάφη με άλλο μάτι – λιγότερο ευνοϊκό. Μια τέτοια γενιά ίσως ξαναέπαιρνε τοις

μετρητοίς την κοφτή δυσπιστία του Νίκου Γκάτσου. Ο τελευταίος, θυμίζω, δεν έβλεπε στον Αλεξανδρινό παρά ένα "παράδειγμα προς αποφυγήν".

Πάντως, ακόμη και σε μια τέτοια περίπτωση, μπορούμε να εικάσουμε ότι η αδιαμφισβήτητη ποιότητα της ποίησης του Καβάφη, σε συνδυασμό με την ευμετάφραστη γλώσσα της, όπως είπαμε, και την ενδεχόμενη επανεκτίμηση ορισμένων αφανών σήμερα πλευρών της, θα διατηρήσουν το όνομά του Αλεξανδρινού ανάμεσα στα αξιοσημείωτα του 20ου αιώνα. Ωστόσο, έχει σημασία να διευκρινίσουμε ότι το ζήτημα της απήχησης του Καβάφη στο εξωτερικό δεν πρέπει να συγχέεται με εκείνο της προβολής της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Κάτι τέτοιο θα είχε νόημα αν ο Καβάφης ήταν ποιητής αντιπροσωπευτικός, αν το έργο του δηλαδή παρείχε στον ξενόγλωσσο αναγνώστη μια εικόνα πρόσφορη ώστε μέσω αυτής να μπορεί να κατανοήσει τι είναι και τι επεδίωξε να γίνει η ελληνική λογοτεχνία των τελευταίων δύο αιώνων. Όμως τίποτα τέτοιο δεν συμβαίνει. Καθώς ο Καβάφης στέκει απομονωμένος στη νεώτερη ποίησή μας, χωρίς προδρόμους ή επιγόνους, η μοναχική προβολή του στην αλλοδαπή αντί να τρέφει το ενδιαφέρον των ξένων αναγνωστών για την νεώτερη ελληνική λογοτεχνική παράδοση, όχι σπάνια το αποπροσανατολίζει. Επαναλαμβάνεται δηλαδή και εδώ το προηγούμενο του Νίκου Καζαντζάκη, ενός άλλου συγγραφέα ελάχιστα αντιπροσωπευτικού της νεότερης λογοτεχνίας μας. Όπως καλά ξέρουμε, η φήμη του τελευταίου στο εξωτερικό όχι μόνο δεν διευκόλυνε την επαφή των ξένων αναγνωστών με την ελληνική πεζογραφία, αλλά αντίθετα, καλλιεργώντας ψευδείς προσδοκίες ως προς την αληθινή φυσιογνωμία της, συνέτεινε τελικά στην αφάνειά της. Συναφές παράδειγμα εδώ είναι η μεταπολεμική φήμη του Φερνάντο Πεσσόα. Εξαιτίας της, παραμένουν μέχρι σήμερα ουσιαστικά άγνωστοι έξω από την χώρα τους όλοι σχεδόν οι σημαντικοί Πορτογάλοι ποιητές του 20ου αιώνα.

Επιπλέον, η διεθνής καταξίωση του Καβάφη, και η αδιαφόριστη επανεισαγωγή της στο εσωτερικό, ενέχει κινδύνους αποπροσανατολισμού και για τον Έλληνα αναγνώστη. Ιδίως για τους Έλληνες συγγραφείς και κριτικούς, που ως εκπρόσωποι μιας λογοτεχνίας ελάχιστα διαδεδομένης έξω από τα σύνορα της χώρας είναι μαθημένοι να πιστεύουν ότι ο υπόλοιπος κόσμος τούς αγνοεί, ο πειρασμός να αρχίσουν να κατανοούν τον εαυτό τους με ξένα μάτια είναι ιδιαίτερα μεγάλος. Ό,τι ποθούμε πολύ αλλά δεν κατορθώνουμε να το αποκτήσουμε, τείνουμε πάντοτε να το υπερεκτιμούμε. Και αν συμβεί να μας το παραχωρήσουν έστω και άπαξ, η ευφορία που μας προκαλεί η σπανιότητα της επιτυχίας, παίρνει αφύσικες διαστάσεις. Αλλιώς δεν εξηγείται όλος αυτός ο υπερβάλλον ζήλος με τον οποίο, δεκαετίες τώρα, καταλογογραφούμε και αποδελτιώνουμε φιλόπονα και την παραμικρή απήχηση του έργου του Αλεξανδρινού στην Εσπερία και αλλαχού, ζήλος που τείνει τελευταία να λάβει διαστάσεις πλημμυρίδος. Δρα κι εδώ φαίνεται το κίνητρο της συλλογικής ταύτισης με την ατομική επιτυχία, όπως το γνωρίσαμε στον αθλητισμό· και δη πολλαπλασιαστικά, αφού όσο σπανιότερος ο θρίαμβος, τόσο πιο φρενήρης ο ενθουσιασμός. Από την άλλη: για μια χώρα με ελλειμματικό πολιτιστικό ισοζύγιο, ακόμη και η υπερεκμετάλλευση ενός από τα λίγα επιτυχή εξαγωγικά προϊόντα της ίσως να μην είναι αθέμιτη.

Αλλού, σε εθνικές λογοτεχνίες των οποίων οι εκπρόσωποι διακρίνονται από βαθύτερη αυτογνωσία και εδραιότερη αυτοπεποίθηση, το φαινόμενο δεν θα είχε ιδιαίτερη σημασία. Ούτε οι Αμερικανοί εντυπωσιάστηκαν ποτέ ιδιαίτερα από τον σφοδρό έρωτα των Γάλλων συμβολιστών για τον Πόε, ούτε οι Ρώσοι αποθαρρύνθηκαν από την αδυναμία των ξένων να συμμεριστούν τον θαυμασμό τους για το μεγαλείο του Πούσκιν. "Για πόσους είναι ζωντανός ο Κορνέιγ και ο Ρακίνας στην Αγγλία ή στις Ηνωμένες Πολιτείες· ποιος υπολογίζει το ανάστημα

του Middlemarch της Τζωρτζ Έλιοτ στη Γαλλία: ποιός, πέρα από μια χούφτα ποιητές και ειδικούς εκτός Γερμανίας και Ιταλίας, δοκιμάζει τα δώρα που έφτιαξαν για την ανθρωπότητα ο Χαίλντερλιν και ο Λεοπάρντι;" αναρωτιέται χαρακτηριστικά ο Τζωρτζ Στάινερ. Και ο κατάλογος των κορυφαίων συγγραφέων που παραμένουν εγκλωβισμένοι εντός των ορίων της γλώσσας τους θα μπορούσε να μακρύνει πολύ. Ότι σ' αυτόν τον κατάλογο ανήκει και η πλειονότητα των κορυφαίων Ελλήνων, με πρώτους ανάμεσά τους τον Δ. Σολωμό και τον Αλ. Παπαδιαμάντη, είναι πράγμα αναντίρρητα λυπηρό, όχι όμως και αφύσικο. Έτσι κι αλλιώς, το σύστημα των "λογοτεχνικών εισαγωγών-εξαγωγών", όπως θα έλεγε και πάλι ο Στάινερ, δεν υπήρξε ποτέ ιδιαίτερα αξιόπιστο στην αποτίμηση των πραγματικών μεγεθών. Στην περίπτωση των νεοελληνικών γραμμάτων, ο Καβάφης δεν είναι παρά η ευχάριστη εξαίρεση που επιβεβαιώνει τον πικρό κανόνα.

Απόσπασμα ομιλίας που εκφωνήθηκε στα "Καβάφεια 2005"
(Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, Οκτώβριος 2005).

Πρώτη δημοσίευση:
περ. ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ, τχ. 145-146, Νοέμβριος-Ιανουάριος 2006

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Οι οποίες, ας σημειωθεί εδώ, κάθε άλλο παρά ευρύχωρες μπορούν να θεωρούνται. Πουθενά στον Δυτικό κόσμο δεν είναι τόσο καταθλιπτικά μικρό το ποσοστό των μεταφράσεων, ο αριθμός των γλωσσομαθών, το ενδιαφέρον για τον ξένο κινηματογράφο κ.ο.κ., όσο στις ΗΠΑ και τη Βρετανία. Η ειρωνεία του πράγματος είναι ότι αυτός ο αυτάρεσκος επαρχιωτισμός ("αβδηριτισμό" θα τον έλεγε ο Βήλαντ), προβάλλεται και επιβάλλεται παγκοσμίως, ελέω των μηχανισμών του "ελεύθερου εμπορίου", ως αξιομίμητο πρότυπο κοσμοπολιτισμού.

[2] Εννοείται ότι το κριτήριο αυτό δρα και αντίστροφα, ήτοι απαξιωτικά για όσους συγγραφείς έχουν την ατυχία να μην μπορούν να διεκδικήσουν το φωτοστέφανο του "καταραμένου" ή του "αιρετικού". Έτσι, με γνώμονα τα ατυχή περιστατικά του βίου του και μόνον, ο Χαίλντερλιν θεωρείται αυτονοήτως "περισσότερο ποιητής" από τον Γκαίτε, ο Μπωντλαίρ από τον Ουγκώ, ο Καρυωτάκης από τον Παλαμά κ.ο.κ. Ιδιαίτερα συχνές είναι οι επιθέσεις εναντίον όσων λογοτεχνών είχαν την απρονοησία να αποκτήσουν ενόσω ακόμη ζούσαν ευρεία κοινωνική αναγνώριση, αποσπώντας φέρ' ειπείν σημαντικά βραβεία. Οι μομφές, λ.χ., που αναρριπίζονται κάθε τόσο εναντίον του Τ. Μανν, του Τ.Σ. Έλιοτ και του Γ. Σεφέρη είναι αποστομωτικά όμοιες: εξουσιομανία, υπονόμηση των ομοτέχνων, μικροφιλοδοξία και παραγοντισμός. Σ' ένα τελικό στάδιο, ο συναισθηματικός βιογραφισμός υποκαθιστά κάθε έννοια λογοτεχνικής κριτικής με μια διαρκή πλειοδοσία βασάνων – κεντρίζοντας την έφεση των αναγνωστών προς την οδυνοβλεψία και εθίζοντάς τους να απαιτούν όλο και περισσότερα.

[31. 7. 2006]

Copyright©Κώστας Κουτσουρέλης / Δικτυακός Τόπος: www.koutsourelis.gr

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Π. Δάρμος: *Αλφειός και Αρέθουσα*, από το βιβλίου του: «*Οι Αρχαίοι Ποταμοί της Πελοποννήσου*» Εκδόσεις Ανοιχτή Πόλη.

(Ένα ερωτικό δράμα της ελληνικής μυθολογίας, που βρήκε απρόσμενη απήχηση στη δυτική Τέχνη).

Οι Ηλείοι δεν πίστευαν ότι ο ποταμός τους σταματούσε στις εκβολές του. Ο Πausanias υιοθετεί την παράδοση της διέλευσής του κάτω από την Αδριατική: Ο Αλφειός ήταν κυνηγός και αγάπησε την επίσης κυνηγό Αρέθουσα, η οποία δεν ανταποκρίθηκε αλλά διέφυγε στο νησάκι Ορτυγία απέναντι από τις Συρακούσες, όπου μεταμορφώθηκε σε πηγή. Ο απελπισμένος τότε κυνηγός γίνεται ποταμός και πέφτει στο πέλαγος ενώνοντας τα νερά του με τα δικά της. Ο περιηγητής υπενθυμίζει το χρησμό που δόθηκε στον αποικιστή των Συρακουσών Αρχία:

*"Υπάρχει μέσ' στην ομίχλη της θάλασσας,
απέναντι στην Θρινακία[1], κάποια Ορτυγία,
όπου αναβλύζει ο Αλφειός ενώνοντας τα νερά του
με την καλίρροη πηγή Αρέθουσα".*

Ο ίδιος αναφέρει τελετή στο Αίγιο κατά την οποία ρίχνονταν γλυκίσματα στη θάλασσα, γιά να πάνε στην Αρέθουσα. Σύμφωνα με άλλη παραλλαγή, η Αρέθουσα, ήταν αχαϊκή νύμφη που λούστηκε στα νερά του Αλφειού, θαμπώνοντάς τον με τη γυμνή ομορφιά της, τόσο που την κατεδίωξε μέχρι τη Σικελία. Υπάρχει όμως και τρίτη εκδοχή. Η σικελική νύμφη Αρέθουσα ήταν γυναίκα του ποταμού, ο οποίος προς χάριν της διέσχισε το πέλαγος γιά να τη δει κουβαλώντας και στεφάνια των Ολυμπιακών αγώνων σαν δώρα στην καλή του. Κάποτε όμως ο ποταμός μολύνθηκε από το αιμα των νεκρών μιάς μάχης που έγινε στις όχθες της και η επαφή τους σταμάτησε μέχρι να καθαρθεί ο Αλφειός γιά να μην τη μολύνει. Σε νεανικό ποίημα του ο Ιρλανδός, φίλος του Βύρωνα, Thomas Moore αναφέρεται στα δώρα που έφερνε το ποτάμι:

*«..... Ο ποταμοθεός,
που τα νερά του τρέχουν,
με μόνο φως τους την αγάπη
μέσα από σπηλιές υπόγειες,
Κατεβάζοντας στο ρέμα θριαμβικά
Πλεξούδες λουλουδένιες
και δαχτυλίδια γιορτινά
που μ'αυτά της Ολυμπίας οι κυράδες
το ρέμα του στολίσανε σαν προσφορές
στα πόδια για ν'ακουμπήσουν
τ'αστραφερά της Αρέθουσας....»*

Πρώτος που αναφέρθηκε στον μύθο αυτό φαίνεται πως ήταν ο Ίβυκος. Ο σχολιαστής του Θεόκριτου παραπέμπει στα λεγόμενα του Ίβυκιου για την "Ολυμπία φιάλη". Η παράδοση ήθελε τον Αλφειό να μετέφερε από την Ολυμπία μέχρι την Σικελία μια μποτίλια που ρίχτηκε στα νερά του ως αφιέρωμα. Το επίθετο "αλίτροχος" που διέσωσε ο Χοιροβοσκός[2], μπορεί να το χρησιμοποίησε ο Ίβυκος για τον Αλφειό, αφού γεννημένος στον ιταλικό Νότο, ήξερε τον μύθο και είχε έναν λόγο παραπάνω να το κάνει.

Τα παραμύθια αυτά υιοθέτησαν ο Σικελός ιστορικός Τίμαιος και ο Πλίνιος ο Πρεσβύτερος. Ο πρώτος, σύμφωνα με τα λεγόμενα του Πολύβιου ισχυριζόταν πως ο Αλφειός διασχίζει "τετρακισχιλίους σταδίους" κάτω από το σικελικό πέλαγος επικαλούμενος πως αυτό φάνηκε μετά από μια μεγάλη βροχή στην Ολυμπία οπότε ο ποταμός κατέκλυσε την περιοχή του τεμένους με επακόλουθο η Αρέθουσα να ξεβράσει κόπρου των θυσιαζόμενων στην Ολυμπία ζώων και μια χρυσή φιάλη. Ο δεύτερος τονίζει πως στην Αρέθουσα "αναδύονται αντικείμενα που ρίχτηκαν στον Αλφειό που ρέει δια μέσου της Ολυμπίας...", ενώ θεωρεί θαύμα το ότι η πηγή την εποχή των Ολυμπιακών αγώνων έχει τάχα οσμή κόπρου. Ο Αντίγονος ο Καρύστιος, επαναλαμβάνει τα λεγόμενα για τη φιάλη και προσθέτει ότι τις ημέρες των αγώνων, όταν ξεπλένονται στον ποταμό τα θύματα των θυσιών, η σικελική πηγή θολώνει. Στο θέμα αναφέρονται επίσης οι Φιλόστρατος, Σενέκας και Σικβέστρος.

Άλλοι στάθηκαν κριτικά απέναντι στο μύθο. Ο Στράβων εξηγεί πως η υπόθεση αυτή, που τη χρεώνει και στον Τίμαιο, στηριζόταν στο θόλωμα του νερού της πηγής από τις θυσίες των βοδιών στην Ολυμπία. Σε επόμενη αναφορά του είναι αρνητικός και βάζει τα πράγματα στην θέση τους. Προβάλλει το επιχείρημα ότι δεν υπάρχει κάποια ρουφήχτρα στις εκβολές του Αλφειού που να οδηγεί το νερό στην Ορτυγία, χωρίς να αναμιχθεί με τη θάλασσα, προσθέτει δε ότι ρέουν κάτω από τη γη πολλοί ποταμοί, αλλά όχι σε τέτοιες αποστάσεις. Πιο κατηγορηματικός ο Πολύβιος επικρίνει τον Τίμαιο. Ο Λουκιανός που του άρεσε να ειρωνεύεται τη λαϊκή ευπιστία, εμπνεύστηκε ένα σχετικό διάλογο μεταξύ Ποσειδώνα και Αλφειού. Σ'αυτόν ο θεός απορεί πως τα νερά του ποταμού δεν αναμιγνύονται μ'αυτά της θάλασσας, "ώς νόμος ποταμούς άπασιν" κι ο Αλφειός απαντά ότι αυτό οφείλεται στον έρωτά του προς την πηγή.

Οι αρχαίοι Έλληνες ποιητές.

Στο σικελικό τοπίο άνθισε η βουκολική ποίηση. Ο παλιότερος εκπρόσωπός της ο Θεόκριτος μνημόνευσε την πηγή χωρίς όμως υπαινιγμούς για τον Αλφειό:

"Αρέθουσα σ'αφήνω γειά, αφήνω γειά ποτάμια".

Ένας άλλος Συρακούσιος βουκολικός ποιητής, ο Μόσχος, μίλησε διεξοδικότερα:

*"Όταν ο Αλφειός αφήνει την Πίσα πίσω
και ταξιδεύει μες στην θάλασσα,
φέρνει στης Αρέθουσας το νερό
που κάνει τις ελιές να μεγαλώνουν
και με νυφιάτικο δώρο όμορφα φύλλα,
ωραία λουλούδια και ιερή σκόνη,
μπαίνει βαθύς στα κύματα
και περνάει τρέχοντας κάτω από την
θάλασσα,
χωρίς ν'αναμιγνύεται με τα νερά της
και η θάλασσα ποτέ δεν ζέρει*

ὅτι ο ποταμός περνάει μέσα της.
Ἔτσι έγινε, κι η γητεία αὐτοῦ του
διαβολικοῦ παγιδευτή,
του πανούργου κι ἐπιδέξιου δάσκαλου φασαριῶν,
του Ἐρωτα, ἔμαθε ἓνα ποταμό να κολυμπάει".
Ἄλλοι ποιητές ὅπως ο Πίνδαρος, πρόθυμοι να πιστέψουν τα ἀπίστευτα, ἔσπευσαν να
πλειοδοτήσουν:

" Καθαγιασμένο μέρος, ἐκεῖ που ο Αλφειός αναπνέει πάλι,
Ορτυγία, βλαστέ των δοξασμένων Συρακουσῶν...".

Ἡ "Παλατινή Ἀνθολογία", διασώζει αρκετά ἀνώνυμα ἐπιγράμματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ αὐτὴν την
παράδοση:

"Ἰμερόεις Αλφειέ, Διὸς στεφανηφόρον ὕδωρ,
ὅς δια Πισαίων πεδίων κεκονιμένος ἔρπεις,
ἠούχιος τό πρῶτον, ἐπὴν δ'ἔς πόντον ἴκηαι,
οξὺς ἀμετρήτοιο πεσῶν ὑπὸ κύμα θαλάσσης,
νυμφίος αυτοκέλευθος εὼν οχετηγός ἐρώτων
ἔς Σικελὴν Ἀρέθουσαν ἐπιέγειαι υγρὸς ἀκοίτης".

Οι Λατίνοι ποιητές.

Ἡ ἐμβληματικὴ μορφή της Ἀρέθουσας βρήκε ἔδαφος στη λατινικὴ γραμματεία, γεγονός που
σηματοδότησε τὴ συνέχεια της τελευταίας με τὴν ἐλληνικὴ. Ο Βιργίλιος λέει:

"Φήμη ὑπάρχει ὅτι ο Αλφειός, ποταμός της Ἥλιδας,
ἐδὼ ἔβγαλε δρόμο κρυφὸ κάτω ἀπ'τὴ θάλασσα,
που τώρα με τὸ στόμα σου Ἀρέθουσα,
ἐνώνεται με τα Σικελικὰ νερά".

Ο Οβίδιος διαβεβαιώνει ὅτι ἡ "Αλφειάς" που ποτέ δεν ξέχασε τὴν ἀφετηρία της, ἀγάπησε τὴν
Σικελία. Στις "Μεταμορφώσεις" του, ἡ Δήμητρα, ἀναζητώντας τὴν Περσεφόνη, βρήκε τὸν
κεφαλόδεσμο της κόρης της πιασμένο σ'ἓνα βάτο κοντὰ στὴν πηγὴ της Ἀρέθουσας. Οργισμένη
ἔστειλε ξηρασία στὸ νησί. Τότε ἡ νύμφη, ξεπρόβαλε τὸ κεφάλι της ἀπὸ τὴν πηγὴ και ἰκέτευσε
τὴν θεά:

"Ἡ Πίσα εἶν'ἡ πατρίδα μου
κι ἀπ'τὴν Ἥλιδα ξεπήδησα
κατοικῶ στη Σικελία μια ξένη,
ἀλλ'ἀγαπῶ τὴν χώρα αὐτὴ ἀπ'ὅλες πιὸ πολὺ".

Ο Γάϊος Βαλέριος Φλάκκος, γράφει πως ο Αλφειός ἐρχεται στὴ Δύση, ο Σίλιος Τιβέριος
Ἰταλικός, μιλάει για τὴν Ἀρέθουσα, "που ὑποδέχεται τὸν ἱερό Αλφειό, που κουβαλάει στεφάνια
σφραγισμένα", ο Λουκανός, ἀποκαλεῖ τὸν Αλφειό "Σικανικό"[3], ο Στάτιος μιλάει για τὸν
Αλφειό που με "θαλασσοταξιδεμένο" κύμα ἀκολουθεῖ τὴ σικανικὴ του ἀγάπη.

Οι ποιητές των χριστιανικών χρόνων.

Οι λόγιοι των χριστιανικών χρόνων, μερικοί από αυτούς Χριστιανοί, δεν έμειναν ασυγκίνητοι από την εθνική παράδοση. Ο μητροπολίτης Ευστάθιος, εξηγεί πως ο χαρακτηρισμός "ερατεινότετος" που ο Διονύσιος ο περιηγητής, αποδίδει στον ποταμό, είναι " δια τον μυθεύμενον της Σικελικής Αρεθούσης έρωτα". Ο Νόννος που αφιερώνει σημαντικό μέρος της εμπνευσής του στον έρωτα του "αλήτη" ποταμού, τον περιγράφει τόσο δυνατό, που κάποτε όταν ο Δίας έκανε κατακλυσμό, ενώ έσβησαν όλες οι φωτιές:

*"δεν έσβησε μόνο η μικρή η φλόγα
που η Κύπρη άναψε στον Αλφειό".*

Ο ίδιος παραβάλλει τον έρωτα του Αλφειού και της Αρέθουσας, με αυτόν του μικρασιατικού ποταμού Πύραμου και της πηγής Θίσβης. Ο Αχιλλεύς Τάτιος, εξηγεί πως η θάλασσα :
"...σχίζεται δέ αυτό ρέοντι και το σχίσμα της θαλάττης χαράδρα τώ ποταμώ γίνεται".
Συμπληρώνει δε ότι κατά τη διάρκεια των ολυμπιακών εορτών πολλοί ρίχνουν δώρα στο ποτάμι που τα μεταφέρει στην καλή του.
Ο Λεόντιος ο σχολαστικός, τονίζει τη συνεύρεση αρσενικού και θηλυκού υγρού στοιχείου:

*"Αλφειός άρρεν ύδωρ, Αρεθούσιόν εστί το θήλυ
και γάμον εύρεν έρωσ κίρναμένων υδάτων".
Σε στίχο ανώνυμου ποιητή, που διασώζει η Παλατινή ανθολογία γράφεται:
"άβροχον εν πελάγεσσι δι'ύδατος έπλεεν ύδωρ",*

όπου τονίζεται πως τα νερά του ποταμού δεν αναμιγνύονται με αυτά της θάλασσας. Το ίδιο επισημαίνεται σε επίγραμμα γραμμένο τον 14ο αιώνα, που είναι αφιερωμένο στον Αλφειό:

*"Ρουν άβροχον κατείδον ύδατος μέσον
Έρωσ ξενουργέ του τεραστίου σθένους".
Φαίνεται πως ο άγνωστος ιαμβοποιός, θα είχε υπ'όψιν του είτε "Τα εις τον Τυανέα Απολλώνιον"
του Φιλόστρατου, ή τα "Διονυσιακά", όπου αναφέρεται ο όρος "άβροχον ύδωρ".*

Η καθαρότητα των νερών του ποταμού που επισημαίνει ο Λουκιανός:
"γλυκύ φυλάττων το ρείθρον",

και ο Νικόλαος Δαμασκηνός, που πραγματευόμενος τα ερωτικά των υγρών στοιχείων λέει για τον Αλφειό:
"φυλάττων αμιγές και εν θαλάσσει το ρείθρον",

γίνεται έμμομη ιδέα στους χριστιανούς συγγραφείς. Η γλυκότητα του νερού μέσα στη θαλασσηνή αρμύρα τους γοητεύει και τους εξοπλίζει με έναν καλό συμβολισμό για την αγνότητα που ανθίσταται και μένει ανέγγιχτη μέσα στο πέλαγος της αμαρτίας. Ο επίσκοπος Μαΐουμά Κοσμάς ο Ιεροσολυμίτης, υπομνηματίζοντας τα ποιήματα του Γρηγορίου Ναζιανζηνού που έγραφε: "Πυνθάνομ'Αλφειοίο καλόν ρόον...μέγα θαύμα, γλυκύς πόρος, ουδ'επίμηκτος", τονίζει πως ο Αλφειός έρεε στο πέλαγος "μη συναμιχθείς τή αλμυρίδη της θαλάσσης αλλά καθαρόν το νάμα διαφυλάττων". Οι εκκλησιαστικοί όμως και οι μεταγενέστεροι ηθικολογούντες φιλόλογοι απέφυγαν να ερμηνεύσουν ένα τολμηρό δίστιχο της «Παλατινής Ανθολογίας»: «Αλφειού στόμα φεύγε, φιλεί κόλπους Αρεθούσης πρηνής εμπίπτων αλμυρόν ες πέλαγος». Ο Ηλίας Πετρόπουλος το επισημαίνει[4] και εξηγεί τι θέλει να πει ο ποιητής με το «αλμυρόν πέλαγος». Ένας περισσότερο ποιητής και λιγότερο επίσκοπος, ο Σιδώνιος Απολλινάριος του Κλερμόν, παρατηρούσε:

*"Γνωστό δεν είν' για ποταμό
να τρέχει ερωτευμένος μέσ'στην θάλασσα,
ο Αλφειός το κάνει,
πέρα απ'τον πόντο τρέχοντας
πέφτει στο κύμα το γαμήλιο".*

Ο Αυσόνιος, που έγινε στα στερνά του Χριστιανός επισημαίνει πως πηγή και ποταμός: "ανταλλάσσουν φιλία με τα νερά τους αμόλυντα από την αρμύρα" και ο λόγιος Νικήτας Χωνιάτης απευθυνόμενος τον καιρό της φραγκοκρατίας στον ποταμό, «ω Έλλην ποταμέ Αλφειέ», του ζητά να τιμωρήσει τους Σικελούς βαρβάρους. Είχε σημάνει η ώρα να αποενοχοποιηθεί η αποδιοπομπαία ελληνικότητα από τους βυζαντινούς λόγιους που αναζητούσαν απεγνωσμένα αναχώματα και ρίζες για να αντισταθούν στην επερχόμενη πλημμυρίδα.

Νεώτεροι ποιητές.

Ο κατάλογος των ποιητών που εμπνεύστηκαν από τον έρωτα του ποταμού μεγάλωνε συνεχώς. Ο Ιταλός Alberto Lollio εγραψε το 1564 φερώνυμο βουκολικό δράμα. Ο Μίλτωνας τη μνημονεύει στον "Λυκίδα" του:

*" Ω πηγή Αρέθουσα, και συ ρέμα τιμημένο..".
Ο Σέλλεϋ γράφει στην Πίζα το 1820 την "Αρέθουσα":
"Σαν ένας σκοτεινός λεκές στον ζαφειρένιο αιθέρα
ξωπίσω έτρεξ'ο Αλφειός
όμοια μ'αητό που κυνηγά πανώρια περιστέρα"[5].*

Ίσως εμπνεύστηκε από το γεγονός ότι η πόλη στην οποία κατέφυγε ήταν αποικία της Πίσας του Αλφειού. Οκτώ χρόνια μετά πνίγηκε στην θάλασσα της Σπέτζιας:

" Ω σώσε με! Ω' οδήγα με
βαθειά μέσα σου κρύψε με
τώρα μ'αρπάζει απ'τα μαλλιά!
Άκουσε ο βουερός ωκεανός
Τα σκοτεινά του βάθη ανάδευσε
στις προσευχές της σκίστηκε στα δυό
και κάτω απ'το νερό
της γης η κόρη η λευκή
σαν ηλιαχτίδα ξέφυγε.
Πίσω της κατακύλησαν
τα κύματά της που δεν τ'άγγιζε
το γλυφό το Δωρικό το ρέμα".

Διασκευή του ποιήματος αυτού δημοσίευσε ο Robert Duncan.
Ο νομπελίστας ποιητής Salvatore Quasimodo, έγραψε:

"..Δεν αναζητώ τον τόπο των σπαργάνων,
ούτε ν'ακολουθήσω το ποτάμι κάτω απ'τις θάλασσες ζητώ,
που'ναι κιόλας στην εστία του στην Αρέθουσα,
για να δέσω τον λώρο
που κόπηκε όταν έφτασε."

Στη νεώτερη Ελλάδα η Θεώνη Δρακοπούλου (Μυρτιώτισσα), ίσως είναι η μόνη που αναφέρθηκε στην πηγή:

"Στην Ορτυγία σε ζύγωσα, μ'απ'τον κρουνό μιάς κρήνης
ως έσκυβα απ'τα χείλη σου την ηδονή να πιώ
ξανά γλυστράς και χύνεσαι κρουστάλινο νεράκι
και πότισές με Αρέθουσα της πίκρας το φαρμάκι".

Ο Πορτογάλλος Luis Calisto da Costa de Faria έγραψε στα 1712 τη φερόνυμη βουκολική όπερα.
Ο Πολωνός Κάρολ Τσιμανόφσκι συνέθεσε το 1915 τους «Μύθους» εμπνευσμένος και από την Αρέθουσα. Ο Δανός φιλόσοφος S.Kierkegard στο «Ημερολόγιο ενός διαφθορέα », κάνει μια μικρή αναφορά στο θέμα. Ο Ανρι ντε Ρενιέ, που έγραψε στα 1895 την «Αρέθουσα», έφτασε στην Ολυμπία απογοητευτής: "Αυτό το ασήμαντο ποταμάκι είναι ο Αλφειός, ο Αλφειός του θρύλου της Αρέθουσας, καμιά νύμφη όμως δεν λούζεται στα νερά του".

Παραλειπόμενα ενός μύθου.

Το όνομα της Αρέθουσας, είχαν κι άλλες πηγές, σε Ιθάκη, Χαλκίδα, Λευκάδα, Μακεδονία και Σμύρνη, αλλά και πόλεις, όπως η Αρέθουσα της Μυγδονίας και αυτή της Συρίας, που η ειρωνία το έφερε αυτό το σύμβολο ενός παγανιστικού έρωτα να αποτελεί από το 1735 ψιλό επισκοπικό

τίτλο της Δυτικής Εκκλησίας. Όσον αφορά τώρα σ'αυτές τις κρήνες μήπως πρόκειται για προσπάθεια οικειοποίησης μερίδας από την δόξα ενός μύθου; Μάλλον όχι αφού εδώ έχουμε μια πρωτογενή ονομασία πηγών. Ο Γραμματικός Αίλιος Ηρωδιανός, ερμηνεύει πως οι Αρέθουσες "...από τού άρδην ίσως σχηματισθείσαι" και μάλλον έχει δίκιο. Ο βυζαντινός ιστορικός Ιωσήφ Γενέσιος, πιθανολογεί πως παλιότερα η κρήνη ονομαζόταν Συρακώ.

Η μυθοπλασία αυτή αντανακλά τη νοσταλγία των Ηλείων που συμμετείχαν στον αποικισμό των Συρακουσών και που πήραν αφορμή από την ασυνήθιστη ύπαρξη μιάς παραθαλάσσιας πηγής με γλυκό νερό, αν και ο Αθήναιος λέει ότι απ'όλα τα αλατώδη νερά το μόνο που είναι "ατέραμνον", δηλαδή σκληρό, είναι της Αρέθουσας. Ένας χρησμός που δόθηκε όμως στους Μεγαρείς, επαινεί την πηγή μιλώντας για τους "άνδρες" που "πίνουσιν ύδωρ καλής Αρεθούσης". Ο Ίβυκος που επισκέφτηκε την περιοχή, μιλάει για "σαρκοβόρα ψάρια" που ζούσαν σ'εκείνη την θάλασσα. Η νησίδα Ορτυγία, περί τα μέσα του 6ου π.Χ αιώνα, ενώθηκε τεχνητά με τη συνοικία των Συρακουσών Αχραδίνη μέσω στενής λωρίδας γης. Ο Στράβων γράφει πως η Ορτυγία "συνάπτει γέφυραν προς την ήπειρον ούσα" και πως η κρήνη σχηματίζει ποταμό που χύνεται αμέσως στη θάλασσα. Ο Κικέρων περιγράφει την Αρέθουσα, ως μεγάλη πηγή με γλυκά νερά γεμάτη ψάρια. Προσθέτει πως λόγω της θέσης της, θα είχε πλημμυρίσει από τα κύματα της θάλασσας, αν δεν υπήρχε ένας ογκώδης πέτρινος τοίχος. Σήμερα η πηγή, διατηρώντας το όνομά της, αναβρύζει τα "αμφιβόητα ρέεθρα" από μια παράκτια σπηλιά, σχηματίζοντας μικρή λιμνούλα σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο. Πάπιες κολυμπούν στα νερά της ανάμεσα σε υδροχαρείς πάπυρους. Όσο κι αν ψάξει κανείς όμως δε θα βρεί την "ιερά έγγελυ" του Αιλιανού, την «πραεία» και «χειροήθη», η οποία κλητευόμενη έσπευδε να πάρει τροφή.

[1] Η και Τρινακία ή Τρινακρία, δηλαδή η τριγωνική Σικελία.

[2] Βλ. Κορινθιακό Ασωπό.

[3] Σικανία είναι η Σικελία.

[4] «Ιστορία της καπότας»-Νεφέλη 1999.

[5] Μτφρ. Λ.Μαβίλη.

Copyright©Κώστας Π. Δάρμος

[αρχή σελίδας](#)

Περιοδικό HETERON 1/2 - (απόσπασμα) Της **Χρύσας Μπότση**: «Καλημέρα, είμαι η καινούργια σας γιατρός...!»

Ήταν Ιούλιος του 1988 όταν έδωσα τον όρκο του Ιπποκράτη - φορώντας ένα πουλόβερ, παρά τις υψηλές θερμοκρασίες(!)- και συλλογιζόμενη όλα αυτά που είχα ζήσει μέχρι τότε...

Έξι χρόνια «βασανιστηρίων» στα πανεπιστημιακά έδρανα και στις πανεπιστημιακές κλινικές, ατέλειωτα ξενύχτια διαβάζοντας, ένα έλκος στομάχου και απερίγραπτες μέρες αγωνίας. Αλλά η Ιατρική είναι μια δύσκολη τέχνη και εκείνη την ζεστή ημέρα της ορκωμοσίας, δεν μπορώ να πω ότι δεν συγκινήθηκα. Ωστόσο, δεν μπορούσα πια να χαρώ κι αυτό οφείλεται σ' ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του πανεπιστημιακού χώρου: μπορεί και σου στερεί τη χαρά

Ήταν Ιούλιος μήνας και ξαφνικά, στο μυαλό μου, έλαμψε μια φωτεινή επιγραφή: « Αγροτικό-Υπηρεσία Υπαίθρου »...

Δεν ξέρω άλλον επιστήμονα που υποχρεούται να μεταβεί άρον-άρον στην επαρχία, αν θέλει να συνεχίσει την εκπαίδευσή του και να δουλέψει στη συνέχεια. Δεν ξέρω ακόμη, πώς οι κάτοικοί της δεν έχουν διαδηλώσει μέχρι τώρα, διεκδικώντας καλύτερη περίθαλψη, όταν το μόνο που φαίνεται να δικαιούνται είναι ένας τρομαγμένος(η) απόφοιτος Ιατρικής που ποτέ, έως τη στιγμή που διορίζεται, δεν έχει αποφασίσει μόνος του για έναν άρρωστο!

Μετά την αγανάκτησή μου για την άδικη μεταχείριση της τίμιας αγροτιάς για μια ακόμη φορά – πρακτικά το φόβο μου ιδεολογικοποιούσα- πήρα μια απόφαση: δεν θα πήγαινα στο αγροτικό ιατρείο έτσι, κατευθείαν από τη Σχολή. Δήλωσα μια ειδικότητα που εδικαιούτο αναστολή υπηρεσίας υπαίθρου και ξεκίνησα ένα χρόνο ειδίκευσης στην Παθολογία, στο Βοστανείο νοσοκομείο της Μυτιλήνης.

Ήταν ίσως ένα από τα καλύτερα χρόνια της ζωής μου και βέβαια από τα πιο κουραστικά, αφού με απόφαση του Νομάρχη βρεθήκαμε κάποια στιγμή να κάνουμε 15 εφημερίες το μήνα και διακομιδές επειγόντων –εννοείται χωρίς αμοιβή- πάνω από το Αιγαίο, με 10 μποφόρ! Σ' αυτή τη χρονιά χρωστάω τον χαλκέντερο χαρακτήρα γιατρού, τους κισσούς του αριστερού μου ποδιού, την εξοικείωσή μου με τη διάλεκτο του νησιού, με τον κόσμο του αλλά και με τα γεμάτα χρώμα δειλινά, τις αυγές και τις γεύσεις του.

Η χρονιά κύλησε μέσα στην ένταση, το ξενύχτι, την αγωνία αλλά και τις χαρές των πρώτων επιτυχιών. Τελείωσε όμως, και η φωτεινή επιγραφή στο μυαλό μου, ξαναφάνηκε: ΑΓΡΟΤΙΚΟ-ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΑΙΘΡΟΥ...

Τώρα είχα μόνο μια επιλογή: Μυτιλήνη. Αλλά, πού;

Όπου υπήρχε! Εξάλλου, γνώριζα πια αρκετό κόσμο στο νησί.

Όταν στο γνωστό πίνακα ανάρτησης των αγροτικών ιατρείων του Υπουργείου Υγείας εμφανίστηκε το όνομα ενός «άγονου» ιατρού στα βουνά του Πλωμαρίου, δεν το πολυσκέφτηκα. Δήλωσα ότι το θέλω και βέβαια το πήρα αφού κανένας άλλος δεν το επέλεγε! Ο προηγούμενος από μένα ήταν στρατιωτικός γιατρός και μετά είχε για καιρό ρημάξει...

Ξεκίνησα μια Κυριακή πρωί από τη Μυτιλήνη να δω πού θα πάω, να δω πού θα έμενα και τι θα χρειαζόμουν, με τη συνοδεία της τότε σχέσης μου, που ήταν Μυτιληνιός. Το πρώτο που μου έκανε εντύπωση, ήταν ότι αυτός δεν είχε ανέβει ποτέ εκεί επάνω, όπως μου είπε.

Η διαδρομή για το Παλαιοχώρι Πλωμαρίου από τη Μυτιλήνη, είναι μια διαδρομή δύο ωρών.

Ένα μεγάλο τμήμα της ήταν αρκετά δύσκολο αφού, μετά το Πλωμάρι, ανεβαίνει κανείς ένα βουνό όλο στροφές, μέσα στο χωματόδρομο και τις πέτρες.

"Επιστροφή στη φύση!" ανέκραξα, για να πάρω θάρρος.

Το χωριό φάνηκε στη στροφή, να κρέμεται στην πλαγιά του βουνού- γεμάτο λιόδεντρα- και στο βάθος κάτω, το βαθύ μπλε της θάλασσας. Στην κεντρική πλατεία υπήρχανε τρία καφενεία γεμάτα άντρες και στα τραπέζια επάνω, ποτήρια με ούζο. Είχε τελειώσει η εκκλησία και στα καφενεία ξεκινούσε ο χαβαλές και η κουβέντα.

Παρκάραμε όπως-όπως και μπήκαμε σ'ένα καφενείο να ρωτήσουμε.

"Καλημέρα", είπα. "Είμαι η καινούργια γιατρός σας, με ποιόν να συνεννοηθώ;"

Ξαφνικά, όλοι τριγύρω σιώπησαν. Ερευνητικά βλέμματα έπεσαν επάνω μου και- το θυμάμαι καλά- διέκρινα μια απορία, απογοήτευση, ίσως και απόρριψη.

Η αλήθεια είναι ότι η ξανθιά μου αλογοουρά, η φόρμα που φορούσα, ο "ροζ πάνθηρας" της μπλουζας μου και, πιθανώς και τα 26 μου χρόνια, δεν έπειθαν και πολύ.

- Να ειδοποιήσουμε το δήμαρχο, είπε ο καφετζής. Θα πάρετε ένα ούζο;

Τι να έλεγα; Ότι πονούσε το στομάχι μου;

- Βέβαια, αναφώνησε ο συνοδός μου και με σκούντησε με τρόπο.

Περισσότερο να πω πως, όταν ήρθε και ο δήμαρχος, η ουζοποσία συνεχίστηκε και μέχρι να δω το ιατρείο και το χώρο διαμονής μου, είχα ψιλοζαλιστεί.

Το ιατρείο ήταν στην άκρη του χωριού, ακριβώς απέναντι από το νεκροταφείο! Ήταν ένα δίπατο σπίτι, δωρεά του πρώην ιδιοκτήτη, για χρήση από τον εκάστοτε γιατρό. Κάτω ήταν ο χώρος του ιατρείου και πάνω το σπίτι. Ένα παλιό πέτρινο σπίτι, που είχε ατυχώς αποκτήσει παράθυρα από αλουμίνιο και στο ιατρείο, αλουμινένια πόρτα.

Όλες οι πόρτες γύρω, άνοιξαν περίεργα. Απορημένες γυναίκες εμφανίστηκαν, να δουν τι συμβαίνει. Ανακάλυψα τελικά, απελπισμένη, πως δεν υπήρχε θέρμανση.

Στον πάνω όροφο, η κουζίνα είχε μια θαυμάσια μαντεμένα σόμπα-φούρνο με ξύλα. Εγώ όμως δεν είχα ποτέ μου ανάψει φωτιά κι όλη η εμπειρία μου για τη θέρμανση αφορούσε στα καλοριφέρ.

Εγκαταστάθηκα κουβαλώντας ό,τι θεώρησα αναγκαίο, μια που η διαδρομή μέχρι το Κέντρο Υγείας γινόταν συχνά αδιάβατη το χειμώνα που με τις βροχές "έπεφτε" το βουνό. Τότε, κοβόταν επίσης το φως και που και που και το νερό.

Ξαφνικά κατάλαβα ότι ήμουν στη μέση του πουθενά, με την ευθύνη τριών χωριών και ότι πολύ συχνά εκεί θα 'μουν μόνον εγώ και ο Θεός να με βοηθά και ενίοτε ούτε κι αυτός... Είχα ωστόσο αποκτήσει πια μια εμπειρία, τόσο στην ιατρική όσο και στη διοικητική διαχείριση περιστατικών. Το πρώτο βράδυ έκλεισα την πόρτα και κοιτάζοντας από το μπαλκόνι στο βάθος τη θάλασσα και το φεγγάρι που αναδυόταν, σκέφτηκα πως έλεγα βλακειές. Πού να διαχειριστώ το περιστατικό; Στο βουνό;

Όταν κατέβηκα το πρώτο πρωϊνό να κάνω ιατρείο, δεν υπήρχε ψυχή. Αναλώθηκα στην καθαριότητα του χώρου. Κάποιος ρομαντικός μετανάστης στην Αυστραλία είχε δωρίσει εκεί τον εξοπλισμό ενός οδοντιατρείου, ένα κλίβανο αποστείρωσης και μερικά χειρουργικά εργαλεία που σκούριαζαν εγκαταλελειμμένα. Προσπάθησα να καθαρίσω τουλάχιστον τα χειρουργικά και ξαφνικά στην πόρτα φάνηκε μια μαυροντυμένη, κεφαλοδεμένη κυρία με σκαμμένο πρόσωπο.

- Καλημέρα; Με θυμάσαι; είπε..."

-Σας ξέρω; Ρώτησα.

-Βέβαια. Είχα μπει στο νοσοκομείο με διάρροια. Σουλτάνα με λένε. Ήσουν εκεί τη νύχτα που με φέρανε.

Ο διάλογος εξελίχθηκε πολύ ζεστά και περισσότερο να πω πως στην πορεία η κυρία Σουλτάνα αποδείχθηκε σωτήρια, διαδίδοντας στο χωριό πως ήμουν πριν γιατρός του νοσοκομείου.

Οι μέρες κυλούσαν ανάμεσα στις μετρήσεις πίεσης και ζαχάρου, στους καβγάδες γιατί αρνιόμουν να αντιγράψω στα βιβλιάριά τους συνταγές γιατρών που δεν ενέκριναν και σε περίεργες συζητήσεις για τα φάρμακα και τις αρρώστιες.

Ξεκίνησε το μάζεμα της ελιάς και μαζί τα ατυχήματα. Οι πεζούλες κάθετες στο βουνό, χωρίς πολλά περιθώρια κίνησης, οι κάτοικοι οι περισσότεροι μεγάλης ηλικίας και οι πτώσεις αναμενόμενες.

Το χωριό άδειαζε το πρωί, κανείς δεν πάταγε. Όλοι γύριζαν απόγευμα και τότε έρχονταν για την πίεση, τα φάρμακα κι ό,τι άλλο είχαν και μετά τα 'πιναν στα καφενεία.

Ένωθα άβολα που ήμουν γυναίκα και μάλιστα νεαρή. Οι άντρες με δυσκολία κάθονταν να τους εξετάσω... όταν τελικά έρχονταν στο ιατρείο. Οι γυναίκες πάλι, νόμιζαν πως ήμουν του χεριού τους. Οι συνάδελφοι του νησιού από την άλλη μεριά είχαν περάσει την αντίληψη ότι ο αγροτικός γιατρός απλώς αντιγράφει συνταγές. Αρκετοί είχαν μετατρέψει την Ιατρική σε εμπορικό μαγαζί και δεν ανέχονταν αντιρρήσεις. Δύσκολα τα πράγματα...

Με δυσκολία περνούσα ακόμη κι από την κεντρική πλατεία, αφού ένιωθα όλα τα μάτια να καρφώνονται πάνω μου και βέβαια αφού οι γυναίκες δεν περνούσαν από κει. Έκαναν πάντα το γύρο, προκειμένου να αποφύγουν την πλατεία και πρέπει να ομολογήσω ότι έπιασα τον εαυτό μου ν'ακολουθεί το παράδειγμά τους.

Και ξαφνικά, μετά από ένα ατύχημα, άρχισα να ρωτάω αν είχαν γίνει αντιτετανικοί εμβολιασμοί. Πήρα εμβόλια και ζήτησα από όλους να περάσουν να εμβολιαστούν. Σιγή. Κανείς δεν ερχόταν, εκτός από τα παιδιά που έτσι κι αλλιώς ήταν σε πρόγραμμα εμβολιασμού.

Εν τω μεταξύ, είχα εκπαιδεύσει την κόρη του αγροφύλακα, την Αγγελική, που εκτελούσε συστηματικά χρέη νοσηλεύτριας.

-Θα πάμε στα καφενεία να τους εμβολιάσουμε, της είπα μια μέρα.

-Τι λες; είπε. Θα μας δείρουν!

-Θα το προσπαθήσουμε, απάντησα, κι ό,τι κάτσει....

Η είσοδός μας στο καφενείο συνοδεύτηκε από μια αναταραχή και ακολούθησε η προσφορά για ούζο (απ'το πρωί ως το βράδυ να μου προσφέρουν ούζο, κόντευα να γίνω αλκοολική!).

-Σηκώστε τα μανίκια σας να σας κάνουμε εμβόλια, τους είπα.

Μουδιάσανε. Κοίταζε ο ένας τον άλλο, τα ούζα ξανασηκώθηκαν, τα τσιγάρα ξανακοκκίνησαν στην άκρη όπως τα ρουφούσαν σκεφτικοί.

-Φοβόσαστε; είπα. Πρέπει να το κάνετε. Γιατί να πεθάνετε τσάμπα;

-Το παρατραβάς, μουρμούρισε η Αγγελική δίπλα μου αλλά ο δάσκαλος είχε σηκώσει ήδη το μανίκι του.

Τον ευγνωμονώ μέχρι σήμερα γι'αυτή του την κίνηση, που στωικά ακολούθησαν και οι υπόλοιποι... Ομολογώ πως αισθανόμουν άβολα και στον αέρα ένιωθα την άρνηση.

Το επόμενο περιστατικό ωστόσο, μεγάλωσε το κύρος μου στο χωριό μ'ένα περίεργο τρόπο.

Ήταν χαράματα και τα βιαστικά χτυπήματα στην πόρτα δεν προμήνυαν τίποτα καλό. Ένα πανικόβλητο πρόσωπο εμφανίστηκε:

-Κάνε γρήγορα. Το παιδί χτυπιέται. Κινδυνεύει!

Πήρα την τσάντα και την ακολούθησα στα μονοπάτια. Στην είσοδο ενός σπιτιού η πρακτική μαμή του χωριού κρατούσε ανάποδα από τα πόδια ένα παιδί 3-4 ετών, κρεμασμένο σα σφαχτάρι και μουρμουρίζοντας κάτι ακατάληπτα λόγια το χτύπαγε ώστε να αιωρείται σαν εκκρεμές .

-Τι συμβαίνει; ρώτησα.

-Κάνει σπασμούς, ήταν η απάντηση.

-Και τι κάνει γυρισμένο ανάποδα;

-Διώχνει η μαμή τον πυρετό, μου είπαν.

Δεν ξέρω πώς της πήρα το παιδί από τα χέρια, που ψηνόταν από τον πυρετό. Ούτε πώς το μούσκεψα στο μπάνιο κατάλαβα και του χορήγησα αντιπυρετικό, μέσα σ' έναν ορυμαγδό από γυναίκες που ωρύονταν γιατί, εν τω μεταξύ, είχε μαζευτεί όλη η γειτονιά. Η μαμή τότε, στάθηκε στη μέση του καθιστικού και είπε μεγαλόπρεπα:

-Αν πεθάνει, δεν έχω ευθύνη!

Η συνέχεια με άφησε κατάπληκτη. Το παιδί δεν επικοινωνούσε καλά. Είχε ένα πρησμένο και επώδυνο αυτί, ενώ και όλος του ο τράχηλος ήταν πρησμένος. Είχα δει ήδη πολλές ωτίτιδες αλλά τούτη δεν έμοιαζε με καμιά.

-Τι συνέβη; ρώτησα.

-Πονούσε τ'αυτί του, μου είπαν και του βάλουμε ποντικόλαδο.

-Τι είναι αυτό; ξαναρώτησα έκπληκτη.

Η εξήγηση με άφησε άναυδη και πανικόβλητη. Όταν έβρισκαν ποντικοφωλιά, μάζευαν τα μικρά ποντικάκια και αφού τα σκότωναν τα'βαζαν σε βάζο με λάδι. Αυτό το λάδι το χρησιμοποιούσαν

για την επούλωση τραυμάτων και όπου αλλού είχε ένδειξη (!).

Δεν ήξερα τι να πω. Προσπάθησα να εξηγήσω στη μητέρα ότι το παιδί της κινδύνευε από τη μόλυνση. Ότι οι ευχές και τα ξόρκια της μαμής –που εν τω μεταξύ είχε αποχωρήσει επιδεικτικά– δεν μπορούσαν να έχουν κανένα καλό αποτέλεσμα. Ότι για τους σπασμούς ευθυνόταν ο πυρετός, συνέπεια κι αυτός της μόλυνσης του παιδιού[...]

Copyright©Χρύσα Μπότσης/Περιοδικό *Heteron* 1/2

αρχή σελίδας

Κριτική Βιβλίου από την **Μαρία Πετρίτση**: Λένα Κιτσοπούλου: *Νυχτερίδες*. Εκδόσεις Κέδρος.

Η Λένα Κιτσοπούλου εμφανίζεται στο λογοτεχνικό προσκήνιο με μια συλλογή διηγημάτων που φέρει τον τίτλο «Νυχτερίδες». Με αυτό το βιβλίο, για το οποίο απέσπασε το βραβείο πρωτοεμφανιζόμενου συγγραφέα του περιοδικού «Διαβάζω», η τριανταπεντάχρονη συγγραφέας επιχειρεί μια αλλαγή πορείας από τον κόσμο του θεάματος στο χώρο της λογοτεχνίας.

Οι «Νυχτερίδες» είναι ένα παράξενο και ιδιαίτερα βίαιο βιβλίο που μέσα του όμως κρύβει τη λαχτάρα για ζωή, την ανάγκη για αγάπη καθώς και τις πανικόβλητες απόπειρες απεγκλωβισμού των ηρώων από τα ασφυκτικά αδιέξοδά τους.

Ως πρώτη εντύπωση θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο κόσμος που περιβάλλει τους πρωταγωνιστές των δώδεκα διηγημάτων είναι ένας κόσμος που μπορεί να γεννηθεί και να επιβιώσει μόνο μέσα στο κεφάλι μας, καθώς απέχει έτη φωτός από την εικόνα του πραγματικού κόσμου έτσι όπως τον γνωρίζουμε. Όχι όμως και από την ουσία του. Η διαφορά ανάμεσά τους είναι πως ο κόσμος των Νυχτερίδων υπάρχει και λειτουργεί όχι μόνο βάσει πράξεων αλλά, κυρίως, βάσει σκέψεων. Το σωστό και το λάθος δεν χρειάζεται να γίνουν πράξη για να υπάρξουν: αρκεί να αποτελέσουν υλικό σκέψης ή επιθυμίας και η υπόστασή τους κατοχυρώνεται μεμιάς.

Οι παράδοξοι ήρωες της Κιτσοπούλου ζουν σε ένα μυστικό περιβάλλον που μοιάζει περισσότερο με εσώτερη ζωή παρά με ζωή κάτω από το φως του ήλιου· είναι πρόσωπα λογοτεχνικά που κατοικούν στο χαρτί και μόνο πάνω σε αυτό μπορούν να διεκδικούν την όποια κατάστασή τους. Παρόλα αυτά, αν παρατηρήσουμε προσεκτικά τη φαιά ουσία του βιβλίου, δηλαδή αυτούς τους τραγικούς χαρακτήρες που απαρτίζουν την κάθε ιστορία, θα διαπιστώσουμε πως δεν είναι και τόσο διαφορετικοί από εκείνους που βλέπουμε κρεμασμένους καθημερινά στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων και στα δελτία ειδήσεων. Τα εγκλήματα, τα πάθη, οι κακές συνήθειες, οι καταδικασμένες προσωπικότητες που επιβιώνουν μέσα στη λάσπη, αν και υπερβολικές, θα μπορούσαν κάλλιστα να αποτελούν κομμάτι της πραγματικότητάς μας. Δεδομένου ότι η υπερβολή αποτελεί κύριο συστατικό των διηγημάτων της Κιτσοπούλου και

εφόσον ο κόσμος της είναι καθαρά λογοτεχνικός, η συγγραφέας δεν δυσκολεύεται να παίξει με τις εντυπώσεις και να δράσει ταχυδακτυλουργικά. Όχι για πολύ, εντούτοις. Όταν το καθένα από αυτά τα μαύρα διηγήματα κατακαθίσει μέσα στον αναγνώστη τότε γίνεται αντιληπτή και η απολύτως ρεαλιστική πλευρά του.

Σε αυτό το βιβλίο η συγγραφέας τολμά να μας παρουσιάσει κάθε είδους έγκλημα, διαστροφή και όλων των ειδών τα σκοτάδια με αδίστακτο και αιχμηρό τρόπο. Με κυνική και απολύτως πεισματική απαίτηση η Κιτσοπούλου κατορθώνει να καθηλώσει το βλέμμα του αναγνώστη στα θέματα των ιστοριών της, απογυμνώνοντας τους ήρωές της από κάθε είδους αιδώ ενώ λαμβάνει τις πιο τραγικές αποφάσεις για τη μοίρα τους. Συχνά μας δίνει την εντύπωση πως στέκεται απέναντι στα δρώμενα με την ψυχραιμία αναίσθητου ηδονοβλεψία, πως η έννοια «έγκλημα» την απασχολεί εντελώς επιδερμικά και πως ηθικοί φραγμοί στις ιστορίες της δεν υπάρχουν. Οι ήρωές της είναι αδίστακτοι άνθρωποι που φαίνονται να τραβάνε τη σκανδάλη ακριβώς όπως πατάνε και το γκάζι σε μια εθνική οδό. Η συγγραφέας που τους γέννησε δείχνει να θέλει απλώς να τους ξεκάνει. Αφού πρώτα τους αφήσει να ζήσουν όμως. Και να αγγίξουν τα άκρα τους.

Αυτή η τακτική κρύβει απλώς την επιθυμία της συγγραφέως να δημιουργήσει ένα εκρηκτικό και ακραίο σύμπαν, αποδεικνύοντάς μας πως γι' αυτήν ακόμα και οι πιο φρικτές επιθυμίες δεν έχουν όρια. Και πως το κακό συνυπάρχει πάντα με το καλό.

Η Κιτσοπούλου δεν προσπαθεί να κερδίσει τη συμπάθεια ή τον οίκτο μας για λογαριασμό των διεστραμμένων παιδιών της. Της αρκεί να μας ανοίγει ένα παράθυρο στη ζωή τους και να μας επιτρέπει να ανατριχιάζουμε παρακολουθώντας τα.

Copyright©Μαρία Πετρίτση, Βρυξέλλες / maria_petritsi@yahoo.com

[αρχή σελίδας](#)

Κατερίνα Κατσίρη: Από τη συλλογή "Αόρατα Τοπία"

Το σκάφος μου

Φορές φορές φαντάζομαι
πως κουμαντάρω ένα σκάφος
κι απάνω του αγάλματα πολλά
-σώματα
που υπήρξαμε σκιά τους-
κι ανέπαφος ο χρόνος
να τριγυρίζει ανάμεσά μας
να μας δένει

Βλέπω πως είμαι ζωντανή
εμπρός στην πλώρη
μα αν βαδίσω πιο πέρα
τούτο το σκαρί
συνεχίζει να πετάει
να ρίχνει σίγουρο στα πέλαγα
δρόμους
αλλά ο αγέρας

που πλένεται ανάμεσα σε μένα
και τ' αγάλματα
μου φέρνει κάποια εικόνα
με το σκάφος σε παλαιοπωλείο
κρεμασμένο
κι εγώ
δίπλα σε άλλους δώδεκα
να το κοιτάζω τρέμοντας στη βιτρίνα

Αισθάνομαι τότε
χαμένη
ναι πιο χαμένη
απ' τη φτερούγα
που παλεύω στα κάγκελα
των παραλογισμών
και κλαίγω στα μουλωχτά
με προσποιητή ανάπαυση
ανακαλύπτοντας
σκουριασμένα λουλούδια
να στεγνώνουν στ' αμπάρια του
και πουθενά ίχνος
από τ' αγάλματα
κι εμένα

-

ΕΦΤΑ ΣΙΓΕΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

α.

Σαν αφή αγγίζω το μακρύ μου ρούχο
και ακυρώνω τη σταύρωση
που γεννήθηκε στη μια πλευρά της γυναικός

τα ξέρεις αυτά τα χέρια
πως τελειώνουν έναν ωκεανό
ξετυλίγοντας το αίμα των υδάτων

ολόκληρη σοδειά νερού
έχυσα στη σινδόνη
αδειάζοντας τον άγγελο της μαύρης λίθου

β.

Όπως και να 'ναι
όταν κάνω κομμάτια το νερό

που κλειδώνει τα λευκά λουλούδια
ξαστερώνει το μακρύ μου ρούχο

Α...και τα δέντρα ολόγυρα
με την κραυγή στους σπόρους
πως κυλούν βάλσαμο στο χορτάρι
που έκανε τους πέντε φόνους

γ.

Έδωσε το χρυσάφι
και τους ύμνους
και το λιβάνι δωρεάν
κι ανέβηκε την αρχαίαν ακρόπολη
τα δίκια να πληρώσει στο θεό

η κόρη του γιασεμιού
που ζητούσε άλιωτη αγάπη
στο ξημέρωμα
και τη μαγεία βαλμένη στο σώμα
από εφτά σιγές του έρωτα

σαν αθώος θάνατος
ο ήλιος που την έχει ακόμη
έτσι χάθηκε
πίσω απ' το θέρος

δ.

Μια μέρα θα ξανάρθω
είπε
στον κρεμασμένο κόσμο
μα όχι έτσι
μες απ' τα δάχτυλα θεού

Εγώ που ήμουν άγγελος
των ίσιων λιμανιών
και αγωνιούσα για το βήμα
στων ποδιών την άκρη
θα ξανάρθω
σαν ένα βάτο που μετάλλαξε
απ' τις γενέσεις των θεών

Θ' ανέβω στο μεγάλο παιγνίδι
απ' το πλατάγισμα ιστίων
και θα πνίξω αυτό τον ουρανό

που κωπηλατεί τόνους βαριάς ομίχλης
στον σύννεφων τα χείλη

Κι έπειτα θα λειώσω-
ναι θα λειώσω
και μια πανσέληνο στο χέρι
που συνεχίζει να μιμείται
της άγνοιας τον κρίνο

θα ξανάρθω
είπε
με χέρι
σαν αγρίμι
για να κερδίσω την απόσταση
ανάμεσα σε δυο πανσέληνες

-

Ο ΑΤΙΜΩΡΗΤΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

I.

Τι με ρωτάς ω Κύριε
για τη ματωμένη πολιτεία του Μάλντερ
για το κάθε σταυροδρόμι που προβάλλει δισταχτικά
γεμάτο σκούρες κηλίδες
για τους κακούς ανέμους
που ήρπαγαν τ' αγαθά της
Ομίχλη παγερή δοκιμασίας η νέα βλάστηση
ενώ εμείς πίνουμε και γευόμαστε
πικρούς καρπούς στα χείλη
και όστια απ' του θάνατου το σώμα

Τι με ρωτάς για τα σύννεφα
που κυλούνε τα δάκρυά μας
και σέρνουν φθόνους πίσω απ' τα νερά
και τις κλειστές γροθιές
παράτολμα στο φως

Ω Κύριε
οι πεθαμένοι δύσκολα ανασαίνουν εδώ
με τον άγγελο ατιμώρητο
που 'κοψε με δρεπάνι σκουριασμένο
τα βλαστάρια,
σαν αμαρτίες τάχα για τη σωτηρία μας

Αν είχε τη μοίρα του ανθρώπινη
θα τον είχαμε συγχωρήσει
Κύριε
θα λησμονούσαμε τη χάλκινη καμπάνα

Αλλά μεταμορφωμένος παραμόνευε
να μη βλέπουμε
να μην ακούμε
και γύρισε του τάφου τη σειρά

Και σαν έπαιρνε τη μεγάλη στροφή
της αρνησιάς οι προφητείες
το δαίμονα ξαναγεννήσαν

II.

Ομίχλη παγερή.
Μ' ακολουθούσε σ' όλο το δρόμο
καθώς έφευγα έτσι
όπως ο θάνατος.

Έμοιαζε βουή πένθιμης ακολουθίας
μα δε στάθηκα
δε φοβόμουν
την άφηνα πίσω μου ανέπαφη
να μπαίνει στο σώμα της
να κρατάει την ανθρώπινη τελετή
και του ατιμώρητου Άγγελου το κλάμα.

Θα σπάξει τώρα στις τσέπες του
το τύμπανο, σκεφτόμουν
μπορεί να φορά κι ένα παιδί
να κρύψει το σταχτωμένο του αμπέλι
και θα καμώνεται
ένα πνιχτό κλάμα
απ' των αγγέλων τη σιωπή.

Ε!!! Εσείς...θα τρομάζει τη συγκέντρωση
με το βλέμμα καρφωμένο στη φωτογραφία μου
αφήστε στα μάτια ρωγμές
αφήστε μια τεράστια ρωγμή
μέσα τους να πέσω.

Και θα ταλαντεύεται πέρα δώθε
μετρώντας τάχα την απουσία μου
μα θα μπήγει ως την άβυσσο καρφιά.

Ομίχλη παγερή.
Κι ο κόσμος αλαφιασμένος στους δρόμους.

Ανακατεμένος κι εσύ με τους πολλούς
κρύβοντας τη δαιμονική ουρά σου.

-

Και ποιος να θρηνήσει πια

Και πριν τελειώσει ο ήχος
της σποράς
κι οι στέγες ρουφήξουν τον ήλιο
στο μυριστικό τους ξύλο
σύννεφα κομματιάσανε την ανατολή
και τη γέφυρα στο χωριό Αλόντα

Ετούτο το φθινόπωρο
η πίκρα είναι δυνατή
στο μικρό χωριό με τα νερά του Μάλντερ

Οι πέντε γλάροι του
τρώνε ξερό χρώμα
και λουλούδια που έχουν σαπίσει
Τρώνε σκύβοντας το κεφάλι
και τα παιδιά
σωρός κρύβονται κάτω από τα σύννεφα
λησμονώντας τις κόκκινες ανταύγειες
και του γεφυριού το γυρισμό

Κι ο Μάλντερ
που δοκίμασε τα νερά του
σε χιλιάδες μίλια χλόης
γονατίζει κάτω απ' το γεφύρι
κι επιστρέφει απότομα στα βουνά
δαγκώνοντας την πηγή που αναβλύζει

Και ποιος να θρηνήσει πια την ανατολή των νεκρών;
Κανείς δε θέλει να κοιτάξει προς τα έξω
έτσι που έβαψε ο καιρός
και θρέφει καταιγίδες

-

EIKONA B'

I.

Ήτανε δειλινό χωρίς αγέριδες
κι αντίκρυ το φεγγάρι ολόασπρο
αντί για μάτια έκαιε τα σωθικά

Να χαράξεις δρόσο στις φυλλωσιές
και στ' αλήθεια φωτιά να πέφτει
στα βήματα
τα πόδια τους ν' απονεκρώνει

Ήτανε νύχτα στην άκρη του ματιού
μα εγώ πήρα το κάστρο
κι έτρεχα
όλο έτρεχα σα βράχος
κομματιάζοντας τ' αγρίμια π' έφταναν
στα πλευρά

Είδες πως γκρεμίστηκαν
οι μύρμηγκες
που πλημμυρούσαν φωτιές αιχμαλωσίας
τα παιδιά
κάτω απ' το Κάστρο;

Ήτανε φεγγαράδα πάνω στα βουνά
κι εσύ ολόιδιος
στην άκρη
να επιμένεις πως κι ο πόνος
γίνεται μοιρασιά στα χώματα

Στα χώματα
που μπήκαν στην κάμαρά σου
ολομόναχα
και θυμήθηκαν πως η θάλασσα
αλήθεια μοιάζει
στην αυλή σου

Copyright©Κατερίνα Κατσίκη

[αρχή σελίδας](#)

Γιώργος Μίχος

Θυμάσαι αυτό το πρόσωπο

Θυμάσαι αυτό το πρόσωπο που τον ρωτούσανε που πάς; Κι εκείνος έλεγε: Στο κέντρο πάω των γεγονότων. Ίσως τον έλεγαν κι Αλέξανδρο κι έσκισε το πανί του σινεμά να κατεβεί στις πόλεις. Αργά μαθαίνεις πως το κέντρο των γεγονότων είναι κύκλος που έχει το κέντρο του μες στην καρδιά σου κι η περιφέρειά του πουθενά. Γιατί ο συναισθηματικός άξονας του κόσμου είναι εκεί που βρίσκεσαι όχι εκεί που σε καλούνε θεατή, εσένα με το λίγο χρόνο και επιλογές ευάριθμες...Βράζει αργά η ανάσα του παιδιού που του φυλάς τον ύπνο σαν αρχαίο θηλαστικό. Το λευκό χαρτί τα μαύρα πλήκτρα φωτισμένα κιόλας μπρος στα μάτια σου. Πάμε λοιπόν κι απόψε: Η μέρα σήμερα είχε δυό στιγμές. Μικρή η μέρα. Τη μιά από τις δυό στιγμές ακόμη αντηχεί μια συστροφή ένα γέλιο σου πρωινό. Την άλλη κλείνει μια ματιά από ψηλά στην πόλη. Ο χρόνος που μετράμε είναι μόλις των τεσσάρων ημερών. Αύριο πέντε. Οι ώρες που δεν είμαστε μαζί όσο μεγάλες φαίνονταν στο διάβα τους τόσο σβήνονται τώρα συρρικνώνοντας τις μέρες. Μικρές οι μέρες και κουράστηκα. Θέλω τον ύπνο όπως βουτάς στη θάλασσα. Διπλά μου το παιδί ανασαίνει ένα βόμβο σφαίρας γήινης συνομιλώντας με αστερισμούς ακρότατους. Κοιμήσου γιέ μου έχεις ένα πρόσωπο. Θα σ' αγαπήσουν αύριο θα σε πονέσουν και θα ζεις...Κανένας δεν θ αλλάξει αυτό που σου αναλογεί απ' τον κόσμο...Ο χλιαρός σου ύπνος σχεδόν όπως σε φυλάω σκοπιά απόψε είναι για μένα κέντρο γεγονότων.

Ανοίγω το χρόνο σαν τραπεζομάντιλο

Στη Ελένη, μην έχοντας άλλο.

Ανοίγω το χρόνο σαν τραπεζομάντιλο, αλλά αργά για να τη δω και να μην τη γράψω, δεν έχει αξία στη γραφή η ομορφιά αυτής της κίνησης. Αποκάτω κάτι σκυλιά δεμένα μνήμες της ανάγνωσης γυρεύουνε ν' αναδυθούν. Αλυχτάνε αταίιστα λευκό. Τα αγγίγματα όσων αγαπιούνται κάνουν καταθέσεις λέξεων σε στρώματα που θα έλεγα λάβας αν δεν ήταν μεγάλη κουβέντα. Καλύτερα να πούμε γίνονται μνήμες γιασεμιών. Υπάρχει γυναίκα με γιασεμιά στα μαλλιά έξω από ποίημα; Ότι δεν γράφεται το σημειώνει ο Θεός και πάει στον Παράδεισο οπότε συμπεραίνω πως το γραμμένο είναι καταγωγής πεπτοκότως αγγέλλου. Έτσι βάζεις το αυτί στη γη ν' ακούσει χώμα, πάθος από ασήμαντα όστα θρυμματισμένα, μα επιτέλους το μεγαλείο αυτό που αγαπηθήκαμε, εντάξει τίμημα ο θάνατος, αλλά έφαξε κανείς να δει που το συλλέγει η μνήμη του Θεού, να μας το αποδώσει σε μια δευτέρα παρουσία... Έκλεισε ο χρόνος που άνοιξα. Τόσο χωρούσε.

Copyright©Γιώργος Μίχος

[αρχή σελίδας](#)

Νίκος Βλαχογιάννης

Το ξεχασμένο δέρμα.

Θυμήθηκε: Μητέρα, εσύ στέκεσαι πίσω από αυτή τη μνήμη τώρα. Δικό σου δώρο ήταν, θυμάσαι; Μάλλινο. Βαρύ. Μπλε σκούρο. Με κοκάλινα κουμπιά και δερμάτινα θυλάκια. Μπλε σκούρο. Το δέρμα που μου χάρισες, να 'χω να προχωράω στη ζωή, κρατώντας μια ανάσα δική μου, ξέχωρη από αυτόν τον κόσμο. Δώρο δικό σου, ήταν. Θραύσμα υπάκουο της αγωνίας που πάντα πλεόναζε στο βίος σου. Ανάσα από την ανάσα σου, ήταν. Που άσθμαινε να προλάβει το κακό, μια σπιθαμή πριν τον γκρεμό, μια σταγόνα πριν ξεχειλίσει το ποτάμι, πριν χείμαρρος γίνει

η ζωή μου και βουρκώσει να τα πάρει όλα. Λόγια και χάδια, δεν γνώριζες. Μοίρα μου, όρισε την αγωνία.

Θρήνησε: Το δέχτηκα. Το κράτησα. Το κληροδότημα σου. Δεύτερο δέρμα, το έκανα. Πιο οικείο μου 'μοιαζε κι από το δικό μου. Έτσι, είπα, θα είμαι πιο κοντά σου. Έκλεινα τα κουμπιά του μέχρι πάνω. Σφράγιζα τις μέρες μου κρύβοντας ένα σώμα παιδικό πίσω από την αγωνία ενός ενήλικα. Τις νύχτες τ' ακουμπούσα στην καρέκλα δίπλα από το κρεβάτι. Τ' αέριζα να φύγουν από πάνω του οι ανάσες των ανθρώπων. Απομάκρυνα τους λεκέδες από τα λόγια που λέρωναν με ξένες αγωνίες τη δική σου. Κλείστηκα, στον εαυτό σου. Ανάσα από την ανάσα σου, έγινα.

Μεγάλωσε: Η πρώτη πέτρα με βρήκε στο στήθος. Έσπασε τα κουμπιά, θρυμμάτισε τα κοκάλινα θυλάκια. Το μπλε σκούρο σβήστηκε στη λάσπη. Πήρα την πρώτη ανάσα. Στην αρχή την πέρασα για ξένη, χρόνια μετά ανακάλυψα πως ήταν η δική μου. Η δεύτερη πέτρα πλήγωσε τα πλευρά. Πόνο δεν είχε. Βουβό έτρεξε το αίμα. Ούτε μια διαμαρτυρία. Άραγε πάντα έτσι σιωπηλές είναι οι πληγές που ανοίγει η ελευθερία, αναρωτήθηκα. Η τρίτη πέτρα ξέσκισε την πλάτη. Κομμάτια έγινε το δέρμα που μου 'χες επιβάλλει. Μέσα από τις τρύπες έχασκε το ξεχασμένο δέρμα, με τρόπο δοκίμασε τις αντοχές του στο νέο κόσμο. Ένωσα έτοιμος επιτέλους, να πενήθσω τη ντροπή σου. Στη νέα αγωνία σου, όρθωσα μ' αυθάδεια τ' όνομα μου. Δεν έφερες αντίρρηση. Είχες πια γεράσει.

Νοστάλησε: Τρίβω τώρα το ξεχασμένο μου δέρμα. Το τρίβω μέχρι ν' ανοίξει, να πληγιάσει. Από 'κει περνούν οι ανάσες των ανθρώπων. Με χάδια και λόγια μολύνουν τις πληγές, αυτό που έφτασα να είμαι. Αφήνουν σημάδια-λάβαρα της κατάκτησης τους, μάχονται να γίνουν μνήμες. Ύστερα επουλώνονται οι πληγές. Τους ξεχνάω. Και τρίβω και πάλι πιο βαθιά, κάτω από το δέρμα, πίσω από το αίμα. Μην έστω και για μια φορά ξαναντικρίσω το δέρμα που παιδί, λάθεψα να είμαι.

Copyright©Νίκος Βλαχογιάννης

[αρχή σελίδας](#)

Βλάχος Γεράσιμος (1607 - 1685): Αρμονία Οριστική (Βενετία, 1661) από τον ["Ελληνομνήμων"](#)

αρχή σελίδας

Όλγα Βασιλείου : 2 ποιήματα από τη συλλογή «Μια ομιλία για τη ζωή της, ένα κείμενο για το όνειρο του»

Για όσους φτάσανε μέχρι εδώ και θα γυρίσουν πάλι πίσω

Είναι εκεί.

(Όσο για αυτούς που θα εκπλαγούν παίρνω τη διαφάνεια επάνω μου . Η μεταμφίεση μου είναι τόσο διαφανής όσο χρειάζεται για να αντέξει την αλλαγή).

Γιατί έτσι εξελίχτηκε (δεν ήταν εκεί και τώρα είναι)
έτσι θα συνεχίσει(θα υπάρχει τουλάχιστον μέχρι να τελειώσει η βροχή)
και όχι κάπως αλλιώς, διαφορετικά από ότι φαντάζεστε.

Κάθεται δίπλα της.
Τα πρώτα τσιγάρα της- οι ιστορίες του χωρίς αφηγητή.

«Μίλησε μου για τη ζωή σου , όπως ήταν».

Η μητέρα της που ποτέ δεν της έμοιαζε,
που δε μπορεί ακόμα να καθίσει στο πρόσωπο της , όπως συνηθίζουν
οι άλλες—το ανεξίτηλο όνομα του στο όνειρο.

Αυτή :«Μίλησε μου για τη ζωή σου, όπως είναι.»
Αυτός:«Θολώνει το τζάμι από τη βροχή»
Αυτή: «Ότι φαινόταν στην ασάφεια να είναι κάτι, τώρα δεν είναι τίποτα»

Είναι πρωί.

*

Για αυτούς που προτιμούν τη ζωή τους

Πριν λίγα χρόνια έμενε σε άλλη πόλη.
Τον φώναζαν «αυτός που περιγράφει»,
καδραρισμένο, χωρίς εικόνα.
Ίσως «αυτός που περιγράφει»
θα μπορούσε να μοιάζει με την γυναίκα απέναντι .
Φοράει μια μπλούζα με Λογότυπο
«Αφού σε αποχωρίζομαι, λοιπόν , γλυκιά μου Rose Marie.»

Πιο ανθρώπινο να το λες, παρά να το γραφείς .

Τώρα δουλεύει σε καλλυντικά-εποχιακά είδη.
Κρυμμένος στην ίδια του την πόλη,
με τον τρόπο που κοιτάς κάποιον από το τζάμι στη μέση της νύχτας,
βαδίζει
ενώ αληθινά θέλει να πετάξει,
να πετάξει μπροστά και πίσω
απλά και μόνο για παρηγοριά,
να απολαύσει τη μοναχικότητα
έξω από αυτόν
να χαϊδέψει τα μαλλιά της απαλά σα σε νανούρισμα.
«Θα πει απόψε»
κάπου απομακρυσμένα
και το λιγιστό φως
θα τον κάνει να φαίνεται σαν ηρώα σε film noir

Copyright©Ολγα Βασιλείου

Isis

Του Έρωτα το πιο αξιοσημείωτο δεν είναι οι νίκες και οι χαρές του, αλλά οι ήττες του. Αυτή η αίσθηση του ανικανοποίητου, του "λίγο ακόμα αν" που σου αφήνουν και μένεις να απορείς τι θα είχε γίνει αν είχες πει μια άλλη κουβέντα, αν είχες κάνει κάτι διαφορετικά, αν ο δρόμος που πήρες θα σε πήγαινε κάπου αλλού.

Είναι μια δυσνόητη μορφή ελευθερίας ο Έρωτας, που δεν σου αποκαλύπτεται παρά μόνο αφού τον έχεις χάσει. Αυτή ακριβώς η αμφιβολία που σου γεννά η έλλειψη του άλλου, σου φανερώνει όλες αυτές τις επιλογές που είχες και που χωρίς να το συνειδητοποιείς τις έχεις ακόμα. Κι ο πόνος και η θλίψη που βιώνεις στην απώλεια, δεν είναι παρά ο τρόμος που αντιμετωπίζει κανείς μπροστά σ'αυτή την πληθώρα επιλογών που δεν είχες συνειδητοποιήσει. Και ακόμα περισσότερο το δέος απέναντι σε όλα αυτά τα παράλληλα σύμπαντα που ανοίγονται μπροστά σου ξαφνικά, μόλις καταλαβαίνεις πως, μία λέξη διαφορετική και ένας άλλος εαυτός σου κάπου συνυπάρχει ακόμα ευτυχισμένος με το αντικείμενο του πόθου. Ακόμα περισσότερο, πως κάποια χειρότερη τραγωδία απ' αυτήν που τώρα βιώνεις, τρέχει χαραγμένη ανάμεσα σε δάκρυα και γιατί όχι? αίμα που στάζει, σε κάποια άλλη διάσταση.

Αν αλλάζεις με την παρουσία του προσωποποιημένου Έρωτα στη ζωή σου, όταν τον χάνεις στην πραγματικότητα μεταμορφώνεσαι. Δεν έχει καμία σημασία αν σώθηκε ο εγωισμός σου κι έφυγες πρώτος, αν είσαι αυτός που έβαλε την γραμμή του τέλους ή απλά έφυγες διακριτικά. Όχι αυτό είναι το λιγότερο. Έχεις αλλάξει τόσο ριζικά στην φώτιση αυτή τη στιγμιαία που σου πρόσφερε, τόσο μεγάλη είναι η ήττα σου στην προσπάθεια σου να τον αποφύγεις ή να τον διατηρήσεις, που δεν θα είσαι ποτέ αυτός που υπήρξες μέχρι τώρα.

Αλλαγή, επιλογή, απόρριψη, trial and error. Το παιχνίδι της ζωής και της ελευθερίας σε έναν σύντομο κύκλο. Τι κι αν τα δίδακτρα του μαθήματος είναι ακριβά? Αν είναι δάκρυα, ή θυμός, ή ακόμα και μια νοσταλγία που σε στοιχειώνει ανεξήγητα τα βράδια. Είσαι, γίνεσαι κάτι μοναδικό στο πέρασμα του Έρωτα. Κι αυτό η μοναδική ευκαιρία να το συνειδητοποιήσεις είναι ακριβώς τη στιγμή που σε προσπερνάει...

Copyright©Isis

Θεωρία - Λίτσα Χατζοπούλου: Έκπτωτος άγγελος (μια μάλλον σκοτεινή ιστορία)

A noble heart will always love the rebel

Σε κάθε μυθολογία υπάρχει ένας αντάρτης: θεός ή ημίθεος στην αρχή, ύστερα μετονομάζεται σε δαίμονα – ίσως επειδή δεν καταφέρνει να επικρατήσει. Στην ινδική μυθολογία είναι ο Βρίτα, στην περσική ο Αριμάν, στην αιγυπτιακή ο Σηθ, στη σκανδιναβική ο Λόκι, στην ελληνική ο Προμηθέας. Όλοι τους συγκρούονται με κάποιον άλλον θεό από ζήλια ή εναντιώνονται στον άρχοντα των θεών, εποφθαλμιώντας την εξουσία του. Μόνον η ανταρσία του Προμηθέα έχει

ανθρωπιστική βάση, εφόσον εκείνος αφήφισε τις βουλές του Διός (άρα, αμφισβήτησε την εξουσία του) για να δώσει στους ανθρώπους τη φωτιά, επιτρέποντάς τους έτσι να δημιουργήσουν πολιτισμό. Ίσως γι' αυτό ο Προμηθέας δεν είχε την τύχη των άλλων μυθικών ανταρτών· όχι μόνο δεν ξεχάστηκε, αλλά έγινε το αρχέτυπο του επαναστάτη που αρνείται να υποταχτεί στις αυθαίρετες βουλές της εξουσίας (και βέβαια τιμωρείται· οι δε φύλακές του στην αισχύλεια πραγμάτευση του μύθου είναι – ακριβώς – το Κράτος και η Βία).

Ένας άλλος μυθικός αντάρτης που επεβίωσε ανά τους αιώνες ήταν ο περίφημος εκείνος άγγελος, ο αγαπημένος του θεού, που τυφλωμένος από την αλαζονεία του θέλησε να σφετεριστεί τη θεϊκή εξουσία. Φυσικά δεν ήταν δυνατό να μείνει ατιμώρητος· ο αρχάγγελος Μιχαήλ, υπερασπιστής της θεϊκής εξουσίας, τον νικά και τον γκρεμίζει από τον ουρανό στα σκοτεινά βασίλεια που θα είναι στο εξής η αιώνια κατοικία του.

Εφόσον εναντιώνεται στον εξ ορισμού πανάγαθο θεό, αυτός ο έκπτωτος άγγελος εκπροσωπεί την αρχή του κακού, δηλαδή δεν είναι άλλος από τον σατανά ή τον διάβολο. Μόνο που αυτή η ταύτιση έγινε μεταγενεστέρως από τους χριστιανούς Πατέρες, οι οποίοι, ερμηνεύοντας εσφαλμένα ένα χωρίο από τον Ησαΐα («πώς εξέπεσεν εκ του ουρανού ο εωσφόρος ο πρωί ανατέλλων; συνετρίβη εις την γην ο αποστέλλων προς πάντα τα έθνη»), θεώρησαν ότι το όνομα του εκπεσόντος αγγέλου ήταν Εωσφόρος.

Η παρερμηνεία δεν είναι χωρίς ενδιαφέρον. «Εωσφόρος» είναι ο «ο φορέας της αυγής» (ο Αυγερινός, ο πλανήτης Αφροδίτη που εμφανίζεται πάνω από τον ανατολικό ορίζοντα πριν από το ξημέρωμα), δηλαδή ο «φορέας του φωτός» - αλλά φορέας του φωτός ήταν, κατά μία έννοια, και ο Προμηθέας. Ενδιαφέρον έχει επίσης μια ταλμουδική παράδοση, σύμφωνα με την οποία η αμαρτία του Σατανά δεν απορρέει από τον ανταγωνισμό του προς τον θεό αλλά από το μίσος του για τον άνθρωπο, αφού ήταν ο μόνος άγγελος που αρνήθηκε να προσκυνήσει τον Αδάμ ως τον καινούριο βασιλιά της γης· παρ' όλο που η ορθόδοξη διδασκαλία τοποθετεί τη δημιουργία του ανθρώπου μετά την ανταρσία του Εωσφόρου (και των αγγέλων), υπήρξαν χριστιανοί Πατέρες, όπως ο Ειρηναίος, που υποστήριζαν ότι οι άγγελοι επαναστάτησαν, επειδή ο θεός θα δημιουργούσε τον άνθρωπο. Είναι προφανές ότι σ' αυτές τις αντιλήψεις ο Εωσφόρος προβάλλεται ως ένας «αντίστροφος» Προμηθέας.

Η γενεαλογία του εκπεσόντος αγγέλου είναι περίπλοκη, καθώς ενσωματώνει στοιχεία άλλων, ανατολικών κυρίως, μυθολογιών· η δε μορφή του, ιδίως μετά την ταύτισή του με τον διάβολο, συντίθεται από χαρακτηριστικά άλλων μυθικών μορφών, όπως ο Παν, ο Θορ ή ο κερασφόρος θεός του Βορρά. Η ιστορία του είναι εν πολλοίς προϊόν σφαλμάτων, παρερμηνειών και παρεξηγήσεων· και, όπως είπε κάποτε ο Samuel Butler, δεν μάθαμε ποτέ τη δική του εκδοχή για την υπόθεση, επειδή όλα τα σχετικά βιβλία γράφτηκαν από τον θεό. Ωστόσο, εντελώς αναπάντεχα, το κενό αυτό ανέλαβαν να καλύψουν οι ποιητές.

Οπωσδήποτε, η ανατροπή των νοοτροπικών δεδομένων αναφορικά με τον Εωσφόρο ξεκινά με τον Άγγλο ποιητή John Milton και το ποίημά του Paradise Lost (1667). Το θέμα του έργου είναι ο πειρασμός του Αδάμ και της Εύας και η έξωσή τους από τον Παράδεισο, αλλά η ιστορία ξεκινά με την περιγραφή των ενεργειών του Lucifer και των οπαδών του, που βρίσκονται στη φλεγόμενη Κόλαση μετά την ανταρσία τους. Σε αντίθεση με την παράδοση που τον ήθελε αποκρουστικό και τερατόμορφο, ο Lucifer του Milton είναι εξόχως ελκυστικός: υπερήφανα υπέροχος, διατηρώντας ακόμη μέρος της αρχικής του λαμπρότητας, παρ' όλα αυτά σκοτεινός, στο πρόσωπό του βαθιές ουλές, στα μάτια του σκληρότητα και πάθος.

Αν και η σύλληψη του Lucifer είναι ριζοσπαστική, εν τούτοις η ποιητική φαντασία του Milton δεν λειτουργεί εν κενώ. Από τον 16ο αι., φιλόσοφοι αλλά και θεολόγοι αρχίζουν να βλέπουν τον διάβολο με λιγότερο τρόπο και, μολονότι δεν αρνούνται την ύπαρξή του, τον υποβιβάζουν στην

κατηγορία των αποτυχημένων. Ο Erasmus προχωρεί ακόμα περισσότερο, λέγοντας πως είναι προτιμότερο να θεωρούμε τον σατανά ως μια μεταφορά για τις ανήθικες τάσεις που ενοικούν σε κάθε άνθρωπο. Τον 17ο αι., πάλι, ενωρίτερα από τον Milton, ο Ben Jonson γράφει την κωμωδία *The devil is an ass* (1616), όπου ο διάβολος επισκέπτεται το Λονδίνο και δηλώνει πως η Κόλαση είναι δημοτικό σχολείο μπροστά σ' αυτήν την πόλη.

Έχοντας απωλέσει μέρος των τρομερών του ιδιοτήτων, ο σατανάς θα παραμεριστεί εντελώς στα χρόνια του Διαφωτισμού· το τελευταίο χτύπημα θα προέλθει από έναν ποιητή που βρίσκεται ανάμεσα στον Διαφωτισμό και τον ρομαντισμό, τον Goethe. Ο Μεφιστοφελής του στον *Faust* είναι πράγματι ένας αποτυχημένος: ψεύτης και κατεργαράκος, δεν πια τη δύναμη ούτε να τρομάζει, καθώς εμφανισιακά δεν διαφέρει από έναν οποιονδήποτε αστό. Όταν εν τέλει ο *Faust* σώζεται και δεν καταλήγει στην Κόλαση, ο Μεφιστοφελής απομένει ν' αναρωτιέται αν τελικά αξίζει τον κόπο να βάζει σε πειρασμό επιπόλαιους νεαρούς ακολούθους.

Το ξεθώριασμά της παλαιάς εικόνας του διαβόλου φαίνεται πως ήταν αναγκαίο, προκειμένου για την επανεμφάνισή του με άλλους όρους και σε άλλα συμφραζόμενα. Κι αν ο μιльтώνειος *Lucifer* δεν τάραξε όσο έπρεπε τους αναγνώστες του 17ου και του 18ου αι., όμως προσείλκυσε αμέσως το βλέμμα των ρομαντικών. Στο *The Marriage of Heaven and Hell* (1790-93), ο William Blake υποστηρίζει ότι ο Milton (ως αληθινός ποιητής) ήταν με το μέρος του διαβόλου, χωρίς να το γνωρίζει. Ο Shelley, πάλι, θεωρεί ότι στο *Paradise Lost*, ο *Lucifer* είναι ηθικώς ανώτερος από τον θεό, που παριστάνεται ως ένας αυθαίρετος και τυραννικός ηγεμόνας· βέβαια, παραδέχεται ότι το μεγαλείο του εκπεσόντος αγγέλου αμαυρώνεται από την αλαζονεία και την εκδικητικότητά του και δηλώνει ότι ο τύπος της υψηλότερης ηθικής και διανοητικής τελειότητας είναι ο Προμηθέας. Αλλά, ακριβώς η αλαζονεία, το πάθος και το υπέροχο σκοτεινό μεγαλείο είναι που γοητεύουν τον αιρετικότερο ποιητή του αγγλικού ρομαντισμού, τον Byron. Ο *Lucifer* και ο Προμηθέας είναι γι' αυτόν τα αρχέτυπα του *noble outlaw*, του υπέροχου εγκληματία, του αμετανόητου επαναστάτη· και ο ήρωάς του, ο βυρωνικός ήρωας, αποτελεί τη λογοτεχνική ενσάρκωση αυτού του συνδυασμού. Ο βυρωνικός *Lucifer*, που εμφανίζεται στο ποίημα *Cain* (1821) έχει τη σκοτεινή γοητεία του μιльтώνειου προγόνου του. Στην τυφλή πίστη του Αδάμ και της Εύας, αντιπαραθέτει τον ορθολογισμό και τον σκεπτικισμό του, και δεν διστάζει να χαρακτηρίσει το θεό έναν ανήθικο, τυραννικό ηγεμόνα που φτιάχνει κόσμους και τους καταστρέφει, μόνο και μόνο για να διασκεδάσει την ανία του. Ο πόνος και τα μαρτύρια τον έχουν σημαδέψει, αλλά δεν έχουν λυγίσει το ανεξάρτητο πνεύμα του ούτε την αλαζονεία του – μια αλαζονεία όμως που απορρέει από την αντίθεσή του στην αυθαιρεσία και τη βία της θεϊκής εξουσίας και από την κατάκτηση της ελευθερίας του, έστω και με τίμημα την αιώνια κόλαση. Ο αναθεωρητικός χαρακτήρας του ρομαντισμού ήταν εξ αρχής ευνοϊκός σε κάθε νέα ερμηνεία παλαιότερων μύθων και παραδόσεων. Ούτως ή άλλως, η μορφή του *noble outlaw* είχε ήδη διαγράψει μια πορεία στο γοτθικό δράμα, με κυριότερο εκπρόσωπο τον Karl Moor, τον πρωταγωνιστή στο *Die Räuber* (1781) του Schiller (και είναι ενδιαφέρον ότι ο Moor χαρακτηρίζεται «άγγελος και δαίμονας», σκοτεινός και λαμπρός συγχρόνως, και προκαλεί αυτό το μεικτό αίσθημα έλξης και τρόμου, παραπέμποντας έτσι στον μιльтώνειο *Lucifer*). Επιπλέον, στο έργο *Jamben* (1785) του Friedrich Leopold Stolberg, ο *Lucifer* είχε παρουσιαστεί ως «φορέας του φωτός», στον οποίον η ανθρωπότητα χρωστούσε την αλήθεια και τη φώτιση (η σκιά του Προμηθέα είναι περισσότερο από ορατή). Το έδαφος λοιπόν ήταν ήδη έτοιμο· η επίδραση της βυρωνικής ποίησης (ιδίως μετά το θάνατο του Byron στα 1824) απλώς επιτάχυνε τις εξελίξεις. Όπως ήταν φυσικό, οι γάλλοι βυρωνόληπτοι ρομαντικοί δεν άργησαν να υιοθετήσουν τη νέα εκδοχή του Εωσφόρου. Καθώς όμως ο Shelley και ο Byron είχαν επιμείνει στα προμηθεϊκά χαρακτηριστικά του, οι γάλλοι ομολογοί τους δεν είχαν άλλη επιλογή παρά να

οδηγήσουν την ιστορία στα έσχατα όριά της: έτσι, είτε αναπροσδιόρισαν την έννοια του κακού, υπογραμμίζοντας την αισθητική του διάσταση (όπως έκαναν ο Baudelaire και οι «καταραμένοι» ποιητές) είτε αποφάσισαν πως ο «προαιώνιος εχθρός» είχε περάσει αρκετούς αιώνες μαρτυρίου, ώστε να έχει πλέον δικαίωμα στη σωτηρία. Σε κάθε περίπτωση, δεν αποδίδουν την πτώση του σε φθόνο ή σε εξουσιαστικές φιλοδοξίες, αλλά στην επιθυμία του να σκέφτεται και ν' αποφασίζει μόνος του, αντί να υπακούει σε άνωθεν εντολές.

Φυσικά, η ιστορία δεν σταμάτησε στη Γαλλία. Ο ιταλός ποιητής Giosuè Carducci, λ.χ., αναπαριστά τον Lucifer ως «τον αιώνιο εχθρό κάθε αυταρχισμού, τον σημαιοφόρο των μεγάλων μεταρρυθμιστών και των ανανεωτών σε κάθε εποχή» (Inno a Satana, 1863). Ο August Strindberg, πάλι, στο έργο του Lucifer or God (1877) τον παρουσιάζει ως μια σύνθεση του Απόλλωνα, του Προμηθέα και του Χριστού και τον θεοποιεί, δαιμονοποιώντας τον θεό.

Ένα από τα έργα που αποτυπώνουν σαφέστερα το νέο συμβολισμό του εκπεσόντος αγγέλου είναι το *Revolte des Anges* (1914) του Anatole France. Η υπόθεσή του αναφέρεται στη δεύτερη επανάσταση των αγγέλων εναντίον του θεού. Έχοντας οργανώσει τις δυνάμεις τους, οι ηγέτες της εξέγερσης αναζητούν τον Lucifer για να του προσφέρουν την αρχηγία. Τον βρίσκουν καθισμένο δίπλα στα νερά του Γάγγη, όμως εκείνος αρνείται να τεθεί επικεφαλής. Ξέροντας ότι αν ανελάμβανε την εξουσία θα γινόταν πιο τυραννικός ηγεμόνας από τον θεό, προτιμά να παραμείνει ο έκπτωτος εξόριστος από τους ουρανούς, παρά να μεταβληθεί σ' εκείνο που μισούσε.

Έτσι, είτε σώζεται είτε όχι, ο Εωσφόρος προβάλλει πλέον ως ο αιώνιος επαναστάτης εναντίον οποιασδήποτε τυραννίας – ακόμη κι εκείνης που θα επιχειρούσε να νομιμοποιηθεί στο όνομα του αγαθού.

Copyright© *Λίτσα Χατζοπούλου* / Email: litsah@gmail.com

[αρχή σελίδας](#)

Χρήστος Φασούλας: *Κουβεντιάζοντας με τη Μοίρα μου... Απόσπασμα από το βιβλίο «Με Λένε Μοίρα» (Εκδόσεις ΜΙΝΩΑΣ) **

Είδα τη θολή της φηγούρα, αγαπημένο μου ημερολόγιο, μέσα απ' τα κλειστά μου μάτια.

Εμφανίστηκε από το πουθενά, απαστράπτουσα και χαμογελαστή, και βολεύτηκε στο διπλανό κάθισμα. Στην αρχή σκέφτηκα ότι ήταν η Λουίζα, που είχε μετανιώσει την τελευταία στιγμή και είχε αποφασίσει να μ' ακολουθήσει στον άλλο κόσμο, μια και δεν μπορούσε να ζήσει χωρίς εμένα -ούτε κι εγώ να πεθάνω χωρίς εκείνη. Μόνο όταν η απρόσκλητη επισκέπτρια άνοιξε το στόμα της και μίλησε, η μνήμη μου άρχισε να παίρνει μπρος.

«Λοιπόν; Πώς σου φάνηκε;» με ρώτησε η μοίρα μου.

Ξαφνικά, άρχισαν να περνάνε μπροστά από τα μάτια μου εικόνες μπερδεμένες. Εικόνες από τη δεύτερη παραλλαγή της ζωής μου, ανακατεμένες με εικόνες από την πρώτη...

Είδα τη Λουίζα να με φιλάει παθιασμένα' είδα τη Λουίζα να φιλάει στα πεταχτά τον Τζίμη. Είδα τη μάνα μου να υπογράφει την έγκριση της δαπάνης για το υποκατάστημα Πετραλώνων' είδα τη μάνα μου να πλένει πιάτα και πιρούνια και μαχαίρια στη στενάχωρη κουζίνα του διαμερίσματος στο Κουκάκι. Είδα τον πατέρα μου να κόβει με ύφος πρωθυπουργού και βάλει την κορδέλα του

υποκαταστήματος της Γλυφάδας' είδα τον πατέρα μου να οδηγεί το ξεχαρβαλωμένο ταξί, στρίβοντας το κεφάλι του ενενήντα μοίρες -καμία σχέση με τη μοίρα τη δικιά μου- για να τσακωθεί με τον πελάτη για τα πολιτικά. Είδα τον Πέτρο, μολυσμένο από τη μάστιγα του αιώνα -του προηγούμενου αιώνα- να κλείνεται στο Δαφνί' είδα τον Πέτρο να σφύζει από υγεία και να ανοίγει γυμναστήριο στον Ταύρο. Είδα τη Μαρίζα να πραγματοποιεί ένα εντυπωσιακό άλμα εις ύψος στο ντους' είδα τη Μαρίζα από μακριά, τη στιγμή που η αδερφή της με τραβούσε βιαστικά πίσω από τη γωνία του δρόμου για να μη μας πάρει το μάτι της. Είδα τον κυρ Λεωνίδα και την κυρα-Πολυξένη να κάθονται απέναντί μου στο τζακούζι και να μου αναλύουν το Κεφάλαιο του Μαρξ' είδα τον κυρ Λεωνίδα και την κυρα-Πολυξένη στη φωτογραφία που μου έδειξε η Λουίζα. Είδα τη μικρή Ξένια να με κοιτάει στα μάτια ναζιάρικα και να πιπιλάει το μεγάλο δάχτυλο του χεριού μου' είδα τη μικρή Ξένια...

Τη μικρή Ξένια, αγαπημένο μου ημερολόγιο, δεν την είδα στην πρώτη εκδοχή της ζωής μου. Επειδή απλούστατα δεν υπήρχε μικρή Ξένια στην πρώτη εκδοχή της ζωής μου... Και μπορεί οι μπερδεμένες εικόνες να ξεμπερδεψαν το μυστήριο με τους εφιάλτες και τις οπτασίες της δεύτερης εκδοχής, αλλά απ' όλο αυτό το εικονογραφημένο μασούρι που είχε ξετυλιχθεί μες στο κεφάλι μου εγώ κράτησα την εικόνα της μικρής μου κόρης. Μονάχα αυτή η εικόνα πάγωσε στο μυαλό μου και μου προκάλεσε ένα ανεπανάληπτο σοκ, μία πρωτοφανή αίσθηση απώλειας...

«Τι είδες λοιπόν;» με ξαναρώτησε η μοίρα μου.

Τι είδα; Ουδέν είδα... Τα μάτια μου παρέμεναν κλειστά και δεν είχα τη δύναμη να τ' ανοίξω. Μόνο τη μοίρα μου έβλεπα, κατά ένα μυστήριο τρόπο. Και την παγωμένη εικόνα της κόρης μου, που σύντομα διαλύθηκε, αποσυντέθηκε κομμάτι κομμάτι, σαν παζλ που εμποτίστηκε με χλωρικό οξύ. Και δεν ήταν μόνο η όρασή μου εξουδετερωμένη. Καμία από τις αισθήσεις μου δε λειτουργούσε. Αλλά όχι, οι αισθήσεις μου λειτουργούσαν μια χαρά. Μόνο που δεν υπήρχε τίποτα για να αισθανθώ. Δεν υπήρχε καμιά μυρουδιά, κανένας ήχος, καμία κίνηση, καμία ένδειξη ζωής. Ακριβώς επειδή το Τσέσνα ήταν αδρανές, ακινητοποιημένο. Όπως, άλλωστε, και ο χρόνος. Η μοίρα μου δεν είχε πρωτοτυπήσει. Απλώς επανέλαβε ό,τι ακριβώς είχε κάνει και την πρώτη φορά: Πάγωσε, νέκρωσε το χρόνο, τη στιγμή ακριβώς που το Τσέσνα έμπαινε στην τελική ευθεία της συντριβής του. Την πρώτη φορά πάνω από το δασάκι της Πεντέλης και τη δεύτερη πάνω από τη χαράδρα της Πάρνηθας...

«Είδα την κόρη μου» είπα μουδιασμένα.

«Εννοώ τι διαπίστωσες όλα αυτά τα χρόνια, τι κατάλαβες, τι έμαθες, τι είδες;»

«Την κόρη μου» ξανάπα. «Μου λείπει».

Η μοίρα μου ξεροκατάπτε. Μου φάνηκε συγκινημένη, αλλά υπέθεσα ότι ήταν ιδέα μου. Εκτός κι αν η συγκίνηση είναι μεταφυσικό συναίσθημα. «Κρίμα» είπε τελικά «γιατί δεν πρόκειται να την ξαναδείς».

Ένας κόμπος ανέβηκε στο λαιμό μου, που σύντομα μετατράπηκε σε λυγμό. «Δε θα μου δώσετε μια δεύτερη ευκαιρία;» τη ρώτησα δειλά.

«Μα μόλις σου έδωσα μια δεύτερη ευκαιρία!» μου είπε νευρικά.

«Ναι, αλλά...» Καθάρισα το λαιμό μου. «Κοιτάξτε» έκανα ευγενικά «ξέρω ότι σ' αυτές τις περιπτώσεις δίνονται συνήθως τρεις ευκαιρίες και...».

«Σ' αυτές τις περιπτώσεις δε δίνεται συνήθως καμία ευκαιρία! Τζίνι είμαι;»

Δεν είχε κι άδικο, εντούτοις δεν το έβαλα κάτω. Ούτε κι εκείνη. Στο τέλος, σαν να κατάλαβε ότι απλώς προσπαθούσα να κερδίσω χρόνο (άσχετα αν δεν υπήρχε χρόνος για να τον κερδίσω), μου έριξε ένα διαπεραστικό βλέμμα που μούδιασε κάθε κύτταρο του εγκεφάλου μου και μίλησε με απόκοσμη, βραχνή φωνή.

«Θα μου απαντήσεις για να τελειώνουμε; Τι έμαθες από τη δεύτερη ευκαιρία που σου έδωσα;»

«Τίποτα. Γι' αυτό και σας ζητώ, σας εκλιπαρώ για μια τρίτη ευκαιρία. Σας υπόσχομαι αυτή τη φορά να μάθω!»

Δε μίλησε αμέσως. Τα χαρακτηριστικά του άυλου προσώπου της σφίχτηκαν, σχηματίζοντας μια διαβολικά όμορφη και συνάμα φρικώδη μάσκα. Πάνω που ήταν έτοιμη να με κατακεραυνώσει, είδε ξαφνικά τους ώμους μου να κυρτώνουν και το πρόσωπό μου να πλημμυρίζει απογοήτευση. «Τι έπαθες;» με ρώτησε.

«Τι να πάθω;» ψέλλισα. «Απλώς συνειδητοποίησα ότι ακόμα και να μου δώσετε μια τρίτη ευκαιρία, θα μου είναι άχρηστη. Δεν έχει νόημα... Έτσι κι αλλιώς, ο θάνατος δε θα είναι η κατάληξη; Ο θάνατος την ίδια μέρα και ώρα. Και με τον ίδιο τρόπο».

«Ε, όχι και με τον ίδιο τρόπο! Την πρώτη φορά μόνος σου αποφάσισες να φουντάρεις, τη δεύτερη...»

«Τι έγινε τη δεύτερη; Πώς χάλασε το αεροπλάνο;» ρώτησα με αγωνία.

«Αυτό είναι το ζητούμενο, Σταύρο;»

Ξαφνικά αισθάνθηκα και πάλι το κορμί μου να χαλαρώνει. Συμφώνησα μ' ένα ανεπαίσθητο κούνημα του κεφαλιού. «Έχετε δίκιο» είπα. «Τι νόημα έχουν όλα αυτά; Το πεπρωμένον φυγείν αδύνατον».

«Έτσι νομίζεις;» Τώρα η μοίρα μου με κοίταζε κοροϊδευτικά. «Είναι φανερό πια ότι δεν έχεις συλλάβει το νόημα» είπε απογοητευμένη.

«Μα ποιο είναι το νόημα από τη στιγμή που η κατάληξη είναι ίδια; Η ουσία είναι...»

«Η ουσία είναι ότι μάλλον χάνω το χρόνο μου μαζί σου! Τίποτα απολύτως δεν έχεις καταλάβει!»

Ξεφύσηξε σαν υπερφυσική καμινάδα και, όταν συνέχισε, η φωνή της ακούστηκε συγκαταβατική, δασκαλίστικη. «Άκουσέ με προσεκτικά, παλικάρι μου, γιατί δεν πρόκειται να τα ξαναπώ. Η κατάληξη, το τέλος δεν έχει καμία απολύτως σημασία». Για μένα το τέλος είχε και παραείχε σημασία, αλλά δεν εξέφρασα τη διαφωνία μου μεγαλόφωνα. Κι η μοίρα μου συνέχισε απτόητη την παράδοση: «Αυτό που έχει σημασία είναι η πορεία μέχρι το τέλος, η διακύμανση, οι εξελίξεις, οι εμπειρίες, οι αποφάσεις, οι επιλογές, η γνώση. Γι' αυτό θα σε ρωτήσω για μία ακόμα φορά: Τι έμαθες όλα αυτά τα χρόνια; Τι διδάχτηκες από τη δεύτερη ευκαιρία της ζωής σου;».

«Από ποιας απόψεως;»

«Από πάσης απόψεως! Άλλαξε ο χαρακτήρας σου; Η ποιότητα ζωής σου;»

«Ναι, ο χαρακτήρας μου άλλαξε, σίγουρα άλλαξε».

«Και η ποιότητα ζωής σου;»

«Κι αυτή άλλαξε».

«Προς το καλύτερο;»

«Ε, ναι, υποθέτω...»

«Υποθέτεις; Υποθέτεις; Με δουλεύεις;» γρύλισε εκνευρισμένη.

«Όχι, όχι» βιάστηκα να πω, μην τυχόν εκνευριστεί υπέρ το δέον και κάνει καμιά τρέλα.

«Αναμφίβολα βελτιώθηκε η ποιότητα της ζωής μου. Αλλά στο τέλος...»

«Άντε πάλι με το τέλος! Τα 'παμε αυτά, πάλι τα ίδια θα λέμε; Στο κάτω κάτω, οι αποφάσεις εμπεριέχουν ρίσκο. Όλες οι αποφάσεις, ακόμα και οι φαινομενικά συμβατικές και ακίνδυνες. Πόσο μάλλον οι αποφάσεις-κλειδιά, οι κομβικές για τη ζωή ενός ανθρώπου αποφάσεις».

«Δηλαδή οι αποφάσεις είναι το παν;»

«Καλή ερώτηση. Φτάσαμε, λοιπόν, στο προκείμενο». Ξαναπήρε το ύφος το δασκαλίστικο κι άρχισε πάλι την παράδοση του μαθήματος που δεν έλεγα να εμπεδώσω. «Την πρώτη φορά είχες αποφασίσει να μη μιλήσεις στη Λουίζα, είχες δειλιάσει, για να το πω πιο σωστά, να της μιλήσεις. Τη δεύτερη φορά αποφάσισες, βρήκες το θάρρος να της μιλήσεις, κι η ζωή σου

άλλαξε. Την τρίτη φορά...»

Κάτι σκίρτησε στο στομάχι μου. «Θα υπάρξει και τρίτη φορά;» ρώτησα με φωνή τρεμάμενη. «Θα το δούμε αυτό. Πρώτα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε κάποια πράγματα». Δεν είχε πάψει στιγμή να με καρφώνει με το σουβλερό της βλέμμα. «Λοιπόν, αυτό που πρέπει να καταλάβεις είναι ότι εμείς, οι μοίρες όπως μας αποκαλείτε -μάλλον ατυχώς, αλλά αυτό δεν είναι της παρούσης- απλώς σας δίνουμε ευκαιρίες. Εσείς τις αποδέχεστε ή τις απορρίπτετε, ανάλογα με τις αποφάσεις που παίρνετε, ανάλογα με τις επιλογές που κάνετε. Και οι αποφάσεις σας, οι επιλογές σας, σωστές ή λάθος, θαρραλέες ή άτολμες, επώδυνες ή ανώδυνες, διαμορφώνουν τη ζωή σας, τις συνθήκες ζωής σας, για να ακριβολογήσω. Και τις γνωριμίες σας, τις περιβόητες ανθρώπινες σχέσεις. Κι αυτές με τη σειρά τους διαμορφώνουν χαρακτήρες. Αν όχι διαμορφώνουν, σίγουρα τους επηρεάζουν. Κάτι που συνέβη και με το δικό σου χαρακτήρα, εν προκειμένω».

«Θέλετε να πείτε» τόλμησα να ρωτήσω «ότι όλα εξαρτώνται από τις αποφάσεις που παίρνει ο καθένας μας; Άρα, λοιπόν, οι αποφάσεις, οι επιλογές μας είναι αυτές που διαπλάθουν και τους χαρακτήρες μας. Όχι απαραίτητα άμεσα, αλλά συνήθως οδηγώντας μας σε κοινωνικές τριβές, σε γνωριμίες και σχέσεις με ανθρώπους που επηρεάζουν τη διαμόρφωσή τους. Αυτό δε θέλετε να πείτε;».

«Κοίτα, Σταύρο, ο ανθρώπινος χαρακτήρας είναι ένα από τα μεγάλα μυστήρια του σύμπαντος, μπορεί και το μεγαλύτερο. Η αντιφατικότητα ενυάρχει μέσα σε όλους σας, μηδενός εξαιρουμένου. Οι χαρακτήρες είναι ευμετάβλητοι. Πώς το 'χε πει προ αμνημονεύτων ετών εκείνος ο τύπος; Τα πάντα ρει».

«Ο Ηράκλειτος το είχε πει».

«Ναι, αυτός, δεν τα πάω καλά με τους αρχαίους. Αυτή η ρήση, λοιπόν, έχει μια βάση. Και ισχύει και για τους χαρακτήρες, κυρίως για τους χαρακτήρες».

«Ναι, αλλά υπάρχουν και άνθρωποι που δεν αλλάζουν. Η Μαρίζα, λόγου χάρη».

«Και η Μαρίζα άλλαξε. Προς το χειρότερο».

«Όμως...»

«Λοιπόν, λοιπόν, δεν έχουμε χρόνο, οπότε ανακεφαλαιώνουμε» έκανε ανυπόμονα. «Από τις αποφάσεις σου εξαρτώνται η ζωή σου και οι σχέσεις σου, οι οποίες διαμορφώνουν ένα μεγάλο κομμάτι του χαρακτήρα σου. Και σε τελική ανάλυση διαμορφώνουν και τη μοίρα. Γκέγκε;» Ανάθεμα κι αν είχα καταλάβει. «Εεε... θέλετε να πείτε ότι διαμορφώνουν κι εσάς;» ρώτησα ακόμα πιο μπερδεμένος.

«Ναι, και εμάς, γιατί όχι; Τώρα που το σκέφτομαι, έτσι είναι. Από σένα εξαρτώμαι κι εγώ».

«Κι όχι εγώ από σας;»

«Οι σχέσεις αλληλεξάρτησης, Σταύρο μου, είναι απαραίτητος κανόνας της λειτουργίας του σύμπαντος. Οι επιλογές του καθενός από σας δεν επιδρούν μόνο στον ίδιο και στον περίγυρό του, αλλά και στην ίδια του τη μοίρα. Κατάλαβες;»

Σκατά κατάλαβα, αλλά έσπευσα να συμφωνήσω. «Κατάλαβα, κατάλαβα!» είπα γρήγορα.

«Τι κατάλαβες;»

Επιμονή που την είχε! «Κατάλαβα... εεε... κατάλαβα ότι... ότι είχε δίκιο ο Σοφοκλής!»

«Για ποιο πράγμα;»

«Είχε πει ότι η μοίρα διαμορφώνεται τυχαία. Δίκιο δεν είχε;»

«Δε λες τίποτα!» Αγρίεψε και πάλι, αλλά όχι για πολύ. «Σταύρο, με απογοητεύεις» συνέχισε κουρασμένα. «Μάλλιασε η γλώσσα μου τόση ώρα για να σου κάνω λιανά κάποια απλά πραγματάκια κι εσύ ανασύρεις από τα βάθη του χρόνου ένα από τα πλέον ατυχή ρητά που έχουν ειπωθεί σε ολόκληρη την ιστορία της ανθρωπότητας! Αυτό ήταν το συμπέρασμα που έβγαλες απ' όλα αυτά που σου είπα; Ότι η μοίρα διαμορφώνεται τυχαία;»

«Υποθέτω» μουρμούρισα «ότι ο Σοφοκλής το είπε αυτό έχοντας κατά νου τις απρόσμενες εμπειρίες, τραυματικές ή ευτυχείς. Μια προσωπική τραγωδία δηλαδή ή αντίστοιχα ο πρώτος αριθμός του λαχείου, ξέρω γω, δεν είναι γεγονότα που μπορούν ν' αλλάξουν την πορεία της ζωής σου από τη μια στιγμή την άλλη;».

«Τη ζωή σου ναι, το χαρακτήρα σου όχι! Κι εδώ μιλάμε για χαρακτήρες, μην το ξεχνάς. Οι χαρακτήρες χειρίζονται τις περιστάσεις, όχι οι περιστάσεις τους χαρακτήρες. Αυτός που ανατρέχει στις εμπειρίες του για να βρει άλλοθι για το χαρακτήρα του είναι ανασφαλής του κερατά! Ή ψυχίατρος. Οι εμπειρίες, οι περιστάσεις, οι συγκυρίες, πες το όπως θες, επηρεάζουν μόνο άβγαλτους χαρακτήρες, παιδικούς, άμυαλους, ανώριμους. Κι εσύ δεν είσαι παιδί, ούτε άμυαλος. Ή μήπως είσαι;»

Άφησε το ερώτημα να αιωρείται, το άφησα κι εγώ. Μου επέτρεψε να το σκεφτώ για λίγη ώρα, μολονότι μου είχε ξεκαθαρίσει ότι ο -μη- χρόνος που είχε στη διάθεσή της δεν ήταν απεριόριστος.

Και το σκέφτηκα, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Το σκέφτηκα με την ησυχία μου για μερικά - ανύπαρκτα- λεπτά, ώσπου τελικά αποφάσισα να πάω με τα νερά της. Άλλωστε, ποιος ξέρει, ίσως οι θεωρίες της μοίρας μου να μην ήταν και τόσο ακατανόητες όσο πίστευα. Κάτω από τη φαινομενική τους πολυπλοκότητα, μπορεί να ήταν απλές, υπερβολικά απλές...

«Έχετε δίκιο» έκανα τελικά. «Τίποτα δεν είναι τυχαίο».

«Α, γεια σου! Τίποτα απολύτως δεν είναι τυχαίο. Η τύχη από σας εξαρτάται. Από σας τους ίδιους και τις επιλογές σας». Πήρε ύφος επίσημο. «Λοιπόν, να τελειώνουμε. Αποφάσισα να σου δώσω μία ακόμα ευκαιρία. Την τρίτη και τελευταία...» Πήρα βαθιά ανάσα και την κράτησα μέσα στα πνευμόνια μου. Η μοίρα δε με μιμήθηκε. Τώρα που το σκέφτομαι, δεν την είδα καν να ανασαίνει. «Όχι για κανέναν άλλο λόγο» συνέχισε «αλλά έτσι, από περιέργεια. Θέλω να δω αν έχεις εμπεδώσει το μάθημά σου, δάσκαλε» γέλασε.

Ξεστόμισα την πρώτη ερώτηση που μου ήρθε στο νου χωρίς να τη σκεφτώ. «Μπορώ... εεε... Εννοώ, η μέρα και η ώρα της επιστροφής μου στο χρόνο θα είναι δική μου επιλογή αυτή τη φορά;»

«Φυσικά και δε θα είναι δική σου επιλογή!» έκανε απορημένη. «Θα ξαναγυρίσεις εκεί όπου άρχισαν όλα: στη νύχτα των φοιτητικών εκλογών του '81...».

Πάγωσα. «Μα... μα συγνώμη» είπα «τι θα μπορέσω ν' αλλάξω στη ζωή μου έτσι και ξαναγυρίσω πάλι σ' εκείνη τη νύχτα; Τι είδους διαφορετικές αποφάσεις μπορώ να πάρω;».

Μάλλον είχα υψώσει τον τόνο της φωνής μου, καθώς την είδα ν' ανασηκώνει τα φρύδια αυστηρά. «Την πρώτη φορά» συνέχισα χαμηλόφωνα «δε μίλησα στη Λουίζα. Τη δεύτερη της μίλησα. Υπάρχει άλλη επιλογή;».

Όλα αυτά τα είπα με μια ανάσα κι αμέσως το μετάνιωσα. Προς στιγμή πίστευα ότι είχα εξαντλήσει τα όρια της υπομονής της. Ωστόσο, για μια ακόμα φορά αποδείχτηκε ότι ήμουν ευνοούμενος της μοίρας μου. «Άκουσε, Σταύρο» είπε υπομονετικά «υπάρχουν όχι μία και δύο αλλά χιλιάδες εναλλακτικές. Δεν είναι μόνο η απόφαση αυτή καθαυτή. Είναι ο χρόνος που την παίρνεις, ο τρόπος που την παίρνεις, το θάρρος ή η δειλία, η τόλμη ή ο δισταγμός, η αποφασιστικότητα ή η επιφυλακτικότητα!».

Άρχισα να μπαίνω στο νόημα, εντούτοις εξακολουθούσα να έχω απορίες. «Φυσικά δε θα θυμάμαι τίποτα, έτσι;»

«Απολύτως».

«Και τα όνειρα; Οι οπτασίες;»

«Αυτά που έβλεπες δεν ήταν όνειρα, ούτε οπτασίες, νομίζω ότι πια το έχεις συνειδητοποιήσει. Ήταν μνήμες της πρώτης εκδοχής της ζωής σου. Τι νομίζεις, άλλωστε, ότι είναι αυτά που εσείς

αποκαλείτε όνειρα και οπτασίες; Μνήμες είναι, θύμησες, εικόνες μιας άλλης ζωής».

«Και το υποσυνείδητο;»

«Πολύ Φρόνιτ διαβάζεις!» κάγχασε. «Συνειδητό, ασυνείδητο, υποσυνείδητο, τρίχες κατσαρές! Εσείς οι άνθρωποι έχετε δημιουργήσει το μικρόκοσμό σας, τις θεωρίες σας, τις υποτιθέμενες κοσμοθεωρίες σας και νομίζετε ότι έχετε ανακαλύψει τα πάντα. Την τύφλα σας έχετε ανακαλύψει! Τι ξέρετε για το σύμπαν, μου λες; Τι γνωρίζετε για το υπερπέραν; Τίποτα! Μηδαμινές είναι οι γνώσεις σας, ανύπαρκτες. Αλλά εκεί εσείς, κολλημένοι, στο συνειδητό και στο ασυνείδητο, στη μονοδιάστατη ζωή σας, στην ελεεινή ρουτίνα σας, στο ένα κι ένα κάνουν δύο!»

Διέκοψε απότομα το φλογερό της λογύδριο και μου έδειξε τα δύο της δάχτυλα, σχηματίζοντας το σήμα της νίκης. Κι ύστερα άνοιξε και τα υπόλοιπα, σχηματίζοντας το σήμα της μούντζας. Αλλά όχι, τα δάχτυλά της ήταν κλειστά. Μάλλον ήταν το σήμα του αποχαιρετισμού, αφού κουνούσε το χέρι της πέρα δώθε.

«Λοιπόν, Σταυράκη, ώρα να πούμε αντίο. Μην ανησυχείς, πάντως. Αν σε τρομάζουν τόσο πολύ πια οι μνήμες των προηγούμενων ζωών σου, θα φροντίσω αυτή τη φορά να μην τις έχεις». Είχα μια τελευταία απορία. «Και η BMW; Πώς μπορεί να είναι μνήμη μιας άλλης ζωής;» «Εσύ λες ότι δεν μπορεί να είναι;»

«Μα αφού την είδα με τα ίδια μου τα μάτια να ντελαπάρει και να γίνεται μαντάρα!»

Κούνησε περιφρονητικά το κεφάλι πάνω κάτω. «Δάσκαλε που δίδασκες» αρκέστηκε να πει. Αυτές, αγαπημένο μου ημερολόγιο, ήταν κι οι τελευταίες λέξεις που την άκουσα να λέει... Τη στιγμή που άρχισα να νιώθω την ύλη μου να εξαυλώνεται, ένιωσα και το νου μου μαγκωμένο μέσα σε μια αγκύλη. Και μέσα στην αγκύλη διάβασα τις τελικές επιταγές της μοίρας μου...

{Άνθρωποι, άνθρωποι! Μια ζωή άνθρωποι! Άνθρωποι γεννηθήκατε και άνθρωποι θα πεθάνετε. Νομίζετε ότι είστε μοναδικοί, απaráμιλλοι, παντογνώστες, ότι μπορείτε να κάνετε τα πάντα, ν' αλλάξετε τα πάντα, να ξεφύγετε από την ίδια σας τη μοίρα...}

Λες να μην ξέρω τι στριφογυρνάει ήδη στο βάθος της ξεροκεφάλας σου; Ότι θα με πιάσεις κορόιδο! Ότι θα κάνεις του κεφαλιού σου και θα χαράζεις το πεπρωμένο σου μακριά από μένα. Μωρέ, κούνια που σε κούναγε! Κολλιτσιίδα θα σου γίνω. Θα σου μιλάω μέσα απ' το μυαλό σου, μέσα απ' τα όνειρά σου, άσχετα αν δε θα τα θυμάσαι. Στιγμή δε θα σ' αφήσω ήσυχο. Κι αν χάσεις ξανά το νόημα, η παρουσία μου θα σε κάνει να ασφουκιάς, να πνίγεσαι. Αν όχι, η παρουσία μου θα σου είναι μάλλον ευχάριστη. Δε θα μ' ακούς, φυσικά, ούτε θα με βλέπεις. Ενδεχομένως να μπορείς να με αισθάνεσαι. Το ελπίζω, αν μη τι άλλο...}

* Λεπτομέρειες για το βιβλίο «Με Λένε Μοίρα» μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του συγγραφέα: <http://www.fasoulasonline.com/>

Ο Χρήστος Φασούλας διατηρεί και blog στη διεύθυνση: <http://fasoulas.blogspot.com/>

Copyright© Χρήστος Φασούλας

[αρχή σελίδας](#)

Νίκος Λέκκας: από φάκελο

Ηλίας Λάγιος

Ἦταν φευγάτος, το είχε πονέσει το πράγμα, ήθελε την κάνει... Για πού άραγε; για το υπερπέραν, ή για των ενοχικών το κονέ. Των άδοξων. Των ρημαγμένων... Αυτών που πυρπόλησαν την ψυχή τους. Το είναι τους όλο. Που τα δώσαν όλα την Τέχνη τους. Και δεν τους έμεινε τίποτα. Μοναχά σκόρπια χειρόγραφα και μια καπούρα για το παραπέρα. Όλα στον κόσμο σκυθρωπά. Περιπάτους στην πόλη. Βιτρίνες και καφέ αδιάφορα. Τρελόχαπα και κάβες. Τεκέδες και ρούχλες. Αυτά μόνο. Βιβλιοπωλεία...

Ηλίας Λάγιος. Χλωμός με βλέμμα απλανές. Η απόλυτη εγκεφαλική διαύγεια. Αξιοπρέπεια, στη Μέγα Τέχνη, σαν ιδρώτας της ψυχής. Δηλητηριασμένος, τοξικός... Θεραπεία και λύτρωση παράλληλα. Τα όρια της αντοχής άψογα μπαλατζαρισμένα Σαν τις φόρμες των δημιουργημάτων του. Κάθε χρόνο και από μια συλλογή. Κάθε συλλογή και ένα ξέρασμα αλήθειας. Της απόλυτα προσωπικής. Του ίδιου βεληνεκούς με τις αυστηρά πεποιθήσεις του Βαν Γκογκ. Αυτός και ο εαυτός του. Που τείνει να γίνει ο Άλλος. Αυτός ήταν ο δρόμος. Και για αυτό δημιουργός. Άκλητο το εγώ. Ανύπαρκτο το εμείς. Τετελεσμένος ο χρόνος. Κυνηγός και κυνηγημένος. Να τα προλάβει όλα. Στον σωστό χρόνο. Να τα δώσει όλα. Όλα για όλα. Με οποιοδήποτε κόστος. Χωρίς να ασφαλιστεί πουθενά. Χωρίς στεγανά. Τζογαδόρος ήταν. Το έστησε καλά το παιχνίδι. Χωρίς τσόχα, σηματοδότης των ορίων, για να κάνει τα βήματα του ανώδυνα. Τσιμέντο και χρώμα. Καρφιά. Ισορροπία ακροβάτη...

Σιωπηλό ντελίριο το νταλαβέρι του με τους ανθρώπους... Το τσίπουρο συνοδοιπόρος . Ότι ονειρεύτηκε το βρήκε στο πάτο της μπουκάλας. Το σύμπαν. Τις ίσες και αντίρροπες δυνάμεις. Το έτοιμο καλό και το υπό κατασκευή κακό. Στην μαγεία της αρρώστιας. Τα ηρεμιστικά όχι σφουγγάρια του ψυχισμού. Κουμπιά για κυριλέ ταξίδια. Σαν Ικεσίες.

Γυρνάει συνέχεια . Εξάρχεια, Κολωνάκι τα λημέρια του. Επισκέψεις στα βιβλιοπωλεία της Σόλωνος και των κάθετων δρόμων της. Μεθυσμένος . Χαρμάνης στο εγώ του. φευγάτος από θέση. Μεταφυσικός. Αναζητά μόνο την αλήθεια – Θεό. Στο τελευταίο του βιβλίο φλερτάρει με τον Θεάνθρωπο.

Αλτρομιστής στο δημόσιο βίο του. Συνεργασίες με περιοδικά και εφημερίδες (κυρίως με την Αυγή). Τελειομανής στην δοκιμογραφία του. Ανοιχτός στο να διορθώνει και να επιμελείται κείμενα συνεργατών για όσο των δυνατών καλύτερο αισθητικό (τουλάχιστον) αποτέλεσμα. Ο μεγαλύτερος ποιητής της γενιάς του διάβασα μετά το ταξίδι του.

Κάθε περιπέτεια- Έρωτας , γοητεία του απρόσμενου, και ένα ακόμα βιβλίο.

Ζωή μοιρασμένη σε δέκα έξι πράξεις και πέντε συμπράξεις.

Για το πώς έζησε. Για το τι ένιωσε.

Από την αρχή της λογοτεχνική του πορείας, για τα κανάλια που μπήκε. Από το καθένα και μια σφραγίδα. Για της αλητείες του, για τους δρόμους που το σημάδεψαν. Για τους φίλους που συμπορεύτηκε, για τις γκόμενες που γάμησε. Για όλα όσα τον «γάμησαν» - καθόλου λίγα. Ακόμα για τους ψυχρούς θαλάμους του Ψυχιατρείου.

Όχι, ο Λάγιος δεν χαρίστηκε σε κανέναν.

Ούτε σε φίλους,

Ούτε σε κυκλώματα

Ούτε σε γκόμενες,

Ούτε στον εαυτό του.

Έπεσε από μπαλκόνι ορόφου- ατύχημα.

Και άσε τους άλλους να λένε ότι ήταν κωλόφαρδος.

Αυτό ήταν και το δώρο του. Έσκασε σαν κομήτης στην γη. Μια λάμψη ήταν.

Ανεξίτηλα χαραγμένη στο Πάνθεον των ομοίων του. Έφυγε στα 46 του χρόνια. Υπέρ αρκετά για να καταγράψει τα υπόγεια συναισθήματα και να τα αποτυπώσει στο χαρτί.

Γιώργος Μποϊλής: Αντίζηλοι...

Χειροκροτήματα ακολούθησαν την εμφάνισή της στην σκηνή. Στη θωριά της, η καρδιά του πήγε να σπάσει. Την κοιτούσε εκστασιασμένος. Αγέρωχη, όπως απαιτούσε ο ρόλος, περπατούσε και κινούνταν επάνω στο θεατρικό σανίδι. Η φωνή της υποβλητική, ξυπνούσε κάθε μόριο του κορμιού του. Το παρουσιαστικό της, παράταιρο του ρόλου, αλλά επιβλητικό στις ψυχές των θεατών. Την ένοιωθες να μεταμορφώνεται σε αετό και να πετάει, πάνω από τα κεφάλια του κοινού και η σκιά της να πλακώνει προστατευτικά τις αισθήσεις τους. Και σαν άνθρωπος, έβγαζε αυτή την αίσθηση προστασίας, όσο κι' αν η ίδια την ζητούσε σε κάθε στιγμή. Εύθραυστη. Έτσι χαρακτήριζε τον εαυτό της, τις φορές που βρισκόταν με κόσμο. Έμενε να την κοιτάει να υποδύεται τον χαρακτήρα της με μάτια συλωμένα στα μάτια και στους μορφασμούς του προσώπου της.

Την περίμενε στο καμαρίνι της. Άκουσε υπόκωφα το χειροκρότημα του καλωσορίσματός της στη σκηνή. Και μετά, ησυχία.

‘Πάλι τους μάγεψε’ σκέφτηκε.

Κοίταζε την ανθοδέσμη με τα 30 κόκκινα τριαντάφυλλα που υπήρχε πάνω στον πάγκο, δίπλα στα είδη maquillage που χρησιμοποιούσε εκείνη. Πήρε την κάρτα. Διάβασε:

Θα βρίσκομαι στην Πλατεία και θα σε βλέπω.

Θα σε κοιτώ και θα σε ερωτεύομαι όλο και πιο πολύ.

Δικός σου για πάντα.

Άγγελος Σταματόπουλος.

Τα μάτια της άστραψαν.

‘Πάλι αυτός. Τι θέλει πια; Γιατί δεν την αφήνει σε ησυχία;’ ρώτησε με θυμό τον εαυτό της, περιμένοντας άδικα απαντήσεις που τις ήξερε ήδη.

Ζήλευε. Ζήλευε κάθε άντρα και γυναίκα που τολμούσαν να ακουμπήσουν ένα βλέμμα πάνω στην αγαπημένη της, πάνω στον έρωτά της. Ζήλευε κάθε βλέμμα της αγαπημένης της, της μεγάλης Ευγενίας Αλεξοπούλου, που έπεφτε εσκεμμένα πάνω σε άλλον άνθρωπο, μόνο και μόνο για να την πικάρει. Την έκαιγε η συμπεριφορά της, της ξέσκιζε τα σωθικά ο παράφορος έρωτας που ένοιωθε για κείνη.

‘Δεν μπορώ άλλο αυτή την κατάσταση. Δεν αντέχω. Η Ευγενία είναι δική μου και θα παραμείνει δική μου. Ο κύριος Σταματόπουλος πρέπει να το μάθει. Και αφού δεν του το λέει αυτή, θα του το πω εγώ. Και σήμερα κιόλας’ τόνισε αποφασιστικά στον εαυτό της.

Πήρε το παλτό της από την καρέκλα που το είχε αφήσει, το φόρεσε, πήρε και την κάρτα και βγήκε από το καμαρίνι. Κατευθύνθηκε προς την Πλατεία. Αναζήτησε τον Άγγελο μέσα στους θεατές των πρώτων σειρών. Δεν άργησε να τον ανακαλύψει. Παρατήρησε την προσήλωση με την οποία παρακολουθούσε την Ευγενία να ‘χορεύει’ πάνω στην σκηνή. Τον είδε να λάμπει, παίρνοντας λίγη από την λάμψη της ηθοποιού. Φώναξε κοντά της μία ταξιθέτρια, έγραψε ένα μήνυμα σε μία κάρτα και της το έδωσε να του το παραδώσει. Κατευθύνθηκε προς το bar του

θεάτρου και, αφού παρήγγειλε μία βότκα με λεμόνι, κάθισε σε ένα τραπέζι και περίμενε. Δεν θα περίμενε για πολύ, όπως το είχε προβλέψει.

Ένωσε ένα χτύπημα στην πλάτη του. Παραξενεύτηκε. Ποιος μπορεί να τον ενοχλεί τέτοια στιγμή; Γύρισε το κεφάλι του προς την πηγή του χτυπήματος, χωρίς να αφήσει τα μάτια του από την σκηνή. Η ταξιθέτρια, χωρίς ίχνος χρονοτριβής, του παρέδωσε ένα σημείωμα. Το κράτησε στο χέρι του χωρίς να το ανοίξει.

Ήταν η στιγμή που απήγγειλε τον μεγάλο μονόλογο που υπήρχε στο κείμενο του έργου. Αν και προσηλωμένη στην αλληλουχία των λέξεων και των συναισθημάτων που επέβαλε ο μονόλογός της, τα μάτια της παρατήρησαν μία ταξιθέτρια να κατευθύνεται προς το μέρος που καθόταν ο Άγγελος. Κοντοστάθηκαν τα λόγια της περιμένοντας την εξέλιξη της ιστορίας στην πραγματική ζωή που παιζόταν στην πλατεία του θεάτρου, αλλά ανέκτησε την αυτοκυριαρχία της αμέσως και συνέχισε. Τελείωσε τον μονόλογο και περίμενε.

Ανοιξε το σημείωμα:

Θα σε περιμένω στο foyer του Θεάτρου.

Θέλω να μιλήσουμε.

Κατερίνα

υ.γ. καλύτερα να μη μάθει τίποτε η Ευγενία

Δίπλωσε το χαρτάκι και το έβαλε στην τσέπη του. Σήκωσε τα μάτια του στην σκηνή. Συναντήθηκε με το εξεταστικό και ανήσυχο βλέμμα της Ευγενίας. Προσπάθησε να την ηρεμήσει, προσποιούμενος ότι ήταν κάτι ασήμαντο. Περίμενε να φύγει για το καμαρίνι της, όπως το απαιτούσε ο ρόλος, και σηκώθηκε από την θέση του. Η πράξη του έργου είχε ακόμη ώρα για να ολοκληρωθεί και να γίνει διάλλειμα.

Προτού κάτσει δίπλα της, πήγε να πάρει μία σκέτη βότκα από το bar. Όση ώρα περίμενε την ετοιμασία του ποτού, προσπαθούσε να διαβάσει το πρόσωπο της Κατερίνας. Δύσκολο. Πρώτη φορά την παρακολουθούσε, έτσι επισταμένως και εξεταστικά. Ήταν μία γλυκιά κοπέλα, κάπου ανάμεσα στην ηλικία της Ευγενίας και την δική του. Είχε ακούσει διάφορα σχόλια για κείνη από το στόμα της Ευγενίας, χωρίς όμως να καταλάβει ποτέ τον ρόλο που έπαιζε η Κατερίνα στη ζωή της. Φήμες έλεγαν για συγγενικούς δεσμούς που είχαν μείνει στην αφάνεια, λόγω της μεγάλης καριέρας της ηθοποιού. Άλλες πάλι, μιλούσαν για ερωτικές σχέσεις ανάμεσα στις δυο τους, φήμες που είχε αρνηθεί μετά βδελυγμίας η Ευγενία. Πήρε το ποτήρι με την βότκα και κατευθύνθηκε στο τραπέζι.

Δεν ήθελε να τον κοιτάει, όση ώρα περίμενε να πάρει το ποτό του. Δεν ήθελε το βλέμμα της να προδώσει τον σκοπό της πρόσκλησης που του είχε κάνει. Στο μυαλό της, έπλεκε την ενδεχόμενη στιχομυθία, που επρόκειτο να λάβει χώρα ανάμεσά τους. Προσπαθούσε να είναι απόλυτα προετοιμασμένη. Πίστευε, ότι έπρεπε να έχει το επάνω χέρι. Και θα το είχε.

- Καλησπέρα.

- Καλησπέρα. Κάτσε.

- Ευχαριστώ.

- Προφανώς, θα αναρωτιέσαι τον σκοπό της απρόσμενης πρόσκλησης και συνάντησής μας.

- Δεν έχεις άδικο. Ήταν πολύ ξαφνικό, σε σημείο να με φοβίζει.
- Δεν θα χρονοτριβήσω να περάσω στο προκείμενο. Εξάλλου, σε λίγο τελειώνει η πράξη του έργου και θα έχουμε διάλλειμα. Δεν θέλω να μας δούνε εδώ τα μάτια της Ευγενίας.
- Γιατί;
- Αυτή η συζήτηση, μπορεί να έχει κύριο θέμα εκείνη, αλλά είναι μεταξύ εσένα και μένα και κανενός άλλου. Έγινα κατανοητή;
- Όσο καλύτερα γινόταν. Σ' ακούω λοιπόν. Είμαι όλος αυτιά και περίεργος να μάθω τι συμβαίνει.
- Γιατί είσαι κοντά στην Ευγενία;
- Παρακαλώ;
- Αυτό που άκουσες. Σε ρώτησα κάτι απλό. Γιατί είσαι κοντά στην Ευγενία;
- Δεν νομίζω ότι είναι θέμα που σε αφορά, αλλά θα σου απαντήσω. Την αγαπώ την Ευγενία και θέλω να την κάνω γυναίκα μου. Μάλιστα, σήμερα, σκέφτομαι να το προτείνω και σε κείνη.
- Μάλιστα. Ενδιαφέρον.
- Δεν βρίσκεις;
- Πολύ. Όμως δεν μου απάντησες. Τι θέλεις από την Ευγενία; Τι μπορεί να σου προσφέρει; Τι μπορεί να προσφέρεις εσύ σε κείνη;
- Δεν της ζήτησα τίποτε. Μόνο να είναι κοντά μου. Τίποτε άλλο. Τα υπόλοιπα είναι δική μου δουλειά.
- Ποια υπόλοιπα; Και πολλά της ζητάς. Τι μπορείς να της δώσεις για αντάλλαγμα;
- Τη ζωή μου. Το είναι μου. Εμένα.
- Αυτά, της τα έχω δώσει εγώ. Και τη ζωή μου, και το είναι μου. Εγώ της έχω δοθεί ολοκληρωτικά και απόλυτα.

Ο Άγγελος έμεινε με ανοιχτό το στόμα να ακούει την Κατερίνα. Δεν πίστευε στ' αυτιά του από την αποκάλυψη, που μόλις είχε ακούσει. Προσπάθησε να αρθρώσει λόγο.

- Εσύ; Από πότε; Πως;
- Εδώ και χρόνια. Στα κρυφά. Ζω στη σκιά της. Ποτίζομαι από τον ίσκιο της. Αναπνέω τις νύχτες πλάι της. Και πεθαίνω τις νύχτες μακριά της.
- Δεν το πιστεύω. Δεν πιστεύω αυτά που ακούω. Η Ευγενία τα έχει αρνηθεί όλα.
- Τι περίμενες; Να τα παραδεχτεί; Αυτή, είναι η Ευγενία Αλεξοπούλου, η μεγάλη τραγωδός. Πως θα μπορούσε να έχει σχέση ανάρμοστη. Πως; Κι' όμως, εγώ είμαι αυτή που στέκομαι εκεί δίπλα της και της προσφέρω ένα ώμο να κλάψει, ένα χάδι να νοιώσει όμορφα, έναν έρωτα αληθινό και παντοτινό. Παράτησα τα πάντα για κείνη. Και δεν το μετανιώνω. Ποτέ δεν το μετάνιωσα.
- Και 'γώ την αγαπώ. Με όλη τη δύναμη της καρδιάς μου.
- Η Ευγενία δεν έχει ανάγκη την αγάπη σου. Έχει εμένα.
- Εσύ, δεν είσαι άντρας.
- Για κείνη, είμαι και άντρας και γυναίκα. Είμαι όλα.
- Όχι. Δεν είσαι. Δεν μπορεί να την αγαπήσεις όπως ένας άντρας.
- Μπορώ να την αγαπήσω παραπάνω απ' ότι ένας άντρας.
- Όχι από μένα.

Απορροφημένοι από τη συζήτηση, δεν πρόσεξαν την Ευγενία που είχε μπει στο foyer. Πάγωσαν όταν αντιλήφθηκαν την παρουσία της. Στάθηκε από πάνω τους, τους κοίταξε κατάματα, μια τον

έναν μια την άλλη. Σιωπή που έσκιζε τα πάντα, πάγωσε ομιλίες, σκέψεις και ανάσες. Η Ευγενία δεν άργησε να μιλήσει.

- Μην ενοχλείσθε. Τελειώστε το μοίρασμα του κορμιού μου, της ψυχής μου και της ύπαρξής μου. Της αγάπης μου και της ζωής μου. Του έρωτα που νοιώθω για καθένα σας. Τελειώστε και πείτε μου το αποτέλεσμα. Χωρίς να είμαι εγώ εδώ μπροστά σας. Τελειώστε με το μέτρημα της αγάπης σας. Με το μέγεθός της. Ξέρεται κάτι; Από τότε που η αγάπη μετριέται με συμβατικούς όρους, έχασε το νόημά της. Έγινε εμπορικό είδος και μέσο ανταλλαγής. Κι' όταν τελειώσετε, πείτε μου ποιον πρέπει να αγαπώ περισσότερο. Να μάθω και 'γώ. Κανένας σας, δεν κατάλαβε. Κανένας σας.

Η Κατερίνα προσπάθησε να πει κάτι, αλλά την σταμάτησε η Ευγενία πριν καν ανοίξει το στόμα της. Συνέχισε ακάθεκτη και χειμαρρώδης.

- Βέβαια, για να είμαι δίκαιη, δεν περίμενα από σένα Άγγελε να καταλάβεις. Εσύ, είσαι ένα παιδί, ένα όμορφο παλικάρι που θαμπώθηκες από την λάμψη της μεγάλης ντίβας, τρομάρα μου. Με θεοποίησες. Με ανέβασες ψηλά. Και φοβάμαι. Όχι από το ύψος. Από το πέσιμο. Ενώ, από σένα Κατερίνα, περίμενα να καταλάβεις. Περίμενα να ξέρεις. Να ξέρεις γιατί είμαι κοντά του. Να ξέρεις, να καταλάβεις. Όσο κι' αν είμαστε καλά μαζί, η επιβεβαίωσή μου ως γυναίκα, μόνο μέσα από τα μάτια και τα χέρια του Άγγελου μπορεί να έρθει. Μόνο μέσα από το άγγιγμά του μπορεί να αισθανθώ ξανά νέα, ξανά ποθητή, ξανά ερωτεύσιμη.

- Εγώ, δεν σε κάνω να νοιώθεις έτσι;

- Καλή μου Κατερίνα, το άγγιγμά σου είναι γλυκό, αισθησιακό και τρυφερό. Είναι όμως γυναικείο. Είναι άγγιγμα που καταπραΰνει πόνους αλλά δεν ανασταίνει πόθους. Και είμαι μία γυναίκα που δεν έχει μάθει να μην ζει με πόθο και πάθος. Δεν αντέχω. Το ξέρεις, δεν το ξέρεις;

- Το ξέρω. Δυστυχώς.

- Πρέπει να φύγω τώρα. Θα συνεχίσουμε μετά. Αφού τελειώσω. Λοιπόν, Κατερίνα έλα μαζί μου. Και 'συ Άγγελε, πήγαινε πίσω και έλα μετά το τέλος στο καμαρίνι μου. Σήμερα, θα πάμε και οι τρεις σπίτι μου. Εντάξει;

Τα λόγια της, λειτούργησαν σαν εντολές επάνω σε προγραμματισμένα ανδροειδή. Χωρίς δεύτερη σκέψη, και οι δύο, σηκώθηκαν από τις θέσεις τους να εφαρμόσουν τις επιθυμίες της. Είχε αυτό το χάρισμα η Ευγενία. Έπαιρνε αυτό που ήθελε πάντα. Χωρίς δεύτερη κουβέντα. Χωρίς δεύτερη σκέψη. Ήξερε πάντα τον ρόλο της. Ήταν μία ντίβα. Μία ντίβα μόνη. Μία ντίβα που έπαιρνε αγάπη από δύο υπέροχα πλάσματα. Μία ντίβα ανικανοποίητη. Τρομάρα της.

Copyright©Γιώργος Μποϊλής

[αρχή σελίδας](#)

Σωκράτης Ξένος

προκυμαία

Τα μάρμαρα του στήθους σου
σπάζουν ακόμα εδώ αιώνες που επιζήσαμε
γεμάτοι θάλασσες έτη ενθυμούμαι

ίχνη δικά μου πλωραία
και παλεύω τα υλικά του ναυαγού
με το ξύλο τιμόνι να επιπλέει
οργιές μακριά από τη δυνατότητα του χεριού

φυτρώνει αιτίες δήθεν χλόη φωνή
και επείγεται τετραπλή φωτιά
μα γκρεμισμένα τα δωμάτια της νύχτας
περιφέρομαι
έννοια του περιπατητή στην προκυμαία
άκρη άκρη στον παφλασμό της σκέψης σου
στ' αυθεντικά στολίδια σου χοχλάζω
σεντέφι ανθεκτικό

ποιος ετιθάσευσε ζώο των ελιγμών υδάτων
δαγκώνοντας τρώγει ανάμνηση
σκύβει από μεθυσμένο λιμάνι πίνει
κι αργά τρεκλίζοντας στην απομάκρυνση
πλάτη και σηκωμένος γιακάς

ασιδέρωτο σεντόνι μου
κοιμάσαι το καημένο
μιαν άνοιξη άρωμα πλυντηρίου

(άσκηση α')

Ελάτε πίσω λέξεις
μήλα μου απόκρημνα
ρίζες στιγμές ελάτε που ωρίμαζα
που ήμουν δέντρο του νοήματος
ελάτε πίσω στους χορούς
με τα οπωροφόρα βήματα
και τους ρυθμούς στίχων οργάνων

στις εσχατιές υπαίθριουωματίου
δίχως
ενός μονοπατιού το ένδυμα
το πρώτο βελόνι μ' αγγίζει
η έναρξη αλίβανων κέδρων

Copyright©Σωκράτης Ξένος

[αρχή σελίδας](#)

ο άλλος Ρο(ΐδης): από τη συλλογή "σάμαλι στο σινεμά"

έκπληξη

Ότι δεν διέκριναν τα σημάδια κι αυτή τη νοητική προήγηση είναι γνωστό, τόσο· που μας επιτρέπει να διατηρούμε τις αμφιβολίες μας καθώς καλαίσθητες καταθέσεις θα συνεχίζουν το κρυφτούλι ανάμεσά μας, θα κρύβονται σε αόρατα σχήματα του πλήθους απαιτώντας ψιθυριστά μια τοποθέτηση στο χώρο και στο χρόνο μας, οι απαντήσεις που παίρνουν· τις φυλούν σε γκρεμισμένες αξίες και στα συμπεράσματα των βιωμάτων κάτω από τη φόδρα της ανέχειας. Συμπορεύονται μόνο με τα αναλλοίωτα – δεν γίνεται αλλιώς – απέχουν από τα νεφοσκεπή, τα πομπώδη ρινίσματα των στίχων. Πιστεύουν στο νόημα που παράγουν κάποιες εύγλωττες παύσεις γιατί το παράλογο της Έκπληξης ακόμη δεν έχει

ξεφουσκώσει

--

έργο

Αναφέρονται σε ρεύματα σαφή κι αναγνωρισμένα· αυτά που αιωνίως μνημονεύουμε γιατί οι αλλαγές συντελούνται στο νέο κι επισημαίνονται με βρόντο. «Οι περιστάσεις» λένε. Αχ αυτές οι περιστάσεις που καθορίζουν επιτυχίες κι αποτυχίες ιδιαίτερα οι περιστάσεις που μεταμορφώνουν ασήμαντα ρυάκια σε ρεύματα, χειμάρρους και άλλα ηχηρά, κι εκείνοι οι νέοι που γεννιούνται μετά από το Τραγικό αφηφώντας τα ισχύοντα σπάζουν φράγματα, φόρμες· κι έρχεται η οριστική αποδέσμευση. Άλλοι έχουν χωθεί στη καταναλωτική μανιέρα εκστασιασμένοι από συχνές προσεγγίσεις νέων απόψεων κι απολαύσεων που διαφαίνονται τώρα καθαρά, ενώ άλλοι αφήνουν το εγώ να χαθεί, να τεμαχιστεί στο έργο, μέσα στις λέξεις, στις

εικόνες.

Copyright©ο άλλος **Po** (oaro.wordpress.com)

[αρχή σελίδας](#)

Ελένη Στασινού: Απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Η αυτοκρατορία των δήθεν»

Τα πόδια της βυθίζονται και σηκώνονται με αληθινή δυσκολία. Τέλος πάντων, ας μην τραβήξει και ιδιαίτερα μακριά. Αρκεί να μην είναι εκεί μέσα, που ακούγονται πυροβολισμοί εκεί που δεν το περιμένεις. Δεν τους μπορεί τους πυροβολισμούς το μυαλό της. Απ' όταν θυμάται τον εαυτό της, πάντα τα λόγια, πυροβολούσαν το μυαλό της. Λες και είχαν εφευρεθεί λέξεις, για να στοχεύουν την ηρεμία της.

Τα δέντρα ριγούν δίπλα της ρίγη μοναξιάς. Να κατεβεί ως αυτή μόνο την ζεστή κρυψώνα του χιονιού, να μην είναι ορατή από ανθρώπου μάτι. Να σκεφτεί τη νέα αυτή σκέψη. Μήπως αυτή και τα αδέρφια της ήσαν οι εφιάλτες του πατέρα της ενσαρκωμένοι;

Κι ο δικός της εφιάλτης; Κάθεται πάνω σε κλαριά κρύα. Μαύρη φιγούρα. Ανορθογραφία στην τάξη της λευκότητας. Να κλείσει τα μάτια με τα χέρια. Να ανασάνει τον πάγο. Να τον τραβήξει μέσα ως τα κόκκινα σπλάχνα τα τραυματισμένα. Να μαλακώσει τον πόνο και την οργή. Να κοιμηθεί σε απόλυτη συμφωνία με το χειμερινό τοπίο.

Νοιώθει να χαλαρώνει. Αν αφηθεί, σκέφτεται, αυτή η χειμερία σιωπή, θα μπορούσε να την παρασύρει ως την πληρέστερη λευκή αδράνεια.

ΟΛεωνίδα ακολουθεί τα ίχνη που άφησε. Μισό χιλιόμετρο μόνο μακριά και μπορείς να χαθείς, σκέφτεται δίχως να την διακρίνει. έχουν κρατήσει ακόμα την ζέστα από το βιαστικό της πέρασμα. Παράξενο. Τέτοια ζέστα είχε να νοιώσει από καιρό τώρα.

Κλαριά υποχωρούν στο τελευταίο του βήμα. Είναι εδώ. Διπλωμένη. Σπίρτα, μάλλον δεν έχει άλλα να κάψει να ζεσταθεί. Διαισθάνεται πως ήρθε πάνω στην ώρα.

-Μέσα ήταν τόσο ζεστά...της μιλάει.

Δεν γυρίζει να τον δει.

-Γιατί έφυγες; Δεν είναι επικίνδυνο να είσαι έξω με τέτοιο καιρό;

-Μπορεί το μέσα, να ήταν περισσότερο επικίνδυνο...λέει δίχως να στραφεί.

-Όμως εδώ είναι πανεύκολο να χαθείς...επιμένει.

-Ναι...Για αλλού πήγαινα. Τον όσιο Τρύφωνα. Έχασα τον δρόμο.

- Είναι πολύ πιο χαμηλά.

-Ίσως να φταίει το τοπίο. Τουλάχιστον για μένα, το τοπίο εδώ πάνω, μοιάζει να επαναλαμβάνεται. Βουνό, χαράδρα, δάσος, βουνό, χαράδρα, δάσος. Κι όλα τα χωριά, πέτρα, κεραμίδι, καμινάδα. Τι να ξεχωρίσει ένας Αθηναίος από την διαφορετικότητα; Ενώ οι ντόπιοι, ξεχωρίζουν ακόμα και το καινούργιο κλαρί στο δέντρο. Μάλλον θα φταίει που είμαι άσχετος με την ύπαιθρο. Βλέπεις, κάποιους μήνες περιφέρομαι.

-Πόσους μήνες;

-Ξέρω γω...Οκτώ; Δεκαοκτώ; Εικοσιοκτώ; Όσοι και νάναι πάλι άσχετος είμαι. Άσχετοι είμαστε...

-Κι όμως είμαστε εδώ...τον κοιτάζει ανάμεσα στις παλάμες της.

-Είμαστε...συμφωνεί ανόρεχτα. Άλλος γιατί ψάχνει κάτι να βρει...

-Άλλος για να αποφύγει...συμπληρώνει εκείνη.

-Κι εσύ; Τολμάει και αμέσως στρέφει το πρόσωπο του μπροστά του. Να μην νοιώσει το κορίτσι ότι το πιέζει και το σκάσει.

-Τι εγώ;

-Ποιόν γυρεύεις.

-Ποιόν γυρεύω; Τον κοιτάζει με υποψία που αμέσως χάνεται. Μπορεί να μιλάει, να την ρωτάει, αλλά άλλα τον αποροφούν. Ας πούμε ο ορίζοντας στο βάθος. Η κάτι άλλο το ίδιο μακρινό.

-Τον εαυτό σου η κάτι άλλο;

-Κάτι άλλο.

-Άραγε τον εαυτό σου τον έχεις ;

Τον βλέπει να έχει καθίσει στα γόνατά του και να παίζει με λίγα κρυμένα στο χιόνι κλαριά.

-Τον εαυτό μου; Όχι. Τίποτα δεν έχω. Όπως κι εσύ, θάθελε να του πει αλλά δεν το λέει.

-Τότε;

-Αν βρω αυτό που ψάχνω, θα βρω και τον εαυτό μου.

-Έννοια ψάχνεις; Πρόσωπο; Μετάνιωσε στη στιγμή. Το πήγε μακρύτερα από ότι έπρεπε. Θα είχε δίκιο να σηκωθεί και να το βάλει στα πόδια.

-Πρόσωπο. Απαντάει εντελώς αναπάντεχα εκείνη.

-Κι αν το βρεις, θα βρεις κι εσένα;

-Ακριβώς.

-Και που είσαι λοιπόν τώρα; Που ήσουνα ως τώρα;

-Στους τέσσαρις ανέμους. Κομματιασμένη και σκορπισμένη στους τέσσαρις ανέμους.

-Κι έχει το κλειδί το πρόσωπο;
-Είναι το κλειδί. Κι η Πόρτα. Κι η συγκόλληση.

Η είναι η ώρα που ευνόησε τέτοιο άνοιγμα, σκέπτεται ο άντρας. Η ο χώρος που με ευλάβεια επιτρέπει τις εξομολογήσεις με την ασκητικότητα του. Η η σιγουριά, πως τώρα συναντηθήκανε, δύο άγνωστοι μοναχικοί και ποτέ ξανά δεν θα βρεθούν.
Όπως και να έχει, θα θελε να φτάσει ως το τέρμα του, αυτό το ψυχικό αλισβερίσι.

-Κυριούλα, πως σε λένε; Σιγά μην έχω απάντηση απογοητεύεται.
Εκείνη τον παρατηρεί να μαζεύει χιόνι. Να το πιέζει με γυμνά χέρια. Να το στοιβάξει σε όγκο φαρδύ και ψηλό. Τα χέρια του λεπτά, έχουν μελανιάσει. Είναι ακίνδυνος. Ένα παιδί σαν κι αυτήν είναι κυνηγημένο από ποιος ξέρει ποια φαντάσματα.
-Αλκμήνη. Αλκμήνη με λένε.
Τα χέρια του σταματάνε. Ο ίδιος σταματάει. Το κορίτσι του έκανε την τιμή, να του δείξει με μια κίνηση την ταυτότητά του.
-Αλκμήνη; Είπες Αλκμήνη;
-Είπα Αλκμήνη.
-Είσαι;
-Τι να είμαι;
-Θυμωμένη; Γιατί το όνομά σου σημαίνει "Δυνατός θυμός" Από το "αλκή" και "μένος" η "μήνις".
-Είμαι.
-Με το πρόσωπο που ψάχνεις;
-Μ αυτό.

Πάντα ο θυμός κι οι εντάσεις του άφηναν σημάδια. Και μια αίσθηση παράξενα αφιλόξενου κενού.
-Δεν θα σε ρωτήσω τι κακό σου έκανε αυτό το πρόσωπο...μόνο πες μου κάτι. Αν είσαι τόσο θυμωμένη, πώς θα μπορέσει αυτός ο θυμός να συγκολλήσει τα κομμάτια σου, όπως είπες;
-Θα τα συγκολλήσει. Κοιτά τα χέρια του που δουλεύουν και το στόμα του που μιλά χωρίς να στρέφεται προς το μέρος της. Έχει μια ευγενική ομορφιά αυτός ο νεαρός άντρας, που δεν την έχει ξανασυναντήσει. Όχι την βάρβαρη ωραιότητα ενός πολεμιστή. Αλλά την αρμονική συμμετρία καλλιτέχνη.
-Εγώ ξέρω πως η αγάπη ενώνει, στηρίζει, συγκολλά. Το μίσος κι ο θυμός, ρημάζουν, κομματιάζουν, ερημώνουν.
-Αν θες να μάθεις, το πρόσωπο αυτό είναι ο εφιάλτης μου. Από τα επτά μου χρόνια είναι ο εφιάλτης μου. Κοιμάμαι και ξυπνάω μουσκεμένη από κλάματα και ουρλιαχτά, δεκαοχτώ χρόνια τώρα. Κουράστηκα. Πρέπει κάποτε να κοιμηθώ, όπως όλος ο κόσμος. Δεν έκλεψα, δεν παρανόμησα, δεν αδίκησα, δεν σκότωσα. Γιατί θα πρέπει να υποφέρω; Μόνο εδώ πάνω κοιμήθηκα καλά. Όσες μέρες είμαι εδώ, κοιμάμαι καλά.
Ο Λεό σταματάει για να την κοιτάξει στα μάτια.
-Πού το αποδίδεις αυτό;
Το ενδιαφέρον του είναι αληθινό. Ούτε μια κίνηση βλεφάρων δεν διακόπτει.
-Είναι σημάδι.
-Σημάδι; Ρωτάει και μέσα του " Θεέ μου κι αυτή πιστεύει στα σημάδια;"
-Ναι. Είναι ένα σημάδι, ότι βρίσκομαι στον σωστό δρόμο.

- Και μπορείς να είσαι σίγουρη; Τα χέρια του ξαναρχίζουν να δουλεύουν το χιόνι.
- Σίγουρη; Ποιος είναι ποτέ σίγουρος και γιατί; Όχι σίγουρη, δεν είμαι. Όμως έκατσα και σκέφτηκα.
- Πες μου. Αδημονεί. Να γνωρίσει την αλυσίδα, που την κάνει να βγάνει συμπεράσματα.
- Υπήρξαν τόποι, που ο εφιάλτης μου, ερχόταν μισός, λειψός κι αδύνατος. Σε κάποια μέρη, έβλεπα το φρικώδες του τέλος. Σε άλλα, σκηνές από τη μέση, η μόνον την αρχή του. Λοιπόν, συμπέρανα πως επειδή οι πληροφορίες μου δεν ήσαν σωστές και φυσικά απομακρυνόμουν από το πρόσωπο, ο εφιάλτης ήταν παρόν και δυνατός. Σαν μάθαινα κάτι το σιγουρότερο κι ο δρόμος με έφερνε κοντύτερα, ο εφιάλτης ατονούσε, η και έβλεπα μόνο κάποιο μέρος του.
- Και μου λες, πως τώρα κάποιες νύχτες
- Κοιμάμαι... άρα βρίσκομαι στον σωστό δρόμο.
- Εννοείς, πως αυτό που ψάχνεις, είναι κάπου εδώ κοντά; Δεν θα έπρεπε να είναι χειρότερος από κάθε άλλη φορά;
- Όχι! Γιατί εδώ, μέλλει να πραγματωθεί. Εδώ, που ο ύπνος μου είναι καλός και ειρηνικός, ο εφιάλτης, θα πάρει σάρκα και οστά. Θα γίνει πρόσωπο. Θα γίνει κατάσταση. Και τότε θα πάψει να έχει τη μορφή εφιαλτικού ονείρου. Γιατί θα γίνει η ζωή εφιαλτική.
- Γυναίκα ψάχνεις η άντρα; Τα χέρια του ξαναπιάνουν δουλειά.
- Γυναίκα
- Κι αν τη βρεις; Τι σκοπεύεις να κάνεις;
- Να δικαιώσω το όνομά μου.
- Δηλαδή;
- Θα τινάζω τον εφιάλτη μου στους τέσσερις ανέμους. Μετά θα κοιμηθώ ήσυχη.
- Είσαι σίγουρη πως θα κοιμηθείς ποτέ ήσυχη ξανά;

Έχει σηκωθεί. Στέκεται κοντά του και παρακολουθεί τα χέρια του.

- Τι φτιάχνεις; ρωτάει και ξέρει πως είναι ανόητη ερώτηση.
- Κάτι να σου χαρίσω.
- Έναν χιονάνθρωπο;
-
- Γιατί;
- Για να χεις παρέα.
- Μα είναι κρύος.
- Κι εσένα σε έχουν παγώσει.
- Μα όταν βγει ο ήλιος θα λιώσει.
- Αυτό θα σε μάθει κάτι τις.
- Πες το μου τώρα. Δεν έχω καιρό για χάσιμο.
- Σου κάνω ένα δώρο, που αύριο, μπορεί και να μην υπάρχει. Όμως το μυαλό σου, θα κρατήσει τη στιγμή αιώνια μέσα σου. Και το δώρο μου. Αν θελήσεις να το ξεχάσεις, μπορείς και να το κάνεις. Στο χέρι σου είναι.
- Εννοείς πως όλα είναι για μια στιγμή; Όλα είναι προσωρινά; Πως η μνήμη τα κρατάει ζωντανά;
- Έτσι. Η μνήμη μας λοιπόν είναι και ο εφιάλτης μας.
- Κι εσένα;
- Κι εμένα.
- Θυμάσαι τι σε κινήγησε;
- Η μνήμη είναι ο εφιάλτης...

-Μια αγάπη;

-.....

-Μια αγάπη. Και πως ήταν;

-Δυνατή.

-Σαν τι; Σαν θηρίο; Σαν φωτιά;

-Όχι

-Σαν πείνα. Σαν εκδίκηση τότε.

-Όχι.

-Σαν τι επιτέλους;

-Σαν σχοινί. Σαν σχοινί κρεμασμένου.

Κι οι δύο δεν ανασαίνουν. Δεν κινούνται. Κοιτούν προς την κατωφέρεια που σκοτεινιάζει με ταχύτητα μαγική.

Τότε το κορίτσι, έρχεται κοντά του. Σταματά από πάνω του. Σχεδόν ακουμπά τον ώμο του με το γόνατό της.

-Μπορείς να μου εξηγήσεις;

-Νομίζω. Να, το σχοινί είναι φτιαγμένο από χιλιάδες ίνες. Δεν είναι; Κι όλες ακολουθούν μια κατεύθυνση;

-Ακολουθούν.

-Αν είχε την δυνατότητα μια ίνα, θα μπορούσε να ακολουθήσει μιαν άλλη κατεύθυνση;

-Υποθετικά μιλάμε...ναι θα μπορούσε.

-Αν όμως ήταν σχοινί κρεμασμένου;

-Ποια θα ήταν η διαφορά;

-Ο κρεμασμένος. Το βάρος. Κάτω από το βάρος αυτό, θέλουν δεν θέλουν, όλες οι ίνες ακολουθούν την ίδια κατεύθυνση. Θέλοντας και μη, μένουν πιστές στη συνοχή.

-Έτσι ήταν η αγάπη αυτή; Σαν σχοινί κρεμασμένου;

-Σαν σχοινί κρεμασμένου.

-Κι εσύ τι ήσουν; Η ίνα, το σχοινί, η ο κρεμασμένος;

-Μια το ένα μια το άλλο.

-Πως γίνεται αυτό;

-Όταν είμαι μακριά, όταν κάνω τον δικηγόρο, τον ασφαλιστή, τον λογιστή, όταν κάνω τον δημοσιογράφο....

-Τον ηθοποιό...

-Τον ηθοποιό... τότε, είμαι η τρίχα του σχοινιού, που αλλάζει κατεύθυνση και χαλάει την συνοχή. Κι ύστερα, όταν τραβάει καιρό, όταν το μακριά δεν με σώζει ούτε από τον εαυτό μου, τότε η τρίχα, γίνεται τριχιά και γυρίζει στο λαιμό μου.

-Και;

-Και θέλω να γυρίσω πίσω.

-Κοντά στην αγάπη; Να βρεθείς κοντά στην αγάπη;

-Κρεμασμένος. Στην άκρια του σχοινιού. Να βρεθώ κρεμασμένος, στην άκρια του σχοινιού. Σιγουρεμένος στον θάνατό μου.

- Αφού υποφέρεις τόσο γιατί φεύγεις, γιατί απομακρύνεσαι;

-Γιατί κι όταν είμαι κοντά πάλι πνίγομαι. Όταν είμαι κοντά, δεν υπάρχω. Δεν έχω βούληση. Δεν έχω άποψη. Ανάσα δεν έχω. Μόνο είμαι αίσθηση. Καταλαβαίνεις;

-Νομίζω. Αλλά ποια αίσθηση;

-Όλες.

-Κι η αγάπη, Λεό, η αγάπη τι κάνει όταν εσύ υποφέρεις τόσο;

-Υπάρχει. Εννοώ πως είναι αυθύπαρκτη. Κάνει τη ζωή της ερήμην μου, ερήμην όλων...Δεν της περνάει από τον νου, ότι περνάει κάποιος τα πάνδεινα. Είναι εκεί πάντα. Σταθερή. Τρυφερή. Πιστή στην απιστία της. Θα μπορούσες να πεις, πως ακόμη και η απιστία της ελεεί.

-Πόρνη είναι η αγάπη σου Λεό;

-Αγία είναι η αγάπη Αλκμήνη μου. Εγώ είμαι η πόρνη στην όλη υπόθεση.

Copyright©Ελένη Στασινού

αρχή σελίδας

Βασίλης Ζαρείφης: Ευτέρπη. Ο τελευταίος ζειμπέκικος

Δεν ήθελε τους άνδρες η Ευτέρπη. Τις γυναίκες ήθελε. Οι άντρες της άρεσαν μόνο πάνω στο καΐκι, στα τσίπουρα, και στον χορό. Νοίκιαζε μια κάμαρα στο σπίτι της Πηνελόπης, που χε το καφενείο στην άκρη του μόλου κοντά στον φάρο. Το νοίκιαζε για τα μάτια του κόσμου, αλλά ήξεραν όλοι ότι μοιράζονταν το ίδιο κρεβάτι με την Πηνελόπη. Κανείς δε μίλαγε πια για αυτό, ούτε κρυφά ούτε φανερά. Ήταν τρία χρόνια μαζί. Εφτά είχαν περάσει από τότε που μάρκαρε ο Οδυσσέας, ο άντρας της Πηνελόπης και δε ξαναφάνηκε στο νησί .και έξι απ' όταν έχασε τον αδελφό της τον Αχιλλέα. Δικό του ήταν το καφενείο και έτσι το 'λεγαν . «Ο Αχιλλέας». Είχε και μια ζωγραφιά στη μεσοτοιχία της κουζίνας από τον τρωικό πόλεμο που του είχε φτιάξει η Πηνελόπη μικρή , τότε που έπιανε το χέρι της . Δεν το 'δωσε η αδελφή το καφενείο όταν έχασε και τους δύο άντρες της. Το κράτησε και το αγάπησε. Και αυτό και την γυναίκα.

Την ήξερε από παλιά την Ευτέρπη.Ήταν όμορφη, δυνατή, λιγόλογη και ευγενική. Μελαχρινή, με ίσια μαλλιά πιασμένα κότσο γερό να κολλάνε στο κεφάλι, φρύδια μαύρα πυκνά πάνω από δυο μεγάλα κατάμαυρα μάτια, και ένα στόμα που όταν χαμογελούσε έκανε σαν να ντρεπόταν κάπως, και σου λίγωνε την ψυχή. Τα μανίκια του πουκάμισου πάντα σηκωμένα στους αγκώνες μέχρι εκεί που κρύβονταν οι φλέβες, ξεκινώντας φουσκωμένες από το πάνω μέρος των χεριών. Τα είχε χαζέψει αρκετές φορές "πριν" αυτά τα χέρια η Πηνελόπη. Μισά αντρικά, μισά γυναικεία. Που να 'ξερε τότε πως από τα χάρδια τους θα έλιωνε το κορμί της και η καρδιά της.Η Ευτέρπη έπινε με τους άντρες τα βράδια , γέλαγε τραγουδάγε έβριζε , ποτέ όμως όταν αυτή ήταν μπροστά. Τότε ήταν μετρημένη .Από πάντα ήταν έτσι.

Ένα βράδυ που σήκωσε καιρό ξαφνικά η Ευτέρπη το γύρισε πίσω το καΐκι «Πάμε ρε για τσίπουρα» είπε. «Δεν μας θέλει η θάλασσα, δε την θέλουμε κι εμείς . Άμα πια» Έδεσαν μπροστά στο καφενείο της Πηνελόπης όταν είχε βάλει πια βροχή και κρύο και αέρα. Είχε ο αέρας της νύχτας τους κοφτούς θορύβους από τα σκοινιά και βρεγμένα ξύλα που χτυπούσαν παραδομένα στον άνεμο και εκείνο το χρώμα που γινόταν πηχτό βαθύ μπλε, δίπλα στο κίτρινο φως των παράθυρων .

Τα τζάμια είχαν θολώσει από το μαγειριό της κουζίνας. Η Πηνελόπη άκουσε τα καΐκια και έκανε στο παράθυρο να δει ποιος έδενε τόσο άκρη στο μόλο με αυτόν τον καιρό. Σκούπισε με το χέρι την υγρασία στο τζάμι και κόλλησε το πρόσωπό της στο παράθυρο.

Τότε ακριβώς , έξω , στο καΐκι, σήκωσε το βλέμμα και η Ευτέρπη με το κεφάλι σκυφτό πάνω από τον βρεγμένο κάβο. Και είδε λες για πρώτη φορά τη μορφή της γυναίκας. Στεκόταν πίσω

από το θολό υγρό τζάμι μέσα στο κίτρινο φως. Είδε δυο πελώρια μάτια να την κοιτούν ανάμεσα στα θολά σγουρά μαλλιά. Και το στόμα μισάνοιχτο κολλημένο στο τζάμι σαν ένα φιλί που αιωρείται. Ένα λευκό χέρι χάιδευε τρυφερά το παγωμένο υγρό γυαλί σαν ερωτικό νεύμα.

Έδιωξε τους εργάτες να αλλάζουν τα βρεγμένα τους. «Στεγνώστε , φάτε κι ελατέ ρε μετά για τσίπουρα». Εκείνη περπάτησε βιαστικά ίσια απέναντι στα μάτια που την κοιτούσαν. Άνοιξε αποφασιστικά την πόρτα και στάθηκε. Η Πηνελόπη πήρε το πρόσωπο από το τζάμι και γύρισε σαν ντροπαλά , σχεδόν φοβισμένα. «Να αλλάξεις Ευτέρπη μου. Είσαι μούσκεμα. Να σου δώσω στεγνά.» Η Ευτέρπη κράτησε τα υγρά χέρια της Πηνελόπης μέσα στα δικά της απαλά, και μετά τα έσυρε στο περίγραμμα του κορμιού της , μέχρι ψηλά στους ώμους, στον λαιμό, και τσα δύο κατακόκκινα μάγουλα της Πηνελόπης. Ένωσε την γυναίκα να τρέμει , να φοβάται και να θέλει. Πήρε ένα - ένα τα χείλη της ανάμεσα στα δικά της. Και ενώθηκαν.

Οι φωνές των εργατών σταμάτησαν τα χάρδια τους δύο ώρες μετά. Φώναζαν και τα δύο ονόματα. Μα που ήξεραν; Η Ευτέρπη την χάζεψε να σηκώνεται γυμνή , ζεστή, και χορτασμένη χάρδια , να ντύνεται βιαστικά ρίχνοντας που και που φευγαλέα ντροπαλά βλέμματα ανάμεσα σε λάγνα χαμόγελα.

Εκείνη τη νύχτα χόρεψε τον πρώτο της ζεϊμπέκικο.

«Δεν χορεύουν ρε οι γυναίκες τον ζεϊμπέκικο» Έτσι έλεγε τις άλλες φορές όταν την καλούσαν «Έλα ρε Ευτέρπη , Χόρεψέ τον. Μια φορά ρε. Μια φορά.» Εκείνη τη νύχτα όμως χόρεψε. Μόνο αυτή. Κανείς άλλος δε σηκώθηκε μέχρι το πρωί.. Ούτε η Πηνελόπη σηκώθηκε να σερβίρει άλλο. Έβλεπε όπως δεν είχε δει ποτέ καθισμένη στη ψάθινη καρέκλα στη μέση του καφενείου. Μύριζε την μυρωδιά του τσίπουρου του τσιγάρου και του έρωτα . Τα χέρια της Ευτέρπης σπάθιζαν τον αέρα και το κορμί της.

Χαράματα ήταν πέντε χρόνια μετά, ίδια μέρα. Από τις δώδεκα έπιναν τραγούδαγαν και χόρευαν στο καφενείο. «Πως πέρασαν εφτά ώρες;» . Η πόρτα άνοιξε και πρόβαλε ο Οδυσσέας . «Μα πως πέρασαν εφτά χρόνια;»

Εφτά μαχαιριές. Τόσες βύθισε στο σώμα του η Ευτέρπη. Εφτά βήματα ακόμα χόρεψε σιωπηλά πριν αρπάξει το μαχαίρι και το καρφώσει στη καρδιά του εφτά φορές.

Το μαγαζί άδειασε. Κλείδωσαν. Η Πηνελόπη έστρωσε στο κρεβάτι σεντόνια άσπρα καθαρά , η Ευτέρπη έφερε τον δυναμίτη. Γυμνές αγκαλιάστηκαν και άναψαν την φλόγα. Ένωσαν μόνο το κάψιμο του φιτιλιού στη κοιλιά τους.

(<http://padrazo.blogspot.com>)

Copyright©Βασίλης Ζαρείφης

[αρχή σελίδας](#)

[ΣΤΕΙΛΤΕ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΑΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ, ΓΙΝΕΤΕ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΜΑΣ](#)

Αγαπητοί αναγνώστες. Τον Μάρτιο του 2006 οι "Στάχτες" έκλεισαν 3 χρόνια. Οι επισκέψεις αυξήθηκαν. Με χαρά δεχθήκαμε τα μηνύματά σας για έναν χώρο δημοσίευσης των κειμένων σας. Ήδη ανταποκριθήκαμε εντάσσοντας [μία ακόμη ιστοσελίδα](#) η οποία είναι, και θα παραμείνει

στη διάθεσή σας. Η συγκομιδή των κειμένων άρχισε, και με χαρά βλέπουμε τα κείμενα αργά και σταθερά να πληθαίνουν. Περισσότερο δε να πούμε ότι η επισκεψιμότητα αυτής της σελίδας βρίσκεται διαρκώς στα ύψη!

Μπορείτε να στείλετε κείμενά σας στο stachtes@2stratos.com συνοδευόμενα από ένα σύντομο (προαιρετικό) βιογραφικό. Κάποια φωτογραφία που να σας εκφράζει είναι επίσης καλοδεχούμενη. Χαρακτηρίστε τα κείμενά σας, είτε σαν ποίηση, πεζό, δοκίμιο κ.α. Μπορείτε βεβαίως να τα στέλνετε και άτιτλα!

Κάποια κείμενά σας μπορούν να δημοσιευτούν στην κύρια σελίδα κάποιου τεύχους αν το κρίνουμε εμείς, και μετά από έγκριση δική σας.

[αρχή σελίδας](#)

ΝΕΑ, ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ και ΔΕΛΤΙΑ ΤΥΠΟΥ. (συνεχή ανανέωση)

(κατ.08/07/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:** Mayor Gavin Newsom, San Francisco Poet Laureate Jack Hirschman, The San Francisco Public Library and Friends of the San Francisco Public Library present **July 27, 28 & 29, 2007**

All events are free and open to the public.

Join us for the San Francisco International Poetry Festival July 27-29, 2007. The festival will showcase 15 poets from around the world, reading together with poets from San Francisco's own literary community. This truly international group of poets represents a wide spectrum in the world of poetry, from recognized masters to emerging new talents, who are redefining the art in our evolving times.

Ανάμεσα στους επίσημους ποιητές-καλεσμένου βρίσκεται ο δικός μας Σωτήρης Παστάκας.

(κατ.08/07/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:** Το 22ο Παγκόσμιο Συνέδριο Ποιητών το 2011 για πρώτη φορά στην Ελλάδα με πρόεδρο τον **Δημήτρη Π/ Κρασιώτη** Παγκόσμια διάκριση στις Η.Π.Α. για τον Έλληνα ποιητή Δημήτρη Π. Κρασιώτη, ιατρό ειδικό Παθολόγο από τη Λάρισα. Στα πλαίσια του 20ου Παγκόσμιου Συνεδρίου Ποιητών που πραγματοποιήθηκε 13-17 Ιουνίου 2007 στην πόλη Μοντγκόμερι, πρωτεύουσα της πολιτείας Αλαμπάμα των Η.Π.Α., με τη συμμετοχή σημαντικών ποιητών από διάφορες χώρες του κόσμου, ο Δημήτρης Π. Κρασιώτης ανακηρύχθηκε Πρόεδρος του 22ου Παγκόσμιου Συνεδρίου Ποιητών.

Το Παγκόσμιο Συνέδριο Ποιητών (World Congress of Poets) διοργανώνεται από το 1969 από την Παγκόσμια Ένωση Τιμημένων Ποιητών U.P.L.I. (United Poets Laureate International), η οποία είναι ένας από τους σημαντικότερους ποιητικούς οργανισμούς του κόσμου. Αποτέλεσμα της ανάδειξης του Λαρισαίου ποιητή ως νέου Προέδρου του Παγκόσμιου Συνεδρίου από το Διοικητικό Συμβούλιο της UPLI είναι η διοργάνωση του 22ου Παγκόσμιου Συνεδρίου Ποιητών το 2011 για πρώτη φορά στην Ελλάδα!

Κλείνοντας να τονισθεί ότι στα πλαίσια του 20ου Παγκόσμιου Συνεδρίου Ποιητών στην Αλαμπάμα των Η.Π.Α., ο Δημήτρης Π. Κρασιώτης βραβεύτηκε από τον Πρόεδρο της UPLI κ. Benjamin R. Yuzon με το Μετάλλιο Τιμής «For Excellence in Poetry» για το ποιητικό βιβλίο του «Νοητή Γραμμή» και από την Πρόεδρο του Συνεδρίου κ. Mary

Halliburton για το ποίημά του «Στον Νεκρό Ποιητή Της Αφάνειας».

(κατ.09/06/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ: Η ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΡΟΣΩΠΟ** Πορτραίτα Ποιητών που Συγκλόνισαν τον Κόσμο: Στις 30 Μαΐου 2007, οι ποιητές Μπρέχτ, Ρεμπώ, Έλιοτ, Λόρκα, Νερούδα, Μαγιακόφσκι, Ελύτης, Ρίτσος, Σεφέρης, Καβάφης...επισκέπτονται τις Βρυξέλλες. Θα φιλοξενηθούν στη γκαλερί ΘΕΩΡΗΜΑ έως τις 7 Ιουλίου και δέχονται το κοινό από Τετάρτη έως και Σάββατο από τις 11.00 π.μ. έως 6.00 μ.μ.

Η εικαστική ανθολογία φιλοτεχνήθηκε από το ζωγράφο και καθηγητή της Σχολής Καλών Τεχνών Γιάννη Ψυχοπαίδη, ο οποίος στην καλλιτεχνική του πορεία έχει διαπραγματευθεί με πάθος την εικαστική μεταφορά της ποίησης. Με αυτή τη θεματική, προβαίνει στην εικονογράφιση των προσώπων των ίδιων των δημιουργών. Η προσωπογραφική τους απόδοση, είναι μια ακόμη ερμηνεία του Ψυχοπαίδη στο έργο και τη ζωή αυτών των προσωπικοτήτων που σημάδεψαν τον 20ο αι.

Πενήντα πορτραίτα ελλήνων και ξένων ποιητών, πενήντα διαφορετικές ποιητικές και εικαστικές γραφές, καλούν το κοινό στην ανάγνωσή τους.

-

(κατ.08/06/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: ΜΟΙΡΑ ΚΑΙ... ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ!**

Το δεύτερο λογοτεχνικό βιβλίο του Χρήστου Φασούλα κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις «Μίνωας» με τίτλο «Με Λένε Μοίρα». Ο ίδιος συγγραφέας συμμετέχει κατά το ήμισυ και πλέον στη συγγραφή της σειράς παιδικών - αθλητικών βιβλίων υπό τον γενικό τίτλο «Ομάδες που έγραψαν ιστορία στο ελληνικό ποδόσφαιρο», που κυκλοφορούν από τις εκδόσεις «Παπαδόπουλος».

Αναλυτικότερα: ΜΕ ΛΕΝΕ ΜΟΙΡΑ

Η ΥΠΟΘΕΣΗ...

Είναι ένα μυθιστόρημα σχέσεων και αυτογνωσίας, ψυχώσεων και εμμονών, σοφίας και ευτυχίας, χαρακτήρων και συγκρούσεων, συμπτώσεων και μοιραίων. Το βιβλίο κυκλοφόρησε αρχές του Μάη του 2007 από τις εκδόσεις «Μίνωας».

Το μόνο ουσιαστικό κοινό σημείο με το «Ο Έρωτας δεν κάνει για Πιλότος» (πέρα, ασφαλώς, από το στυλ γραφής, το χιούμορ και τον αυτοσαρκασμό) είναι ότι ο κεντρικός ήρωας βρίσκεται μπροστά σ' ένα τραγικό αδιέξοδο. Πάνω στον πανικό του, αποφασίζει να εξομολογηθεί στο κασετοφωνάκι του -που εκτελεί χρέη ημερολογίου- τις ευκαιρίες που του έδωσε η ίδια του η μοίρα. Η μοίρα του, λοιπόν, τον ξαπτόστειλε πίσω στο παρελθόν για ν' αλλάξει μια (μη) απόφαση που είχε πάρει κάποτε και που τον κατατρώνει μια ζωή. Παρουσιάζονται, λοιπόν, οι τρεις εκδοχές της ζωής του ήρωα από τα 18 μέχρι τα 41 του χρόνια, εκδοχές αντίστοιχες με τις δικές του επιλογές. Οι δύο πρώτες εκδοχές, τα δύο πρώτα «σενάρια» της ζωής του παρουσιάζονται παράλληλα, ενώ το τρίτο -που οδηγεί και στην κορύφωση- παρουσιάζεται ξεχωριστά στο δεύτερο μέρος.

Αν θέλετε να πάρετε μια πρώτη γεύση, κάντε κλικ στο link που υπάρχει στην κορυφή της σελίδας για να διαβάσετε την εισαγωγή. Και εν συνεχεία τα 4 πρώτα κεφάλαια. Θα σας πρόσφερα και τη συνέχεια, αλλά ο εκδότης μου... θα μου έκοβε τα ποσοστά!

ΤΟ ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ: «...Η μοίρα μου ξεροκατάπιε. Μου φάνηκε συγκινημένη, αλλά υπέθεσα ότι ήταν ιδέα μου. Εκτός κι αν η συγκίνηση είναι μεταφυσικό συναίσθημα. “Κρίμα” είπε τελικά “γιατί δεν πρόκειται να την ξαναδείς”.

Ένας κόμπος ανέβηκε στο λαιμό μου, που σύντομα μετατράπηκε σε λυγμό. “Δε θα μου δώσετε μια δεύτερη ευκαιρία;” τη ρώτησα δειλά.

“Μα μόλις σου έδωσα μια δεύτερη ευκαιρία!” μου είπε νευρικά.

“Ναι, αλλά...” Καθάρισα το λαιμό μου. “Κοιτάξτε” έκανα ευγενικά “ξέρω ότι σ’ αυτές τις περιπτώσεις δίνονται συνήθως τρεις ευκαιρίες και...”.

“Σ’ αυτές τις περιπτώσεις δε δίνεται συνήθως καμία ευκαιρία! Τζίνι είμαι;...”»

Με λένε Μοίρα. Τον λένε Σταύρο. Και του 'δωσα τρεις ευκαιρίες. Μία συν δύο, δηλαδή. Για ν' αλλάξει μια -μοιραία, ασφαλώς- απόφασή του.

Την πρώτη, εξυπακούεται, τα 'κανε μαντάρα. Τη δεύτερη...

Αλλά, για στάσου, μην έχεις την απαίτηση να τα μάθεις όλα με τη μία. Με τις τρεις κάτι μπορεί να γίνει. Η γνώση είναι πολύτιμο εργαλείο για να σου την προσφέρω έτσι, ελαφρά τη καρδιά. Πόσο μάλλον η σοφία...

Κι εξάλλου είπαμε, με λένε Μοίρα. Δεν είναι τυχαίο που οι σοφοί πρόγονοί σου με έπλασαν γυναίκα. Είμαι πλάσμα θηλυκό, θηλυκότατο! Μπας και πιστεύεις ότι ήταν τυχάρπαστος αυτός που καθιέρωσε τον επιστημονικό όρο «μοιραία γυναίκα»; Επιστημονικός όρος, καλά το λέω. Χρειάστηκαν χρόνια και ζαμάνια επιστημονικής μελέτης της ανθρώπινης συμπεριφοράς για να θεσπιστεί αυτός ο όρος. Και πλέον τον χρησιμοποιούνε όλοι ανεξαιρέτως. Θηλυκοί κι αρσενικοί. Και σερνικοθήλυκοι. Μοιραία γυναίκα... Είναι σλόγκαν πια, είναι σύνθημα, είναι σύμβολο. Και μη μου πεις ότι έχει την ίδια βαρύτητα ο όρος «μοιραίος άντρας», έτσι;

ΟΜΑΔΕΣ ΠΟΥ ΕΓΡΑΨΑΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Από τις εκδόσεις ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ κυκλοφόρησε μια νέα σειρά βιβλίων για παιδιά (αλλά και για μεγάλους) με τίτλο ΟΜΑΔΕΣ ΠΟΥ ΕΓΡΑΨΑΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ.

Βασικός σκοπός: Να τονισθεί η ιδέα του γνήσιου φίλαθλου και όχι του φανατισμένου οπαδού

Concept χαρακτήρα σειράς: Καλλιέργεια αθλητικής συνείδησης στις νεώτερες γενιές. Τον σχεδιασμό της σειράς και τη διεύθυνση της σειράς έχει ο γνωστός συγγραφέας Μάνος Κοντολέων και τα βιβλία είναι:

ΤΟ ΤΡΙΦΥΛΛΙ ΤΗΣ ΛΕΩΦΟΡΟΥ

Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

Ο ΚΙΤΡΙΝΟΜΑΥΡΟΣ ΔΙΚΕΦΑΛΟΣ

των Χρήστου Φασούλα και Δομήνικου Κοντολέων

Πρόκειται ουσιαστικά για την ιστορία του Παναθηναϊκού, του Ολυμπιακού και της ΑΕΚ, καταγεγραμμένη με γλώσσα απλή και γλαφυρή με στόχο να συναρπάσει τα παιδιά αλλά κι όσους αγαπούν τη «στρογγυλή θεά» με τα πάθος ενός παιδιού.

Τα κείμενα έχουν γράψει ο δημοσιογράφος - συγγραφέας Χρήστος Φασούλας και ο αθλητικογράφος Δομήνικος Κοντολέων.

Ο σκιτσογράφος Στάθης εμπλουτίζει με πινελιές κεφίου το κείμενο. Κάθε βιβλίο, με περίπου εκατό απολαυστικές σελίδες, περιλαμβάνει πολλές έγχρωμες και ασπρόμαυρες φωτογραφίες και έχει ευχάριστο στην ανάγνωση κασέ, που θυμίζει έντονα περιοδικό. Συγκεντρωτικά υπάρχουν όλες οι πληροφορίες που θα ήθελε να μάθει -και να θυμηθεί- κάθε μικρός και μεγάλος φίλαθλος για την αγαπημένη του ομάδα, σε μια αντικειμενική ανασκόπηση. Και παράλληλα η πορεία της κάθε ομάδας εντάσσεται μέσα στα διάφορα κοινωνικά και αθλητικά γεγονότα, αποδεικνύοντας πως το ποδόσφαιρο είναι στ' αλήθεια ένα λαϊκό άθλημα, και που με τον τρόπο του συμβάλει κι αυτό στη διαμόρφωση της ιστορίας ενός λαού.

Το βιβλίο του Παναθηναϊκού το προλογίζει ο Αριστείδης Καμάρας, του Ολυμπιακού ο Νίκος Αναστόπουλος και της ΑΕΚ ο Θωμάς Μαύρος. Επίσης γράφουν "σε πρώτο πρόσωπο" τις αναμνήσεις τους οι Αντώνης Αντωνιάδης, Κώστας Πολυχρονίου και Κώστας Νεστορίδης αντίστοιχα.

Λεπτομέρειες για τα παραπάνω βιβλία μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του συγγραφέα: <http://www.fasoulasonline.com/> Ο Χρήστος Φασούλας διατηρεί και blog στη διεύθυνση: <http://fasoulas.blogspot.com/>

-

(κατ.05/06/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: Μάκης Τσίτας** : «*Βρες ποιος είμαι!*»

Εικονογράφηση: Μαρκ Γουαινστάιν ISBN 978-960-442-900-4 Σελίδες:24, Τιμή: 6,50 ευρώ. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

Πρόκειται για ένα εξαιρετικό, μοντέρνο και χιουμοριστικό βιβλίο με θέμα την τρυφερή σχέση πατέρα – γιου, έτσι όπως εκδηλώνεται μέσα από ένα καθαρά «αγορίστικο» παιχνίδι. Ένα παιχνίδι που κρατάει αμείωτο το ενδιαφέρον των μικρών αναγνωστών μέχρι την τελευταία σελίδα, όπου όλα ανατρέπονται.

Το τηλέφωνο χτυπάει τρεις φορές. «Ποιος είναι;» ρωτάει ο κύριος Ρηγόπουλος, και ο μικρός Πέτρος που βρίσκεται στην άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής, απαντάει «βρες ποιος είμαι!». Οι ερωτήσεις έρχονται η μία μετά την άλλη: μήπως είσαι ένα ελεφαντάκι; Ένας πολυλογάς παπαγάλος; Ένας τεμπελάκος τζίτζικας; Ο τρομερός μάγος Ραταπουρίμ; Ο ξακουστός βασιλιάς Αλεβουζάν; Ένας πλανόδιος μουσικός; Ένας εξωγήινος; Ο παντοδύναμος Ηρακλής; Το φοβερό τέρας της ζούγκλας; Ή μήπως...

Το «Βρες ποιος είμαι!» διακρίνεται για την πρωτοτυπία του θέματος, τη λιτότητα και πυκνότητα του κειμένου, τη λακωνικότητα των διαλόγων καθώς και για τη «φρέσκια», ευρηματική και γεμάτη χιούμορ εικονογράφησή του.

Το βιβλίο απευθύνεται σε παιδιά από 4 ετών και πάνω.

-

(κατ.29/05/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: *Προκήρυξη***

- 2ος ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ, ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ & ΠΟΙΗΣΗΣ του λογοτεχνικού περιοδικού «Ύφος».

Στείλτε το έργο σας (ένα αντίτυπο, τυπωμένο σε σελίδες Α4 ή σε Cd) με την ένδειξη -

Λογοτεχνικός Διαγωνισμός Διηγήματος, Ταξιδιωτικού Δοκιμίου και Ποίησης- μέχρι 30 Σεπτεμβρίου 2007 μαζί με τα στοιχεία επικοινωνίας σας (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση, email, τηλέφωνο) και ένα βιογραφικό σημείωμα στη διεύθυνση:εκδόσεις /περιοδικό ΥΦΟΣ, Πυθίας 6 Αθήνα 113 64 Για πληροφορίες επικοινωνήστε με τον υπεύθυνο του διαγωνισμού κ. Απόστολο Αποστόλου τηλ.: 210 3245.771 email: yfosmagazine@in.gr

Η επιτροπή του Λογοτεχνικού Διαγωνισμού Διηγήματος, Ταξιδιωτικού Δοκιμίου & Ποίησης, αποτελείται από τους πανεπιστημιακούς καθηγητές κ.κ. Δημήτρη Ζ. Ανδριόπουλο, Αγγελική Σπυροπούλου, Μαρία Θωμαδάκη, Απόστολο Αποστόλου, Φίλιππο Νικολόπουλο και τον Πάνο Αϊβαλή εκδότη.
Θα απονεμεθούν τρία βραβεία και τρεις έπαινοι σε κάθε κατηγορία, διηγήματος, δοκιμίου και ποίησης. Παράλληλα όλες οι συμμετοχές θα δημοσιευθούν σε έναν τόμο που θα κυκλοφορήσει στο τέλος του χρόνου μαζί με το περιοδικό «Υφος». Η απονομή των βραβείων θα γίνει τον Δεκέμβριο 2007 στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων - Ακαδημίας 50.
Στηρίζουμε τη σκέψη, τις ιδέες, τη γραφή

-

(κατ.11/05/2007) ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: Ο φίλος και συνεργάτης μας, ποιητής **Σωτήρης Παστάκας** είναι προσκεκλημένος ομιλητής μεταξύ άλλων, στα **Καραγάτσια 2007**, 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Νεοελληνικής Λογοτεχνίας «Μ. Καραγάτσης» στη **ΛΑΡΙΣΑ 18 & 19 Μαΐου 2007** στο ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ (ΚΤΙΡΙΟ Γ. ΚΑΤΣΙΓΡΑ) ΡΑΨΑΝΗ, 20 Μαΐου 2007. Με τίτλο «**Μ. Καραγάτσης: ο άνθρωπος, το έργο, η εποχή**»
Διοργάνωση: ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΛΑΡΙΣΑΣ, ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΥ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟΙ ΟΜΙΛΗΤΕΣ

G. De Boel, Καθηγητής Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας Πανεπιστημίου Γάνδης Βελγίου
Κ. Καρακάση, Λέκτορας του Πανεπιστημίου Αθηνών
Η. Κεφάλας, Ποιητής – Κριτικός Λογοτεχνίας
Ν. Κοκκινάκη Συγγραφέας, Δρ. Πανεπιστημίου Αθηνών, Συντονίστρια Εκπαίδευσης στην Ελληνική Πρεσβεία στο Παρίσι
Θ. Νιάρχος, Συγγραφέας, συνεκδότης του περιοδικού «Η Λέξη»
Σ. Παστάκας, Ποιητής - Ψυχίατρος
Χ. Πετρωτού, Φιλολόγος
Ζ. Σπανάκου, Φιλολόγος, Δρ. Φιλοσοφίας
Α. Στέφος, δ.φ. Επίτιμος Σχολικός Σύμβουλος, διδάσκων στο Μεταπτυχιακό Τμήμα του Φ.Π.Ψ του Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων.
10. Α. Φραντζή, Ποιήτρια, Καθηγήτρια Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
11. Γ. Φρέρης, Καθηγητής Συγκριτικής Γραμματολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Διακεκριμένος ομιλητής: Μαρίνα Καραγάτση

--

(κατ.30/04/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:** Η Svenska KonstGalleriet συμμετέχοντας στην 16η Europ'ART της Γενεύης, από τις 2 έως 6 Μαΐου 2007, παρουσιάζει την σειρά 'urban materials' 2007 του ζωγράφου Βασίλη Καρακατσάνη.

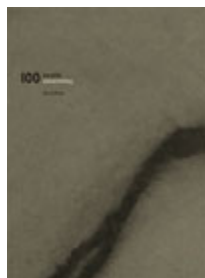
Η σειρά αυτή αποτελείται από ζωγραφικά έργα, σύμβολα της αστικής κοινωνίας, κινούμενα με βασικούς άξονες της Ποπ-αρτ, όπου καταγράφεται το καταναλωτικό περιβάλλον και το συντακτικό του. Αναπαράγοντας, μέσω του προσωπικού του υφολογικού ιδιώματος τα στοιχεία ή τη συμβολική της σύγχρονης αστικής κουλτούρας, ο καλλιτέχνης έρχεται σε ένα είδος φετιχιστικής επαφής με το κάθε αντικείμενο-μοντέλο του. Τα λιτά, μονοχρωματικά, λευκά ή έντονα, φόντα των έργων, αναδεικνύουν τη φωτεινότητα και την πολυχρωμία των 'objects', που κυριαρχούν στο κέντρο της ζωγραφικής επιφάνειας.

• <<.....Γραφή πολύ προσωπική, απλοποίηση της ζωγραφικής επιφάνειας με μονοχρωμίες που διατρέχουν το τελάρο, σκηνογραφική πρόταση του θέματος με μορφή 'εγκατάστασης δύο διαστάσεων', και σαφή στοιχεία νέου ρεαλισμού και ποπ.....>>
by Pedro A. Serra y Bauzá,
Πρόεδρος Μουσείου Μοντέρνας & Σύγχρονης Τέχνης "Es Baluard", Palma de Mallorca, Spain

• <<....Exceptional colour with sensitive application. It is also a rare occasion. There is something entirely new in certain works. The artist appears to be moving into a phase of painting which I have never experienced before. You could call it post- Vassarely or post-Bridget Riley, or, op art goes representational.....>>
by Glyn Hughes,
CYPRUS WEEKLY, Nicosia, Cyprus, 3/07

Τον Φεβρουάριο του 2007 η Svenska KonstGalleriet συμμετείχε στην Stockholm Art Fair και στην Art Innsbruck παρουσιάζοντας τον Βασίλη Καρακατσάνη με την σειρά 'The Unknown Land'.

--

(κατ.20/04/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:** Ελένη Δωρή: 100 Κοινοτοπίες Σελ.: 216, τιμή: 18 ευρώ Σχήμα: 12,4 X 16,5 - **ΕΚΔΟΣΕΙΣ GEMA**

Πρόκειται για μία εξαιρετικά καλαίσθητη δίγλωσση (ελληνικά – ιταλικά) έκδοση που περιλαμβάνει 100 σχέδια της γνωστής ζωγράφου Ελένης Δωρή, συνοδευμένα από σύντομα κείμενα του Ιταλού λόγιου Enrico Montanari. Τα σχέδια αυτά αποτελούν την καταγραφή μίας εικαστικής αναζήτησης και λειτουργούν ως μέσο έκφρασης για όλα τα σημαντικά και ασήμαντα της ζωής. Εκτέθηκαν για πρώτη φορά το 1999 στο Τορίνο, στη γκαλερί En Plein Air και ήταν καρπός της στενής συνεργασίας της ζωγράφου με τον Enrico Pettigiani, ιδιοκτήτη της γκαλερί. Οι «100 Κοινοτυπίες» επεξεργάζονται, μέσα από την ουσιαστικότητα των σχεδίων και των κειμένων, το θέμα της απώλειας του νοήματος των λέξεων, κυρίως αυτών που χρησιμοποιούνται πιο συχνά, με το πέρασμα του χρόνου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το κομψό αυτό βιβλίο σχεδιάστηκε στο στούντιο γραφικών τεχνών Badriotto –Palladino του Τορίνου. ΕΚΔΟΣΕΙΣ GEMA: Σπευσίππου 1, 106 75 Κολωνάκι, τηλ.: 210- 7258350, fax: 210- 7222072, e-mail info@gemapublications.gr

--

(κατ.26/03/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:** το 3ο τεύχος του περιοδικού «Heteron 1/2»

Τεύχος “Αθυρόστομο”, είναι το 3ο τεύχος του περιοδικού “Heteron 1/2” που κυκλοφορεί στα περίπτερα Αθήνας, Πειραιά και Θεσσαλονίκης.

Το τεύχος, ανάμεσα σε άλλα, περιλαμβάνει:

Ένα απολαυστικό και εκτενές αφιέρωμα στην αθυροστομία, με σατιρικά στιχουργήματα άσεμνου περιεχομένου του ποιητή **Ν. Λαπαθιώτη**, «άσεμνο αλφαβητάρι», αθυρόστομο γλωσσάρι, σχολικό εγχειρίδιο, μαντινάδες, τα “**Αδιάντροπα**” της **Λέσβου** και πλούσιο υλικό για το θέμα από πολλές πηγές.

Τον «**Τελευταίο χορό στην Columbia**», με κείμενα ανθρώπων που έζησαν την ακμή και τη λήθη του πρώτου εργοστασίου δίσκων στη χώρα μας, καθώς και μια γυμνή φωτογράφιση από τον Anton στα έρημα χαλάσματα, λίγους μήνες πριν την κατεδάφιση των κεντρικών εγκαταστάσεων στη Ριζούπολη.

Τη δίκη του **συνθέτη Άκη Πάνου**: πρόσωπα, περιστατικά, λέξεις-κλειδιά, καταθέσεις και το σκεπτικό της απόφασης του δικαστηρίου που τον έκρινε ένοχο χωρίς ελαφρυντικά (“...δεν συντρέχει η ελαφρυντική περίπτωση της πολιτισμικής προσφοράς του κατηγορουμένου, διότι αυτός μπορεί κατά το απώτερο παρελθόν να είχε έντονη και αξιόλογη παρουσία στο χώρο του λαϊκού τραγουδιού... πλην όμως η καλλιτεχνική αυτή προσφορά του δεν ήταν τέτοιας μορφής ώστε να αναβιβάσει το πολιτιστικό επίπεδο της χώρας...”).

Συνέντευξη με τον συγγραφέα και δημοσιογράφο **Περικλή Κοροβέση / Τον «Φακίρη»**,

μια διαφορετική συζήτηση του **Jean-Luc Hennig** (συγγραφέα και παλιού δημοσιογράφου της Liberation) με έναν Παριζιάνο νεαρό που καταπίνει γυαλιά, ξυράφια και όστρακα! /Τις «Σιωπηλές Πόλεις» με ξεναγό τον σκηνογράφο Κ. Βελινόπουλο, που τις ζωγραφίζει και τις περιγράφει / Το «Κόκκινο Μαγιά», νέο διήγημα του συγγραφέα Θ. Γρηγοριάδη για το περιοδικό / Χειμωνιάτικα Χάϊκου / και 10 ακόμη θέματα, διαφορετικά και «πολυσυλλεκτικά».

Το τεύχος κυκλοφόρησε στην επαρχία στις 21 Απριλίου.

copyright2003-2006©Logo - contents may be copied. Editor, Designer-Owner : visual artist [Stratos Fountoulis](#) / copyright2003-2004©Λογότυπο "Στάχτες" -τα κείμενα μπορούν να αντιγραφούν. Υπεύθυνος έκδοσης και σχεδίασης [Σπύρος Φουντούλης](#)

Εδρα Περιοδικού: **Βρυξέλλες / Brussels, Belgium**